

"Samassa veneessä"

Tietoa, neuvontaa ja ohjausta sekä hyvinvoinnin edistämistä
Lapin ammattikorkeakoulussa

“Samassa veneessä”

Helena Kangastie (toim.)

“Samassa veneessä”

Tietoa, neuvontaa ja ohjausta sekä hyvinvoinnin edistämistä Lapin ammattikorkeakoulussa

Sarja B. Raportit ja selvitykset 15/2016

© Lapin ammattikorkeakoulu ja tekijät

ISBN 978-952-316-158-0 (nid.)

ISSN 2342-2483 (painettu)

ISBN 978-952-316-143-6 (pdf)

ISSN 2342-2491 (verkkajulkaisu)

Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja
Sarja B. Raportit ja selvitykset 15/2016

Rahoittajat: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus,
Euroopan unioni – Euroopan sosiaalirahasto, Lapin
AMK, Lapin Yliopisto, Lappia, LUC, Rovaniemen
Koulutuskuntayhtymä, Vipuvoimaa EU:lta
2014-2020

Toimittaja: Helena Kangastie

Kansikuva: Jesse Tamski

Taitto: Lapin AMK, viestintäyksikkö

Lapin ammattikorkeakoulu
Jokiväylä 11 C
96300 Rovaniemi

Puh. 020 798 6000

www.lapinamk.fi/julkaisut

Lapin korkeakoulukonserni LUC
on yliopiston ja ammattikorkea-
koulun strateginen yhteenliittymä.
Konserniin kuuluvat Lapin yliopisto
ja Lapin ammattikorkeakoulu.
www.luc.fi

Sisällys

ESIPUHE	9
SAATTEEKSI	11

I TIETO-, NEUVONTA JA OHJAUSTOIMINTA (TNO) LAPIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Helena Kangastie TIETO-, NEUVONTA- JA OHJAUSTOIMINTA15
--	-----

Helena Kangastie OPPIMISEN JA AMMATILLISEN KASVUN OHJAUS19
--	-----

Helena Kangastie ja Päivi Saari URAOHJAUS VAHVISTAA OPISKELIJAN TYÖELÄMÄORIENTAATIOTA25
---	-----

Helena Kangastie, Jaana Koivuranta ja Tuija Syväjärvi OPINTOJEN OHJAUS – TUTKINNOT TAVOITEAJASSA.31
---	-----

opiskelija Saana Ala-Poikela KOKEMUKSIA TIETO-, NEUVONTA JA OHJAUSTOIMINNASTA SEKÄ HYVINVOINTIASIOISSA37
--	-----

opiskelija Jarmo Nikumaa KOKEMUKSIA OPINTOJEN OHJAUKSESTA39
---	-----

II HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN JA TUKEMINEN LAPIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Jukka Ikkäläinen ja Mika Vettainen

LAPIN KORKEAKOULULIIKUNTA HYVINVOINTIA TUKESSA43

Heini Kesti ja Elina Rask-Litendahl

KIRKON OPPILAITOSYHTEISTYÖ TUKESSA OPISKELIJAN HYVINVOINTIA.47

Maria Sipilä, Jaana Koivuranta, Paula Perttunen, Sini Peteri

HYVINVOINTIPALVELUT OPISKELIJAN OPPIMISTA JA OPISKELUA TUKESSA51

III HYVÄT KÄYTÄNNÖT

Tuija Syväjärvi

"LIIKENNEVALOT" - OPISKELIJOIDEN OPINTOJEN EDISTYMISEN SEURANTA59

Susanna Kantola

AMMATILLISEN KASVUN OHJAUS HOITOTYÖN KOULUTUSOHJELMASSA63

Tanja Rautiainen

HYVÄ VERKKO-OHJAUS67

Ulla Kangasniemi

VIERASKIELISTEN OPISKELIJOIDEN OHJAUS71

IV KEHITTÄMISTOIMINTA VAHVISTAMASSA TIETO-, NEUVONTA- JA OHJAUSTOIMINTAA SEKÄ HYVINVOINNIN EDISTÄMISTÄ

Helena Kangastie

OPITAAN JA OHJATAAN77

Helena Kangastie

TNO-TOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ VERKOSTOSSA.83

Päivi Saari

TNO-PALVELUTUOTTEET YHTEISEEN KÄYTTÖÖN89

Mari-Selina Kantanen	
TNO-OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	.95
Marjatta Puustinen	
POLUTTAMO – OMA DIGIPOLKU OPPIMISEEN.	.99
Päivi Saari	
SELVITYS URAOHJAUKSEN TOTEUTUMISESTA LAPIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA.	103
Sirpa Torvinen	
OSUVAA URASUUNNITTELUA KORKEAKOULUTETUILE .	111
Jonna Löf ja Niina Riihiniemi	
AVOIN POLKU TULEVAISUUTEEN .	113
V TNO-TOIMINNAN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN LAADUNHALLINTA	
Helena Kangastie	
TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	119
KIRJOITTAJIEN ESITTELY.	123

ESIPUHE

Opintojen aloittaminen on lähtökohtaisesti stressaava tilanne. Toimintaympäristö on outo, paikkakunta voi olla entuudestaan tuntematon, aiemmat sosiaaliset verkostot eivät enää ole entiseen tapaan käytettävissä eikä välttämättä ajatus omista voimista ja kapasiteetista ole täysin selkeä. Suurinta opiskelijoille tarjottavien tieto-, neuvonta- ja ohjaus- sekä hyvinvointipalvelujen (TNO-palvelut) kysyntä on opintojen alussa. Opintojen edetessä esille nousevat harjoittelupaikan valinta, mahdollinen kansainvälinen vaihto ja opinnäytetyön laatiminen. Urasuunnittelu luonteensa mukaisesti painottuu opintojen loppuvaiheeseen.

Hyvin toimivat TNO-palvelut ovat korkeakoulussa kaikkien etu. Ensinnäkin näiden palveluiden onnistumisella on suuri merkitys keskeyttämisten vähenemisessä, mikä on keskeinen tavoite niin opiskelijoiden, korkeakoulun kuin veronmaksajienkin näkökulmasta. Edelleen toimivat TNO-palvelut sujuvoittavat opiskelua, nopeuttavat valmistumista ja lisäävät sekä opiskelijoiden että henkilökunnan työssä viihtymistä.

Kaukana ovat ne ajat, jolloin tiedosta oli puutetta. Nykyisin tilanne on täsmälleen päinvastoin: tietoa itsessään kyllä on tarjolla ihan ähkyksi asti, mutta tyytyväisiä voimme olla vasta siinä vaiheessa, kun TNO-palvelut tavoittavat pulmatilanteen eteen joutuvan opiskelijan viipymättä, ja palvelupaketti tuottaa opiskelijan kulloiseenkin elämäntilanteeseen räätälöityä tukea.

TNO-palveluita tuottaa laaja verkosto, joista kaikki eivät toimi korkeakouluuyhteisön sisällä. Lisäksi palveluntuottajat törmäävät toisinaan tilanteisiin, joissa yksityisyyden suoja ja salassapitosäädökset vaikeuttavat yhteistyötä. Toivottavasti hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelma auttaa kaikkia toimintaan osallistuvia hahmottamaan oman ja myös muiden roolin työssä opiskelijoiden hyväksi.

Reijo Tolppi

Vararehtori

SAATTEEKSI

Elinikäisen oppimisen merkitys on korostunut ja sen edistämistä pidetään keskeisenä välineenä työllistymisen parantamisessa ja ylläpitämisessä, ammatillisen liikkuvuuden tukemisessa ja aktiivisen kansalaisuuden edistämisessä. Eriaiset siirtymät ihmisten elämässä koulutuksen ja työelämän välillä ovat moninaistuneet ja lisääntyneet. Tarvitaan elinikäistä ohjausta eli sellaisia toimia, jotka auttavat kansalaisia eri elämänvaiheissa

- tunnistamaan kykynsä, osaamisensa ja kiinnostuksensa
- tekemään tarkoituksenmukaisia koulutuksellisia ja työuraan liittyviä päätöksiä ja
- hallitsemaan yksilöllisiä polkujaa opiskelussa, työssä tai muualla toiminnassa. (OKM 2011.)

Myös hyvinvoinnin ja osallisuuden rakentaminen moniulotteisissa ja kaiken aikaa muuttuvissa ympäristöissä on tärkeää. Hyvinvointipalveluilla voidaan ehkäistä hyvinvointi- ja terveysongelmia ja terveyskäyttäytymisen jyrkkenevää polarisaatiota. (OKM 2014.) Hyvinvoinnin edistämisen toimet kohdistuvat fyysisen kunnan kohentamiseen, syrjäytymisen, yksinäisyyden tai kiusatuksi joutumisen ehkäisyyn, tukea vaikeaan elämäntilanteeseen ja intoa opiskeluun. Varhainen tuki, voimavara- ja ratkaisukeskeisyys ovat avainasemassa negatiivisen kierteen katkaisemisessa ja myönteiseen ajatteluun ohjaamisessa.

Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden (TNO-palvelut) tarve ja merkitys ovat kasvaneet kansalaisten keskuudessa. Valtakunnallinen Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä (ELO-ryhmä) on tuoreimmassa linjauksessaan nostanut keskiöön TNO-palveluiden monialaisuuden. Tavoitteena on turvata TNO-palvelujen saatavuus ja laadun kehittyminen mahdollistamalla monialaiset, matalan kynnyksen TNO-palvelut kaikenikäisten kansalaisten tarpeisiin.

Elinikäiseen ohjauksen strategista kehittämistä ohjaavat EU:n jäsenmaiden yhteiset tavoitteet ja Suomen kansalliset elinikäisen ohjauksen tavoitteet. Alueellisella tasolla toimintaa johtaa Lapin ELY-keskuksen kokoama Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä (ELO-ryhmä). Lapissa tavoitteita ja toimenpiteitä ohjaa Menestyjäksi Lapissa – TNO-strategia ja eri organisaatioiden omat suunnitelmat strategisten tavoitteiden

toimeenpanossa. Lapin ammattikorkeakoulussa elinikäisen ohjauksen tavoitteita toteutetaan Hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelman mukaisesti ja toimintaa kehitetään jatkuvasti alueen TNO-verkoston toiminnassa ja eri tutkimus- ja kehittämishankkeissa.

Tässä julkaisussa kuvataan Lapin ammattikorkeakoulun suunnitelmallista toimintaa TNO-palvelujen toteuttamisessa ja kehittämisessä. Toiminnan sisältöä avataan Hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelman toteutumisen kautta. Ensimmäisessä luvussa kuvataan TNO-toimintaa oppimisen ja ammatillisen kasvun, uraohjauksen ja opintojen ohjauksen näkökulmista ja opiskelijoiden kokemusten kautta. Toisessa luvussa avataan hyvinvoinnin edistämisen monimuotoisuutta erilaisina hyvinvointipalveluina; henkisen, hengellisen, fyysisen ja sosiaalisen toiminnan ulottuvuuksina. Kolmas luku tuo esille olemassa olevia hyviä käytäntöjä opintojen edistymisen seurannasta, ammatillisen kasvun ohjauksesta, verkon kautta tapahtuvasta ohjauksesta ja vieraskielisten opiskelijoiden ohjauksesta. Neljännessä luvussa kerrotaan moninaisesta kehittämistoiminnasta, jota toteutetaan verkostohankkeissa ja omana toimintana. Viides luku kokoaa hyvinvoinnin ja ohjauksen toiminnan laadunhallinnan PD-CA-ympyrään.

Helena Kangastie, Opetuksen kehittämisen koordinaattori, Lapin ELO-yhteistyöryhmän jäsen

LÄHTEET

Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15.

ELO-opas-kohti elinikäistä ohjausta. www.elo-opas.fi.

Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:18.

Valtakunnallisen Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä (ELO-ryhmä). Linjaukset ohjauspalveluiden monialaisuudesta. 21.9.2016.

**I TIETO-, NEUVONTA-
JA OHJAUSTOIMINTA
(TNO) LAPIN
AMMATTIKORKEAKOULUSSA**

TIETO-, NEUVONTA- JA OHJAUSTOIMINTA

TNO- TOIMINNAN MÄÄRITTELY

Elinikäisen oppimisen ja ohjauksen työtä ovat ohjanneet useat kansainväliset, kansalliset ja alueelliset linjaukset, ohjelmat ja uudistukset. Tärkeimpinä näistä Elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikka (ELPGN 2013) ja Elinikäisen oppimisen ja ohjauksen tavoitteet (OKM 2011). Lapin ammattikorkeakoulu, ja ennen yhdistymistä toimineet Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulu, ovat olleet vahvasti mukana kehittämässä TNO-toimintaa osana kansallista ja maakunnallista kehittämisverkostoa. Verkostotyön tuloksena on syntynyt Menestyjäksi Lapissa -strategia, (Kangastie ym. 2010 ja Kangastie ym. 2011) TNO-osaajaverkosto ja yhteisiä TNO-palvelutuotteita. Toimintaa ja tuloksia on tehty näkyväksi myös useissa seminaareissa (Ohjaus Suomessa 2010, Yhdessä eteenpäin 2014) ja julkaisuissa. (esim. Ahokumpu ym. 2011; Kangastie ja Saari 2012; Kangastie ja Tuomaala 2012; Kangastie ja Kokkonen 2015).

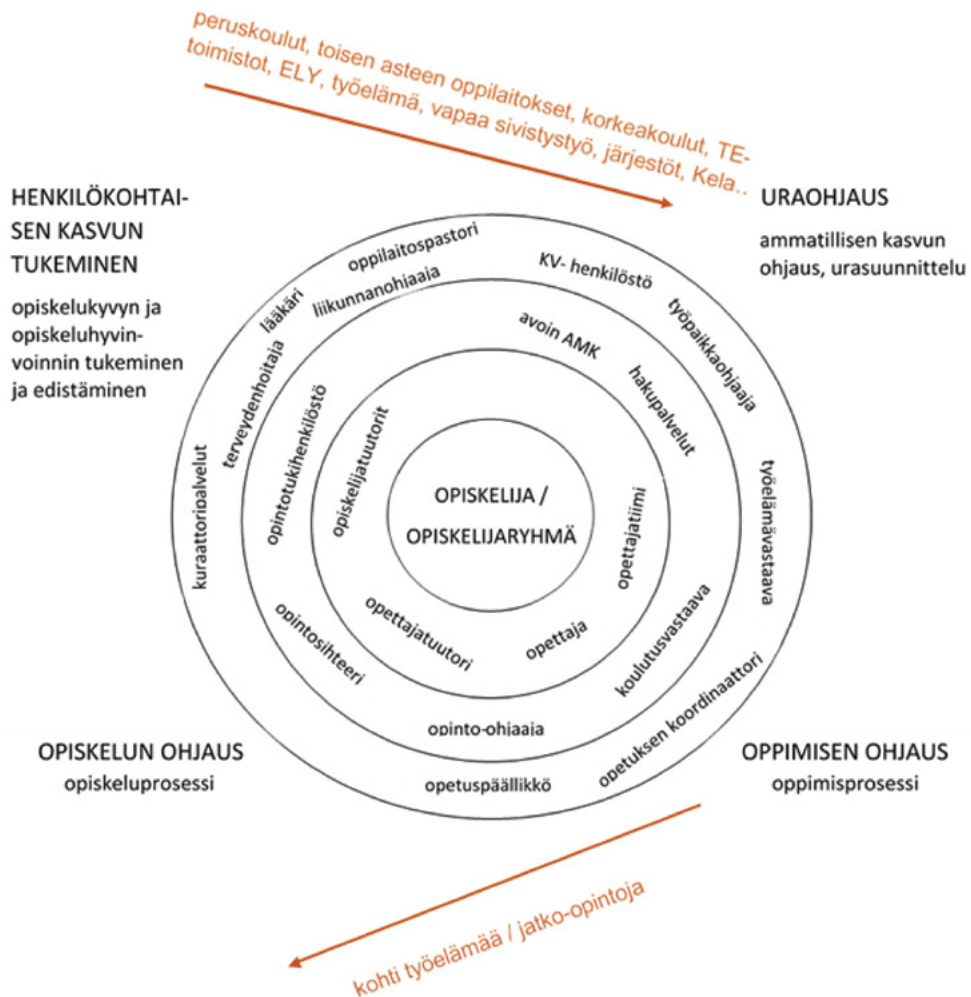
Tiedottaminen, neuvonta ja ohjaus ovat ammatillisia toimintatapoja myös ammattikorkeakoulussa. Vaikka ne käsitteinä voidaan erottaa toisistaan, ne käytännössä kietoutuvat toisiinsa. Tiedon jakamisen tavoitteena on antaa tietoja, joita asiakas/opiskelija tarvitsee. Neuvonta on enemmän vuoro- vaikutteisempaa kuin puhdas tiedon välitys ja tavoitteena on tukea asiakkaan/opiskelijan omaa päätöksentekoa esim. opintojen toteuttamisessa. Ohjaus edistää keskustelun keinoin asiakkaan/opiskelijan itsetuntemusta, omaa kykyä parantaa elämäänsä ja tehdä päätöksiä. Hän osallistuu aktiivisesti esittämiensä pulmien ratkaisemiseen ja hänen tavoitteensa ja tulkintansa ovat työskentelyn lähtökohtana. Lähtökohtana on, että asiakas/opiskelija on oman elämänsä asiantuntija.

Lapin ammattikorkeakoulu on solmitulla kumppanuussopimuksella sitoutunut tieto-, neuvonta- ja ohjaustoiminnassaan toteuttamaan maakunnallista Menestyjäksi Lapissa – TNO-strategiaa. Toiminnalla tuetaan asiakkaiden (yksittäinen ihminen, työorganisaatio) mahdollisuuksia sijoittaa ura- ja elämänsuunnittelu oman elämän osaksi ja toisaalta löytää paikkansa työelämässä tai muulla elämänalueilla. Tieto-, neuvonta ja ohjaustyössä korostetaan holistista näkökulmaa, joka merkitsee kokonaisvaltaista elämänsuunnittelua eli opinnot ja työ hyvän elämän osana. TNO-toiminnalla varmistetaan asiakkaan erilaisten siirtymävaiheen palvelut moniammatillisella ja monihallinnollisella verkostotyöllä.

LAPIN AMK:N OHJAUSMALLI JA TNO – VERKOSTO

Elinikäisen oppimisen ja ohjauksen päätavoite korostaa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden (TNO-palveluiden) tarjoamista kaikille kansalaisille, missä elämäntahansa. TNO-palvelujen tarve kasvaa jatkuvasti opintopolkujen, koulutusraenteiden ja työelämän muuttuessa monimuotoisemmiksi. Myös ohjauksen osaamisvaatimukset kasvavat yksilöllisten tarpeiden ja yksilöllisten urapolkujen vuoksi. Koska TNO-palveluja tuottavat monet toimijat opetus- sekä työ- ja elinkeinohallinnossa, työpaikoilla ja muissa toimintaympäristöissä, tarvitaan edelleen palvelujen tuottajien laajaa alueellista verkostoyhteistyötä ja kumppanuutta.

Haasteena tässä on tavoitteiden mukaisesti rakennettujen tulosten käyttöönotto osaksi organisaatioiden perustoimintaa. (Kangastie ja Tuomaala 2012, 73). Lapin ammattikorkeakoulu on sitonut TNO-työn toiminnan tulokset osaksi toimintaansa. Kuviossa yksi on kuvattu Lapin ammattikorkeakoulun ohjausmalli ja -tasot sekä TNO-verkosto.

Kuvio 1. Lapin ammattikorkeakoulun ohjausmalli ja -tasot sekä TNO-verkosto. (Lapin AMKin hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelma 2016)

Mallissa ohjauksen kohde on keskiössä. Ohjaus kohdistuu yksilön / opiskelijan henkilökohtaisen kasvun tukemiseen, ammatti- ja työelämäohjaukseen ja pedagogiseen ohjaukseen (oppimisprosessin ohjaus (oppiminen), opiskeluprosessin ohjaus (opintojen) ja ammatillisen kasvun ohjaus.

Lapin AMKin TNO-verkoston tavoitteena on, että asiakkaat/opiskelijat saavat opintopolun eri vaiheessa opiskelun, hyvinvoinnin ja ammatillisen urakehityksen kannalta tarvitsemaansa ohjausta ja tukea opintojen suunnittelua ja päätöksentekoaan varten. Opintojen ohjauspalvelut järjestään porrastetusti siten, että jokaisella opiskelijalla on tarjolla ammattikorkeakoulun määrittelemä opintojen ohjaus sekä mahdollinen opiskelijan tarpeen mukainen lisäohjaus.

Lapin ammattikorkeakoulun ohjausmalli ja TNO-verkosto toimii aktiivisesti yksittäisen ihmisen tai organisaation TNO-tarpeisiin vastaamiseksi. Työn tukena on laaja maakunnallinen TNO-osaajien verkosto, jossa osaamista jaetaan ja kehitetään.

LÄHTEET

- Ahokumpu, T., Kangastie, H., Kilja, P. & Kuusela, P. 2011. TNO-palveluosaamisen kehittäminen. Uudistuva tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluosaaminen aikuiskoulutuksen alueverkostossa. Viitattu 22.9.2016. <http://www.ramk.fi/loader.aspx?id=44ee2552-a208-4bc8-a196-ced98fe21b49>
- ELO-opas – kohti elinikäistä ohjausta. Viitattu 3.10.2016. <http://www.elo-opas.fi/1-elinikainen-ohjaus/>.
- ELPGN 2013. Elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikka: Eurooppalaisia lähtökohtia kansalliselle kehittämistyölle. ELGPN Tools No 1. University of Lifelong Guidance policy network.
- Kangastie, H. & Saari, P. 2012. Ohjauksen kehittäminen Rovaniemen ammattikorkeakoulussa-tieto-, neuvonta- ja ohjaustoiminta aikuisen tukena Rovaniemen ammattikorkeakoulussa. Teoksessa H, Kangastie & O, Kokkonen (toim.) Aluevaikutavuutta aikuiskoulutuksella. Kokemuksia Rovaniemen ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksen toteuttamisesta ja kehittämisestä. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C nro 32. Jyväskylä: KopiJyvä Oy, 83–94.
- Kangastie, H & Saari, P. 2012. Aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittämishankkeiden tulokset osana Rovaniemen ammattikorkeakoulun toimintaa. Teoksessa H, Kangastie & O, Kokkonen (toim.) Aluevaikutavuutta aikuiskoulutuksella. Kokemuksia Rovaniemen ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksen toteuttamisesta ja kehittämisestä. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C nro 32. Jyväskylä: KopiJyvä Oy, 95–105
- Kangastie, H & Tuomaala, M. 2012. Menestyjäksi Lapissa-tietoa-, neuvontaa- ja ohjausta jatkuvan oppimisen poluille. Teoksessa M, Kivekäs., A-L, Eeronheimo., H, Kangastie, O, Kokkonen & K, Kunnari (toim.) Nuotiotulilla- keskustelua Lapin ai-

- kuiskoulutuksesta. Aikuiskoulutuksen artikkelikokoelma. Rovaniemen ammatti-
korkeakoulun julkaisusarja C 34. Jyväskylä: KopiJyvä Oy, 65–75.
- Kangastie, H., Kilja, P. & Myllykangas, T. 2010. Menestyjäksi Lapissa – Maakunnal-
linen aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategia vuoteen 2020. Opi-
novi. Viitattu 22.4.2016 [http://www.opinovi.fi/index.php?view=download & alias=1347-menestyjaeksi-lapissa-tno-palveluiden-strategia-vuoteen-2020&category_slug=menestyjaeksi-lapissa&option=com_docman&Itemid=457&lang=fi](http://www.opinovi.fi/index.php?view=download&alias=1347-menestyjaeksi-lapissa-tno-palveluiden-strategia-vuoteen-2020&category_slug=menestyjaeksi-lapissa&option=com_docman&Itemid=457&lang=fi).
- Kangastie H., Kilja, P. & Myllykangas, T. 2011. Aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjaus-
palvelut Lapissa. Ehdotus toimintamalliksi. Opinovi. Viitattu 12.5.2015 http://www.opinovi.fi/index.php?view=download&alias=1348-aikuisten-tieto-neuvonta-ja-ohjauspalvelut-lapissa-ehdotus-toimintamalliksi&category_slug=menestyjaeksi-lapissa&option=com_docman&Itemid=659&lang=fi
- Kangastie, H. & Kokkonen, O. 2015. Tieto-, neuvonta- ja ohjausosaaminen Lapissa -
kohti jatkuvaa oppimista ja kehittämistä. Teoksessa E. Poikela (toim.) Yhteistyö ja
verkostoituminen. Aikuiskoulutuksen kehittäminen Lapissa. Lapin yliopisto. La-
pin aikuiskoulutuksen kehittäminen ja tutkimus-hanke (ESR). Lapin Yliopistopai-
no: Rovaniemi.
- Kangastie, H. & Kokkonen, O. 2014. Lapin aikuiskoulutuksen parissa toimivien hen-
kilöiden ohjausosaamisen ja konsultatiivisten menetelmien hallinnan taso. Lapin
aikuiskoulutuksen kehittäminen ja tutkimushanke ajalla 15.–30.11.2014. Lapin
AMK. Viitattu 4.4.2016 <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=5f9ofe73-99a6-469c-adf7-1de0924bc852>.
- OKM 2011. Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet 2011. Opetus- ja
kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15. Opetus- ja kulttuu-
riministeriö. Viitattu 4.8.2016
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/tr15.pdf?lang=fi>
- Pruikkonen, A. & Saloniemä, K. 2014. Lappilaista verkkopedagogiikkaa - nyt ja tule-
vaisuudessa. Lapin aikuiskoulutuksen kehittäminen ja tutkiminen -hanke. Lapin
AMKin julkaisuja. Raportit ja selvitykset 33/2014. Viitattu 22.9.2016. <http://www.lapinamk.fi/fi/Tyoelamalle/Julkaisut/Lapin-AMKin-julkaisut?itemid=2041&showlocation=f8cf1518-5c02-4702-9f90-eb49bdd060f7>
- Ohjaus Suomessa 2010. Seminaari. Opin Ovi. Viitattu 3.10.2016. http://www.opinovi.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=246Aennakkokutsu-ohjaus-suomessa-2010-seminaariin&catid=1Aaikuisohjauksen-koordinaatioprojekti-ajankohtaista&Itemid=403&lang=fi
- Yhdessä eteenpäin seminaari 2014. Viitattu 3.10.2016 <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Ajankohtaista/Uutisarkisto/2014?ln=lhdtolvp&id=976681d7-11f4-4f74-ba0d-70b1b186b490>

OPPIMISEN JA AMMATILLISEN KASVUN OHJAUS

Ammattikorkeakoulumme opiskelijat valmistuvat oman alansa asiantuntijatehtäviin. Asiantuntijaksi kehittyminen edellyttää jo koulutuksen ja opintojen aikana jatkuvaa oppimisen ja ammatillisen kasvun ohjausta. Alati ja nopeasti muuttuvassa työelämässä oman alan osaaminen ei yksistään riitä, vaan yhä tärkeämpää on elinikäinen oppiminen, muutoksiin sopeutuminen ja niiden tuottaminen (Tynjälä 2010, 78). Oppimisessa ja ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvamisessa korostuu yhä vahvemmin yhteisöllinen toiminta. Oppiminen on yhä enemmän konteksti-, tilanne- ja kulttuurisidonnaista ja asiantuntijuus kehittyy oppijan yksilöllisessä ja yhteisöllisessä toiminnassa (Paloniemi ym. 2010, 29). Asiantuntijuutta ja osaamista voidaan pitää pikemminkin ryhmän tai ympäristön kuin yhden ihmisen ominaisuutena (Palonen ja Gruber 2010, 55). Osaaminen ja asiantuntijuus ovat aina oppimisen tulosta. Oppiminen voidaan kuvata reflektiivisenä prosessina, jonka tavoitteena ja tehtävänä on tuottaa kokemusta ja osaamista. (Poikela 2013, 70).

Työelämässä korostetaan yhä enemmän ammatilliset rajat ylittävien taitojen merkitystä ns. ammatillista identiteettiä. Eteläpelto ja Vähäsantanen (2006) kuvaavat ammatillista identiteettiä ymmärrykseksi ihmisen elämän historiaan pohjautuvana käsitteenä itsestään ammatissa toimijana eli siitä, millaiseksi ihminen ymmärtää itsensä suhteessa työhön ja ammatillisuuteensa ja, millaiseksi hän työssään ja ammatissaan haluaa kehittyä.

Lapin ammattikorkeakoulussa oppimisen ja asiantuntijaksi kasvamisen haasteet on otettu huomioon osaamis- ja ongelmaperustaisessa oppimisessa. Opetussuunnitelmat on uudistettu osaamisperustaisiksi ja niissä opiskelijoiden oppimisprosessi on tehty näkyväksi ja kuvattu opiskelijoiden ammatillinen kasvuna. Oppiminen on organisoitu toteutuvaksi ongelmaperustaisesti sykli-, projekti-, ja integroidulla oppimisen mallilla, joissa keskiössä on ongelmanratkaisuprosessi ja oppiminen yksin ja ryhmässä.

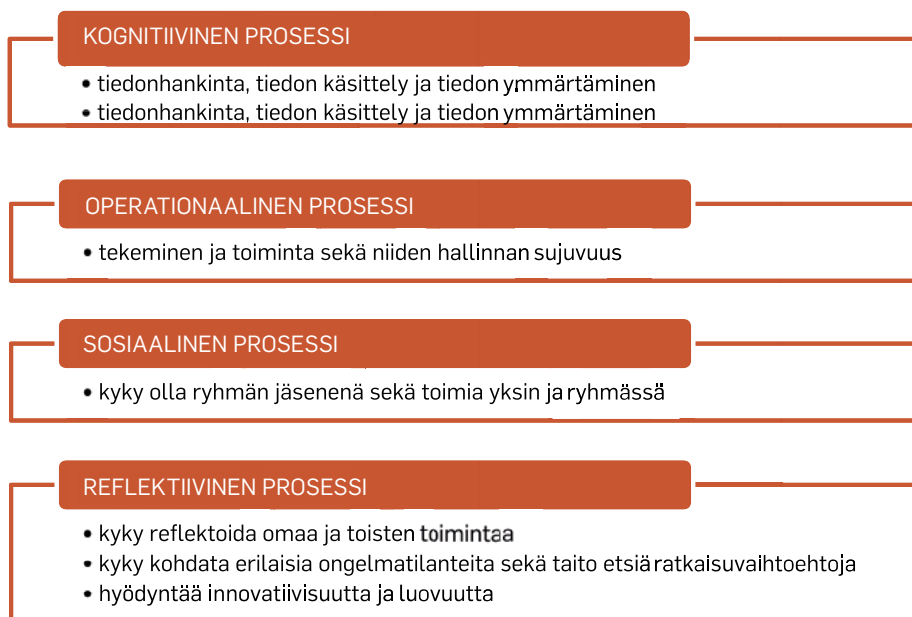
OPPIMISEN OHJAUS

Jotta oppimisen tuloksena syntyy osaamista, tarvitaan opiskelijoiden oppimisen reflektointia ts. oman toiminnan ja kokemusten havainnointia ja arviointia tukevaa otetta. Oppimisen ohjaukseen kuuluu aina monitahoinen palautetieto, jota opiskelija saa oppimisen ohjaajilta. Oppimisen ohjaus on arviointia ja arviointi on ohjausta. Oppimisen arviointi tarkoittaa oppimisen laatua kehittävää oppimisprosessien aikana toteutettua ohjausta ja palautteen antoa. (Kangastie ja Mastosaari 2016, 20, 25.)

Oppimisprosessin suunnittelussa on tärkeää tunnistaa, missä oppimisprosessin vaiheessa oppija tarvitsee ohjausta. Oppimisen kannalta kriittiset vaiheet tulee tunnistaa ja suunnitella näihin kohtiin ohjauspisteet. Kunkin ohjauspisteen osalta on mietittävä, mihin ohjaus kohdistuu, kuka ohjaa, missä ja miten. Oppimisen ohjaus tapahtuu palautteen avulla. Sekä oppijan että ohjauksen antajan tulee tietää, mihin oppimisprosessin vaiheeseen ohjaus on tarkoitettu kohdistumaan ja mihin asioihin ohjauksessa kiinnitetään huomiota. Oppimisen ohjauksen kohteet ja kriteerit tulee määrittellä sekä varmistaa, että kaikki oppimisen ohjaukseen osallistuvat (ml. oppija) ymmärtävät ne samalla tavalla. (Kangastie ja Mastosaari 2016, 20.)

Osaaminen syntyy neljän oppimista tuottavan prosessin avulla. Nämä oppimista tuottavat prosessit ovat sosiaaliset, reflektiiviset, kognitiiviset ja operationaaliset prosessit. (Poikela 2002; Poikela 2013.) Oppimisen ohjaus kohdistuu tiedollisen aineksen oppimiseen (kognitiiviseen prosessiin), työprosessien ja taitojen oppimiseen (operationaalinen prosessi), ammatilliseen kasvuun ja asenteiden kehittymiseen (sosiaalinen oppimisprosessi) tai kaikkiin näihin yhtä aikaa. Jokaiseen ohjaustilanteeseen on syytä liittää vaihe, jonka aikana oppija itse aktiivisesti tarkastelee oppimaansa ja kokeemaansa (reflektiivinen oppimisprosessi). Ilman tätä viimeistä vaihetta syvällinen oppiminen on mahdotonta. Reflektoinnin ohjaukseen on myös syytä varata oma aika ja paikka.

Taulukko 1. Oppimisen prosessit, ohjaus ja arviointi (Lapin AMKin hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelma)

Oppimisprosessin aikana ohjaus kohdistuu sekä yksittäiseen opiskelijaan että opiskelijoiden muodostamiin ryhmiin. Ryhmiä hyödynnetään oppimisessa ja tämä edellyttää suunnitelmaa siitä, kuinka opiskelijat sitoutetaan yhdessä tiedon tuottamiseen, jakamiseen ja yhteisen tiedon rakentamiseen. Oppimisprosessin kriittisiä, ohjausta vaativia vaiheita mietittäessä on hyvä tunnistaa ryhmädynamiikan vaiheet. Oppimisprosessin ohjaus tarkoittaa siis myös ryhmädynamiikan kehityksen ohjausta. (Kangastie ja Mastosaari 2016, 21.)

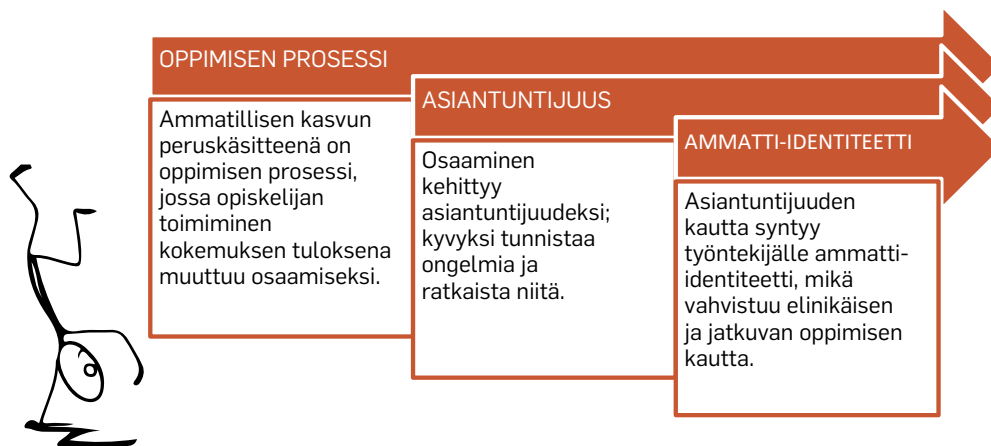
Oppimisen ohjauksesta vastaavat lukukauden opettajatiimin jäsenet, eri asiantuntijat, tukipalvelujen henkilöstö (esim. kirjasto, e- oppimispalvelut) sekä työelämän edustajat.

AMMATILLISEN KASVUN OHJAUS

Ammatillisen kasvun ohjauksen tavoitteena on asiantuntijuuden kehittyminen. Ammatillinen kasvu on identiteettityötä, jossa opiskelija reflektoi omaa oppimistaan ja kasvuun ammatissa toimijana. Opiskelijan ammatillinen kasvu on henkilökohtainen ja yksilöllinen prosessi, joka syntyy osana opiskelua, matkalla kohti tulevaa ammattia ja oman alan asiantuntijuutta. Ammatilliseen kasvuun ja osaamisen kehitty-

miseen vaikuttavat opiskelijan omat valmiudet, opetus ja koulutusalan opetussuunnitelman sisältö.

Lapin ammattikorkeakoulun amk-tutkinnon opetussuunnitelmissa on tehty opiskelijoiden oppimisprosessi näkyväksi ja kuvattu opiskelijoiden ammatillinen kasvu PEREHTYJÄ – HARJAANTUJA – SOVELTAJA – KEHITTÄJÄ -vuositeemojen ja niistä johdettujen lukukausteemojen avulla. YAMK- tutkinnon opetussuunnitelmissa ammatillinen kasvu kuvataan kehittämisasiantuntijana. Ammatillinen kasvu muodostuu useasta eri tekijästä (kuvio 1).

Kuvio 1 Ammatillisen kasvun alueita. (Lapin AMKin hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelma)

Ammatillisen kasvun alueita ovat oppimisen prosessit, asiantuntijuus ja ammatti-identiteetti. Ohjauksessa tärkeää on reflektointitaitojen kehittäminen, jotta opiskelija kykenee pohtimaan omia ajatuksiaan ja toimintaansa suhteessa työhön ja ammatillisuuteensa ja sitä, millaiseksi hän työssään ja ammatissaan haluaa kehittyä. Tavoitteena on myös se, että opiskelija oppii itse ohjaamaan ammatillista kehittymistään ja kasvuaan. Huomiota kiinnitetään myönteisiin asioihin mm. oman osaamisen tunnistaminen, itsetunto, minäkuva ja itsearvostus. Mitä paremmin oppii tuntemaan itsensä, sitä paremmin oppii tuntemaan myös toisia ja kehittämään omaa ammatillista kasvuaan.

Amattikorkeakoulussa opiskelijan kehittymistä ja ammatillista kasvua ohjaavat useat ohjauksen ammattilaiset, kuten opettajat, käytännön harjoittelun ohjaajat, työelämän edustajat, opettajatuutorit, opinto-ohjaaja sekä opetuksen tukena toimivat ammattilaiset, kuten kuraattori ja korkeakouluopintojenohjaaja.

LOPUKSI

Oppimisen ja ammatillisen kasvun ohjaus ovat osaamisen kehittymisen kivijalka. Lapin ammattikorkeakoulun hyvinvoinnin- ja ohjauksen suunnitelmassa kuvataan sekä oppimisen että ammatillisen kasvun ohjauksen tavoitteita ja sisältöjä. Toimintaa ja toteutumista arvioidaan systemaattisesti opiskelijapalautteilla. Saatujen palautteiden perusteella laaditaan koulutus-, osaamisala- ja amk-tasoiset kehittämissuunnitelmat. Eräs tärkeä kehittämiskohde on palautteen palaute. Kun opiskelijat antavat palautetta, niin heille kerrotaan, mitä palautteesta on seurannut toiminnan muutoksena. Tätä opiskelijat odottavat.

LÄHTEET

- Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2006. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Vantaa: Dark, 26–49.
- Kangastie, H. & Mastosaari, P. 2016. Oppimisen organisointi-opas opettajille. Osaamis- ja ongelmaperustainen oppiminen Lapin ammattikorkeakoulussa. LAPIN AMK:N julkaisuja C. Oppimateriaalit 1/2016. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu.
- Kangastie, H., Kähkölä, S., Kärnä, V., Saari, P. & Sipilä, M. 2014. Päivitetty Kangastie, H & Sipilä, M. 2016. Rovaniemi. Lapin ammattikorkeakoulun Hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelma. Viitattu 1.8.2016. <http://julkiset.lapinamk.fi/DropOffLibrary/Lapin%20AMK%20hyvinvointi-%20ja%20ohjaussuunnitelma.pdf>
- Palonen, T. & Gruber, H. 2010. Satunnainen, rutiininomainen ja tietoinen osaaminen. Paloniemi, S., Rasku-Puttonen, H. & Tynjälä, P. 2010. Asiantuntijuudesta identiteettiin – Anneli Eteläpellon tutkimuspolkuja. Teoksessa K. Collin, S. Paloniemi, H. Rasku-Puttonen & P. Tynjälä. Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki, WSOYpro OY, 13–35.
- Poikela, E. 2002. Osaamisen arviointi. Teoksessa R. Honkonen (toim.) Koulutuksen lumo-retoriikka, politiikka ja arviointi. Tampere: Tampere University Press, 229–245.
- Poikela, E. 2013. Oppimista ja osaamista kehittävä arviointi. Teoksessa A. Räisänen (toim.) Oppimisen arvioinnin kontekstit ja käytännöt. Raportit ja selvitykset 2013:13. Koulutuksen seurantaraportit, Opetushallitus. 61–85.
- Tynjälä, P. 2010. Asiantuntijuuden kehittämisen pedagogiikkaa. Teoksessa K. Collin, S. Paloniemi, H. Rasku-Puttonen & P. Tynjälä. Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki, WSOYpro OY, 13–35.

URAOHJAUS VAHVISTAA OPISKELIJAN TYÖELÄMÄORIENTAATIOTA

Suomalaisessa koulutuspolitiikassa korostetaan koulutuksen tehokkuuden lisäämistä, keskeyttämisten vähentämistä ja läpäisyn nopeuttamista. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan monipuolisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja (TNO-palveluja). Ammattikorkeakoulujen tulee tarjota myös TNO-palveluihin sisältyvää uraohjausta, jotta opiskelijat suorittavat opintonsa tavoiteajassa ja siirtyvät työelämään ja jatkoopintoihin mahdollisimman joustavasti. Myös elinikäisen oppimisen tavoitteet korostavat uraohjauksen tarvetta ja kehittämistä. Tässä artikkelissa kuvataan uraohjausta yleisesti sekä uraohjauksen toteutumista ja kehittämistarpeita Lapin ammattikorkeakoulussa.

MITÄ URAOHJAUKSELLA TARKOITETAAN

Uraohjaus voidaan määritellä opiskelijoiden parempana kiinnittymisenä opintoihinsa, mutta uraohjaus käsitetään myös laajempaan opiskelijan ura- ja elämänsuunnittelun tukemisenä. Nykyään koulutus- ja uravalintoja ei tehdä vain nuoruudessa, vaan työelämän muututtua entistä epävakammaksi ura- ja elämänsuunnittelu on koko iän jatkuva prosessi. Ura- ja elämänsuunnittelutaidot ovat tarpeellisia eri ikävaiheiden siirtymävaiheissa ja elinikäisen oppimisen mahdollistamiseksi. (Onnismaa 2007, 15.)

Euroopan Unionin ministerineuvosto hyväksyi vuonna 2005 päätöslauselman, jonka mukaan elinikäiseen oppimiseen liittyvällä ohjauksella tarkoitetaan kaikkia sellaisia toimia, joiden avulla kaikenikäisiä kansalaisia tulee ohjata tekemään koulutukseen ja ammattiin liittyviä päätöksiä eri elämänvaiheissa sekä hallitsemaan yksilöllistä kehitystään oppimisessa ja työssä. Kansallisessa Elinikäisen oppimisen neuvoston ohjelmajulistuksessa vuonna 2010 elinikäinen oppiminen määritellään kehittymisenä arjen ja työn erilaisissa tilanteissa sekä koulutukseen osallistumista. Elinikäinen oppiminen alkaa jo ennen oppivelvollisuutta ja jatkuu koko eliniän.

Lätti ym. toteavat, että elinikäiseen oppimiseen tähtäävän uraohjauksen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa asettamaan yksilöllisiä tavoitteita omalle uralleen ja ohjata häntä pohtimaan omia kiinnostuksen kohteitaan. Opiskelijan tulee myös osata arvi-

oida omia kykyjään ja taitojaan realistisesti. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa laaja käsitys koko koulutusjärjestelmään ja työmarkkinoihin liittyvistä asioista. (Lätti ym. 2008, 35.) Uraohjauksen tavoitteeksi voidaan kiteyttää, että opiskelija saa keinoja hallita omaa uraansa. Uranhallintataitoihin katsotaan kuuluvan mm. koulutusalan valitsemisen ja ammatin valitsemisen taidot, urasuunnittelutaidot, työnhakutaidot, organisaatioihin sitoutumisen taidot, sekä valmiudet jatkuvaan itsensä kehittämiseen eli elinikäiseen oppimiseen. (Kuurila 2014, 49.)

Kuurila on analysoinut kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia ja tulosten perusteella tiivistää seuraavasti: ”Tullessaan ammattikorkeakouluun opiskelija on saanut jonkinlaista uraohjausta tai ainakin ammatinvalinnan ohjausta. Koulutukseen tulee myös paljon opiskelijoita, joilla oma urakäsitys on täysin kypsytön, ja he ovat päätyneet opinahjoonsa enemmän tai vähemmän ajautuneina. On tarpeellista etsiä, millaisia urasuunnittelutaitoja eri koulutusvaiheiden opiskelijoilta löytyy, ja löytyykö koulutusalan valintaperusteista mahdollisesti yhteyttä opiskelijan urasuunnittelukykyyn ” Korkeakoulujen uraohjaajien tulee huomioida urasuunnittelun epävarmuus ja opiskelijoiden epätietoisuus erilaisista mahdollisuuksista. Opiskelijat eivät useinkaan suunnittele uraansa täysin tietoisesti, vaan jo koulutusalan valinta voi olla monen tekijän summa tai vaikkapa sattumaa. (Kuurila 2014, 49-50.) Koulutuksen valinta voi johtaa myös opintojen keskeyttämiseen, ja tämän ehkäisemiseksi uraohjaus on tärkeää.

URAOHJAUS LAPIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Lapin ammattikorkeakoulussa uraohjaus nähdään koko opintojen ajan kestävässä prosessina. Uraohjaus käsitetään laajempaan opiskelijan ura- ja elämänsuunnittelun tukemiseen. Opintojen ohjaus ja uraohjaus nähdään tärkeäksi osaksi onnistunutta oppimista. Uraohjaus opetuksessa tarkoittaa myös oppimisen organisoinnissa sisäänrakennettuja konkreettisia työelämäyhteyksiä, esimerkiksi työharjoittelua, työelämäprojekteja, harjoitus- ja opinnäytetöitä. Uraohjaukseen kuuluvia asioita ovat lisäksi opetuksessa käsiteltävät asiat, kuten työelämätaidot ja -valmiudet. Opintojen ja uraohjauksen antavat useimmiten opettajatuutorit. Näiden lisäksi uraohjaajina toimivat esimerkiksi opettajat, opetuspäälliköt, harjoitteluvastaavat, opinto-ohjaajat, alumnit ja mentorit. Kuviossa 1 on kuvattu työelämäosaamisen sisältöjä ja opintojen työelämäyhteyksiä.

Kuvio 1. Työelämäosaamisen sisältöä ja työelämäyhteyksiä
(Lähde: Lapin AMKin hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelma)

Opiskelijan opintopolulla uraohjauksen tavoitteena **opintojen alussa** on opiskelijan ammatillisen kehittymisen hahmottuminen. **Opintojen aikana** tavoitteena on ammatillisen suuntautumisen selkiytyminen sekä ammatitaitoa edistävään harjoitteluun orientoituminen, ammatillisen osaamisen tiedostaminen, ammatitaitoa edistävään harjoitteluun orientoituminen, ammatillisen osaamisen tiedostaminen sekä ammatti-identiteetin ja työelämätaitojen kehittyminen. **Opintojen loppuvaiheessa** painottuu työhön ja jatko-opintoihin siirtyminen.

Ohjauksen vaikuttavuutta ja laatua varmistetaan opiskelijoilta usealla tavalla kerättävällä palautteella. Vuosipalautteessa opiskelijat voivat antaa työelämään ja uraohjauksen palautetta (asteikolla 1–7) kohdassa ”Työelämäyhteistyö” seuraavista väitännistä: Saan opinnoissani riittävästi tietoa työelämän käytännöistä, työelämä on huomioitu monipuolisesti opintojaksojen sisällöissä ja toteutuksissa, saan riittävästi ohjausta ja tukea harjoitteluun. Valmistuvat opiskelijat vastaavat AVOP-kyselyyn, jossa opiskelija arvioi ja antaa palautetta toteutuneesta koulutuksesta.

URAOHJAUSSELVITYKSEN TULOKSIA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

Uraohjauksen ja mentoroinnin kehittäminen -hankkeessa toteutettiin keväällä 2014 kysely Lapin korkeakoulukonsernin opiskelijoille, ohjaavalle henkilöstölle sekä korkeakouluista rekrytoiville työnantajille ja ammattijärjestöille. Kyselyllä kerättiin tietoa Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ammatillisen osaamisen tunnistamisesta, uraohjauksesta, työelämävalmiuksista sekä näihin liittyvistä hyvistä käytänteistä ja kehittämistarpeista.

Opiskelijakyselyistä nousivat kehittämiskohteiksi oman ammatillisen ja alakohtaisen osaamisen tunnistaminen. Selvityksen mukaan opiskelijat kaipaavat tukea opintojen valintaan ja opintoihin liittyvään työelämäohjaukseen sekä työelämään valmistautumisessa. Uraohjauksen käsitettä ei tulosten mukaan kovin hyvin tunnettu. Opiskelijat eivät aina havainneet kaikkia kanavia, esim. harrastusten ja järjestöjen osuutta, työelämäverkostojen luonnissa. Opiskelijavastauksissa korostui työelämävierailijoin merkitys. Myös alumni- ja mentorointitoiminnan kehittämistä toivottiin.

Opiskelijoita ohjaavan henkilöstön mukaan eniten kehitettävää olisi alumnien hyödyntämisessä sekä opintoihin sisältyvässä työelämäohjauksessa ja työelämään valmistautumisessa. Henkilökunta nosti opintojen kehittämiskohteeksi työelämälähtöiset opinnot. Myös opiskelijoiden itsenäistä työelämään liittyviin asioihin perehtymistä korostettiin.

Työnantajien mukaan korkeakoulutettujen osaaminen on kaiken kaikkiaan hyvää. Eniten arvostetaan vastavalmistuneen korkeakoulutetun asennetta työntekoon, valmiutta uuden oppimiseen ja halua kehittyä työssään. Ammattijärjestöjen ja -liittojen kyselytuloksia erikseen tarkasteltaessa nousi tuloksista työelämätaitojen kehittämisen lisäksi mentoroinnin tärkeys, opintojen ohjauksen kehittäminen työelämatarpeet huomioiden sekä työharjoittelun käytänteiden kehittäminen.

Tulosten perusteella korkeakouluissa opiskelevien uraohjaus oli järjestetty kohtuullisen hyvin. Uraohjauksen käsitettä ei kylläkään tunnistettu kovin hyvin. Eniten kehitettävää näyttää olevan opintoihin liittyvässä uraohjauksessa ja työelämään valmistautumisessa. Sekä opiskelijat että henkilökunta toivat esiin alumnitoiminnan kehittämisen. Myös alakohtaiseen ja ammattialaan liittyvään osaamisen tunnistamiseen tulee kiinnittää huomiota ja osaamisen tunnistamista harjoitella. Se liittyy laajemminkin aiemman hankitun osaamisen tunnistamiseen, opintojen suunnitteluun ja opinnoissa edistymiseen sekä työelämään siirtymiseen. Työnantajien vastauksissa korostuivat opiskelijoiden työelämätaitojen ja asenteen sekä työelämää palvelevien opintojen kehittäminen.

Taulukkoon 1 on kerätty selvityksestä yhteenveto Lapin ammattikorkeakoulun uraohjauksen kehittämisen kohteista.

Taulukko 1. Yhteenveto uraohjauksen kehittämiskohteista Lapin ammattikorkeakoulussa

Opiskelijat	Ohjaava henkilöstö	Työnantajaedustajat
<p>Ammatillisen ja alakohtaisen osaamisen tunnistaminen</p> <p>Opintojen valintaan saatava tuki ja ohjaus sekä opintoihin sisältyvä työelämäohjaus ja työelämään valmistautuminen</p> <p>Vierailijat työelämästä</p>	<p>Alumnien hyödyntämien</p> <p>Opintoihin sisältyvä työelämäohjaus ja työelämään valmistautuminen</p> <p>Opiskelijoiden itsenäinen työelämäasioihin perehtyminen</p>	<p>Työelämätaidot ja asenne</p> <p>Työelämää palvelevat opinnot</p> <p>Opintojen aikainen työharjoittelu sekä ammatillisen ja alakohtaisen osaamisen esille tuominen</p>

Uraohjauksen kehittämiskohteet on luokiteltu ns. kolmikanta ajattelun mukaisesti. Työelämävalmiudet liittyvät laajasti opiskelijoiden opiskelussa menestymiseen ja hyvinvointiin. Tulosten perusteella ehdotetaan systemaattista, koko opintoajan jatkuvaa uraohjausta. Lapin ammattikorkeakoulussa kehittämiseen on paneuduttu esimerkiksi vahvistamalla ohjausta, sen osaamista ja sisällyttämällä opetussuunnitelmiin ja niiden toteutussuunnitelmiin vielä vahvemmin työelämäyhteistyötä.

LÄHTEET

- Elinikäinen oppiminen – mahdollisuus kasvuun ja työllisyyteen. Elinikäisen oppimisen neuvoston ohjelmajulistus. Viitattu 22.10.2016. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/elinikaisenoppimisenneuvosto/liitteet/ohjelmajulistus.pdf.
- Kangastie, H., Kähkölä, S., Kärnä, V., Saari, P. & Sipilä, M. 2014. Päivitetty Kangastie, H & Sipilä, M. 2016. Rovaniemi. Lapin ammattikorkeakoulun Hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelma. Viitattu 1.8.2016. <http://julkiset.lapinamk.fi/DropOffLibrary/Lapin%20AMK%20hyvinvointi-%20ja%20ohjaussuunnitelma.pdf>
- Kilpimaa P., Kari-Björkbacka I., Rautio K. & Tanninen T. 2014. Uraohjauksen ja mentoroinnin kehittäminen. Esiselvitys 2014. Saatavissa: Lapin yliopisto.
- Kuurila, E.2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Väitöskirja, Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Turun yliopiston julkaisuja-Annales Universitatis Turkuensis. Sarja-ser. C-osa-tom 384. Viitattu 22.10.2016. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/98607/AnnalesC384KuurilaVK.pdf?sequence=2>
- Lätti, M. 2008. Johdanto teoksessa M. Lätti & P. Putkuri (toim.) Ohjaus on kuin tekisi palapeliä. Näkökulmia aikuisopiskelijan ohjaukseen ammattikorkeakoulussa, 5–7. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Raportteja, 32. Joensuu. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Lätti, M. & Putkuri, P. 2008. Aikuisopiskelijan ohjaus ammattikorkeakoulussa. Teoksessa M. Lätti & P. Putkuri (toim.) Ohjaus on kuin tekisi palapeliä. Näkökulmia aikuisopiskelijan ohjaukseen ammattikorkeakoulussa, 35–50. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Raportteja 32. Joensuu Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Onnismaa, J. 2007. Ohjaus ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

OPINTOJEN OHJAUS – TUTKINNOT TAVOITEAJASSA

Opintojen ohjaus on tärkeää ammattikorkeakoulun opiskelijan opintojen edistämisessä. Haasteena on opintojen pitkittyminen ja opiskelun keskeyttäminen. Korkeakouluille on asetettu vaatimukseksi opintojen ohjauksen tehostaminen niin, että tutkinnot suoritetaan tavoiteajassa ja opiskelijat siirtyvät työelämään ja jatko-opintoihin nykyistä nopeammin. 2010-luvun kehittämishaasteena myös ammattikorkeakoulussa on toiminnan tehostaminen. Tähän pyritään rakenteellisella kehittämisellä ja rahoituksen uudistamisella. Opintojen tehostamiseksi on paneuduttava koulutuksen nivelvaiheiden nopeuttamiseen, koulutuksen valintojen onnistumiseen, opintojen keskeyttämisten ehkäisyyn ja opintoaikojen lyhentämiseen. Haasteisiin vastaamisessa konkreettinen tehostamisvaatimus kohdistuu ohjaustoiminnan kehittämiseen (Ei paikoillanne, vaan valmiit hep! 2010, 18–22). Laadukkaan ohjauksen avulla on mahdollista saada opiskelijat valmistumaan normaaliajassa ja sijoittumaan työelämään valmistumisen jälkeen (Kauppila 2009, 6). Laadukas ohjaus syntyy arkipäivän toiminnassa vuorovaikutuksessa opiskelijoiden kanssa.

Käsitteitä ”ohjaus” ja ”opinto-ohjaus” käytetään usein rinnakkain tarkoittaen samaa asiaa. Kupiainen jäsentää omassa tutkimuksessaan ohjausta siten, että opiskelijan opintopolun tukena on sekä opinto-ohjaajien ydinasantuntijuus että ohjauksen yhteistyö ja työnjako. Holistinen ohjausmalli ohjaustyön perustana korostaa oppimisen ohjauksen, ammatillisen suuntautumisen ohjauksen ja elämäntilanteen tukemisen yhteistyötä ja kokonaisuutta. (Kupiainen 2009, 27.) Lapin ammattikorkeakoulussa opintojen ohjauksen lähtökohtana on opiskelijan vastuu omista opinnoistaan. Ammattikorkeakoulu vastaa koulutuksen ja opintojen ohjauksen järjestämisestä siten, että opiskelijan on mahdollista rakentaa itselleen jatkuvan oppimisen ja työelämän kannalta mielekäs tutkinto henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. (Hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelma) Tässä artikkelissa kuvataan opintojen ohjausta opinto-ohjaajan työn näkökulmasta.

OPISKELIJOIDEN OHJAUKSEN TARVE JA TAVOITE

Yleisesti opiskelijoiden ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa riittävästi tietoa, ohjausta ja tukea opiskelun aloittamiseen ja opintojen etenemiseen. Ohjausta tapahtuu koko opintojen ajan ja jo ennen opintojen aloittamista. Lapin ammattikorkeakoulussa ohjausvastuut on määritelty Hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelmassa. Opintojen viivästyminen ja keskeyttäminen ovat haasteita, joihin ohjauksella voidaan omalta osaltaan vaikuttaa. On myös tärkeää antaa riittävästi tietoa opiskelupaikan valintaan liittyvistä asioista, ja siitä syystä nivelvaiheen ohjaus on nostettu yhdeksi keskeiseksi asiaksi Lapin ammattikorkeakoulussa. Yhteistyö toisen asteen opinto-ohjaajien kanssa koetaan todella tärkeäksi osaksi Lapin ammattikorkeakoulun ohjaustyötä.

Ammattikorkeakouluopinnoista tulee kertoa tuleville opiskelijoille jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jo peruskoulun yhdeksännellä luokalla. Tärkeänä nähdään peruskoulun, lukion ja ammatillisen toisen asteen vanhempainillat, jotta myös kotiväelle tulee realistinen kuva ammattikorkeakouluopinnoista ja tulevista uramahdollisuuksista.

Suomen Opinto-ohjaajat ry:n mukaan opinto-ohjauksen tavoitteena on tukea ohjattavaa koulutukseen, opiskeluun, uravalintaan ja tulevaisuuteen liittyvien kysymysten käsittelyssä. Opinto-ohjauksen tarkoituksena on auttaa ohjattavaa ymmärtämään omaa tilannettaan ja kohtaamaan elämänsä haasteita. Opinto-ohjaajien keskeisiä työvälineitä ovat hänen oma persoonansa sekä ohjauksellinen asiantuntijuus. Opinto-ohjaajan kaksi tärkeintä ominaisuutta ohjaustilanteissa ovat aito läsnäolo ja kuuntelu. Heitä ohjaavat opinto-ohjauksen eettiset periaatteet, jotka ovat ohjattavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, ja tasavertainen kohtelu, totuudellisuus, jolla tarkoitetaan opinto-ohjaajan toimimista rehellisesti ja hienotunteisesti, luottamuksellisuus, riippumattomuus, oman ammattitaidon kehittäminen, yhteistyö koulun sisällä ja ulkopuolella eri toimijoiden kanssa sekä omasta hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtiminen hyväksyminen (Opinto-ohjaajan työn eettiset periaatteet 2009).

OHJAUS OPINTOPOLUN ERI VAIHEISSA

Kun opiskelija aloittaa opintonsa, hänen tulee sisäistää opintojensa sisältö ja tavoitteet ja ymmärtää, mitä opintojen suorittamiseen vaaditaan. Opiskelija toimii jäsenenä monialaisessa yhteisössä sekä yhteistyössä alueen elinkeinoelämän kanssa. Opintojen aikana ammattitaito, vuorovaikutustaidot sekä tiimityöskentelytaidot kehittyvät. Opintoissa korostuu itsenäinen työskentely, joka vaatii opiskelijalta vastuuntuntoa. Joskus siirtyminen toiselta asteelta korkeakouluopintoihin on haastavaa johtuen erilaisista painotuksista lähiopetuksessa ja itsenäisessä opiskelussa.

Opintojen alussa opiskelija suunnittelee yhteistyössä opettajatuutorin tai opinto-ohjaajan kanssa henkilökohtaisen opintosuunnitelman eli HOPSin. Tästä keskuste-

lusta käytetään nimeä tulokeskustelu. Tulokeskustelun aikana käsitellään muitakin esille tulevia opiskelijaa askarruttavia asioita, jotka voivat vaikuttaa opiskelijan elämäntilanteeseen. HOPSia päivitetään tarvittaessa ja ainakin kerran lukuvuodessa yhdessä opiskelijan ja opettajatuutorin tai opinto-ohjaajan kanssa. Jos opinnot eivät etene HOPSin mukaisesti, ohjataan opiskelija opinto-ohjaajalle. Mitä varhaisemmassa vaiheessa saadaan opiskelijan mahdollinen tuen tarve määritettyä, sitä paremmin pystytään etsimään ratkaisuja ja taataan opiskelijan opintojen sujuva eteneminen. Tästä näkökulmasta ensimmäisen vuoden ohjaus on todella tärkeässä roolissa opintojen etenemisessä.

Opiskelijan yllättävien elämäntilanteiden tai muiden suunnitelmien muutosten myötä opintojen eteneminen oman ryhmän mukana ei ole aina mahdollista, vaan vaatii opintojen hidastamista. Tässä tilanteessa opiskelija tarvitsee ohjausta ja tukea opintojen suunnitteluun ja jatkamiseen. Tarvittaessa opiskelija voi suunnitella tukitoimia yhdessä opinto-ohjaajan, terveydenhoitajan, kuraattorin tai korkeakouluopintojen ohjaajan kanssa. Opinto-ohjaajan yksi tärkeimmistä voimavaroista on moniammatillinen yhteistyö. Toisesta näkökulmasta ohjausta tarvitaan myös opintojen nopeuttamisen suunnittelussa. Lapin ammattikorkeakoulussa järjestetään sekä päiväettä monimuoto-opintoja, ja nämä mahdollistavat erilaisen henkilökohtaisen opintopolun rakentamisen. Kesäkampus antaa mahdollisuuden hyödyntää kesää opintojen etenemisessä.

Opinto-ohjaajan ohjausvastuulla ovat niin sanotut yliaikaiset eli opintojen säännönmukaisen ajan ylittäneet. Heidän osaltaan selkeän HOPSin tekeminen ja säännöllinen yhteydenpito ovat todella tärkeitä. Työssä käyminen, henkilökohtaiset syyt ja motivaation hetkellinen ”lopahtaminen” ovat useimmiten syynä opintojen viivästy-miseen. Tutkintojen loppuunsaattamisessa osalla aloista on todellisuudessa ongelmana työssä käyminen, koska työn tekeminen ei välttämättä edellytä tutkintoa ja näin ”työnimu” vie mennessään.

Opintojen viivästyminen, keskeyttämiset ja eroamiset ovat haaste, johon opiskelijan ohjauksessa tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Opiskelijoiden ryhmäytyminen omaan ryhmään ja opiskelupaikkakuntaan on erittäin tärkeää alkuvaiheen keskeyttämisten ehkäisyssä. Ensimmäisenä vuonna, heti opintojen alussa opiskelijatuutoreiden rooli korostuu ryhmäyttämisessä. He tekevät yhteistyötä uuden ryhmän kanssa ja tutustuttavat uusia opiskelijoita opiskelupaikkakuntaan ja muihin opiskelija-aktiiviteetteihin. Tulokeskustelu uusien opiskelijoiden kanssa auttaa opettajatuutoria ja opinto-ohjaajia tutustumaan opiskelijoihin. Joskus on myös hyväksyttävä se tosiasia, että opiskelija on tehnyt virhevalinnan aloittaessaan ammattikorkeakouluopinnot. Tällöin eroaminen on ehkä viisain ratkaisu. On kuitenkin tärkeää saada tietoa opiskelijoiden eroamisen syistä, jotta voidaan kehittää Lapin ammattikorkeakoulun koulutusta ja ohjausta.

Osalla aloista on otettu käyttöön henkilökohtainen keskustelu, kun opiskelija hakee eroa sähköisen asioinnin kautta. Näin on pystytty selvittämään eron syytä ja sitä, onko ero ainoa vaihtoehto opiskelijalle. Lisäksi haasteena ovat ne opiskelijat, jotka jättävät ilmoittautumatta läsnäoleviksi tai poissaoleviksi tulevalle opiskeluvuodelle,

jolloin heidät erotetaan koulusta, ja käytännössä he vain katoavat oppilaitoksesta. Näitä opiskelijoita on vaikea saada takaisin opiskelujen pariin, vaikka opinto-oikeuden voi hakea palautusta. Jos opiskelija hakee opinto-oikeuden palautusta, tulee hänen käydä keskustelu opinto-ohjaajan kanssa ja tehdä suunnitelma opintojen jatkamisesta.

Koko opintojen ajan jatkuva, eri tavoin toteutettava uraohjaus pitää saada paremmin näkyväksi ja opiskelijoiden tietoisuuteen. Uraohjausta toteutetaan jo ensimmäisen vuoden opintojen aikana, siihen kuuluvia asioita ovat muun muassa työelämätaidot ja -valmiudet, erilaiset työelämä- ja alumniluennot, cv-työpajat sekä kenttäjaksot. Lapin ammattikorkeakoulussa opiskelijan on valmistumisvaiheessa käytävä loppukeskustelu joko opinto-ohjaajan tai opettajatuutorin kanssa, jolloin uraohjaukseen kuuluvia jatko-opintoja ja työllistymisasiota käydään valmistuvan opiskelijan kanssa henkilökohtaisesti läpi.

PALAUTE JA KEHITTÄMINEN

Opiskelijat antavat palautetta ohjauksesta, opetuksesta sekä tukitoimista koko opintojen ajan ja loppupalautteen koko opintojen ajalta valtakunnalliseen Opetusministeriön AVOP-palautejärjestelmään. Lapin ammattikorkeakoulussa tehdään hyvinvointikysely kerran vuodessa opiskelijoille, sillä kerätään palautetta opintojen ohjauksesta ja muusta hyvinvointiin liittyvistä asioista. Palaute on tärkeää toiminnan kehittämisen osalta.

Lapin ammattikorkeakoulussa tulee kehittää opinto-ohjauksessa yhteistyötä eri alojen opinto-ohjaajien kanssa. Yhteistyön tarve korostuu, koska kampuksia on kolmessa eri kaupungissa: Kemissä, Rovaniemellä ja Torniossa. Opinto-ohjauksen kehittämiseksi tarvitaan opinto-ohjaajien yhteistä aikaa. Yhteistyötä tekevät ihmiset, eivät resurssit. Opinto-ohjausta pitäisi integroida tehokkaammin ensimmäisen vuoden opintojen ohjaukseen. Opinto-ohjaajien tulee olla kiinteästi mukaan ensimmäisten lukukausien suunnittelussa. Opetussuunnitelmaudistuksen myötä mahdolliset ”pudokkaat” saataisiin näin varhaisessa vaiheessa tuen piiriin. On tärkeää tutustua puolin ja toisin opiskelijoihin jo opintojen alkuvaiheessa.

LÄHTEET

Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! 2010. Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11. Helsinki: Opetusministeriö.

Kauppila, P. 2009. Ammatillisen opettajakorkeakoulun ohjauksen toimintasuunnitelma.

Kehittämishankeraportti. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kupiainen, K. 2009. Käyttötieto opinto-ohjaajan ohjausajattelun muutoksen kuvaajana. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, opettajankoulutuslaitos. Viitattu 14.11.2016. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66491/978-951-44-7785-0.pdf?sequence=1>

Opinto-ohjaajan työ eettiset periaatteet. 2009. Viitattu 10.11.2016. <http://www.sopo.fi/yhdistys/eettiset%20periaatteet>

KOKEMUKSIA TIETO-, NEUVONTA JA OHJAUSTOIMINNASTA SEKÄ HYVINVOINTIASIOISSA

HOPS-keskustelut oman opettajatuutorisi kanssa joka syksyn alussa helpottavat ja selkeyttävät opiskeluasi. Itse sain ensimmäisenä opiskeluvuoteni paljon hyväksilukuja ja aiemman osaamisen tunnistamista, joka sitten helpotti opiskeluitani huomattavasti. Hopsauksessa katsoimme yhdessä opettajatuutorin kanssa, että mitä kursseja voisin alkaa suorittamaan näiden hyväksiluettujen sijaan. Jää opiskelijan vastuulle varata oma hopsausaika, ja se mahdollisuus kannattaa ehdottomasti käyttää hyväksi.

Opinnoitasi voit käydä juttelemassa myös oposi kanssa. Lapin ammattikorkeakoululla on erinomaiset opot! Minulla on ollut ilo tutustua sekä Rovaniemellä että Kemi-Torniossa työskenteleviin opoihin. He ovat ihmisiä juuri oikeissa ammateissa.

Itse aloin käymään omon luona juttusilla kolmantena opiskeluvuoteni, kun opin-toni alkoivat olemaan loppusuoralla. Juttelimme niistä näistä elämään ja opiskeluun liittyvistä asioista. Siinä vaiheessa, kun opiskelijan täytyy alkaa valmistautumaan työelämään ja opiskeluiden päättymiseen, voi ajatus olla pelottava. Itse sain juuri oikeanlaista tukea, ohjausta ja neuvoja sen aikaiseen tilanteeseeni. Kun opiskelumotiivaatio on pohjissa, täytyy sitä käydä etsimässä jostain ja itse sen löysin omon luota.

Hyvinvointiin kuuluu myös liikunta. Valitettavasti yhä suurempi osa ammattikorkeakouluopiskelijoista ei liiku tarpeeksi. Onneksi meillä on täällä Lapin AMKissa hyvät liikuntapalvelut. Sporttipassilla opiskelija saa harrastaa edullisesti eri liikuntamuotoja. Itsekin käyn silloin tällöin pelailemassa sulkapalloa opiskelijoiden ilmaisvuorolla. Kannattaa ehdottomasti käyttää sporttipassin etuja hyödyksi.

Kannustan kaikkia opiskelijoita kysymään rohkeasti neuvoa sitä tarvittaessa. Neuvoa voi kysyä joko omalta opettajatuutoriltasi, opiskelijakunta ROTKOLta tai opoltasi. Onnea opiskeluun!

KOKEMUKSIA OPINTOJEN OHJAUKSESTA

Aloitin opiskeluni Rovaniemen ammattikorkeakoulussa, jolloin jo opintojeni alussa sain ohjausta opettajatuutorilta. Ohjaus kohdistui aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja aikaisempien opintojeni hyväksilukemiseen nykyisiin opintoihini. Myöhemmin myös uudessa Lapin ammattikorkeakoulussa, olemme noin kerran vuodessa tarkastelleet opettajatuutorini kanssa opintojeni edistymistä ja päivittäneet samalla henkilökohtaista opintosuunnitelmaani eli HOPSia. Myös toinen alani opettaja oli yhteydessä opintojeni edistymisen tarkistamiseksi, joka osoittautuikin mainioksi tilannekatsaukseksi, missä menen ja, mihin kiinnittää huomiota jatkossa opiskelussa ja opintojen etenemisessä.

Henkilökohtaista opintosuunnitelmaa on mielestäni syytä tarkistaa kokonaisuutena aktiivisemmin, ennen kaikkea opiskelijan itsensä aloitteesta, mutta myös ryhmän opettajatuutorin toimesta esimerkiksi vuoden välein. Omalla kohdallani näin toimimmekin ensimmäisten vuosien aikana, mutta opintojen loppua kohden tätä on tullut laiminlyötyä puolin ja toisin. Kiitos kuitenkin kuuluu henkilöstölle siitä, etteivät ole kokonaan minua unohtaneet.

Opetushenkilöstö on yleensä hyvin tavoitettavissa eri tavoin, nopeimmin sähköpostilla mutta myös henkilökohtaisesti joko työhuoneellaan tai muualla koululla. Yksityiskohtaisemmissa tapauksissa, olen saanut ohjausta helposti ja nopeasti, mutta apuna oli oma aktiivisuuteni käytännön toimien selvittämisessä. esimerkiksi harjoittelujen ja myöhemmin ilmenneiden hyväksiluku mahdollisuuksien suhteen.

Vaikka ammattikorkeakouluopiskelussa opiskelu on ohjatumpaa kuin yliopistopuolella, niin on ollut ilo havaita myös ammattikorkeakoulussa annettavan reilun vastuu opiskelijalle omista tekemisistään. Opetushenkilökunnalla on ollut myös avoimuutta tarkastella aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista opintoihin yhtenä suoritustapana. Jälkimmäisen toimivuudesta yliopistopuolella minulla ei ole aavistustakaan, josko se on ainoastaan ammattikorkeakoulun valtti ja vahvuus.

Summa summarum: omasta mielestäni kehittämistä kaipaa säännöllisempi ohjaus. Tähän on hyvä pyrkimys ollutkin ja hyvää on nyt jo ollut yksilöllisten etenemismahdollisuuksien huomioiminen.

**II HYVINVOINNIN
EDISTÄMINEN JA
TUKEMINEN LAPIN
AMMATTIKORKEAKOULUSSA**

LAPIN KORKEAKOULULIIKUNTA HYVINVOINTIA TUKEMASSA

Korkeakoululiikunnan perustehtävänä on sekä Lapin yliopiston että Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden liikuntapalveluiden järjestäminen ja kehittäminen. Korkeakoululiikunta tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, ehkäisee syrjäytymistä ja edistää oppimista ja opiskelun etenemistä. Monipuolinen liikuntatarjonta tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden toteuttaa itseään ja auttaa myös elämänhallinnassa. Korkeakoululiikunnan periaatteena ovat mm. tasa-arvoisen toiminnan ja palveluiden toteuttaminen, asiakaslähtöisyys, monipuolinen hyvinvoinnin edistäminen sekä Lapin korkeakoulujen opiskelijaliikuntakulttuurin kehittäminen. Korkeakoululiikunnan suunnittelua ja toteutusta ohjaa Lapin korkea-koulukonsernin korkeakoululiikunnan kehittämissuunnitelma.

Lapin korkeakoulujen liikuntapalveluiden työntekijät, liikuntasuunnittelija ja liikunnanohjaaja koordinoivat liikuntapalveluita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Pääyhteistyötahot ovat korkeakoulujen hyvinvointityöryhmät, opiskelupaikkakuntien liikuntatoimet, opiskelijaterveydenhuolto, Hyvinvointiapteekki sekä opiskelijakunnat.

NYKYINEN TOIMINTA

Lapin korkeakoululiikunta tarjoaa harrasteliikunnan mahdollisuuksia jokaiselle opiskelijalle Sporttipassin myötä, opiskelija, joka kilpailee urheilussa pystymme tarjoamaan seurojen verkoston jokaisella paikkakunnalla. Yhteistyö seurojen kanssa on erittäin aktiivista ja tarjoaa mahdollisuuden useissa eri lajeissa. Lapin korkeakoulussa on mahdollisuus yhdistää korkeakouluopinnot sekä huippu-urheilu Lapin urheilukatemia kautta.

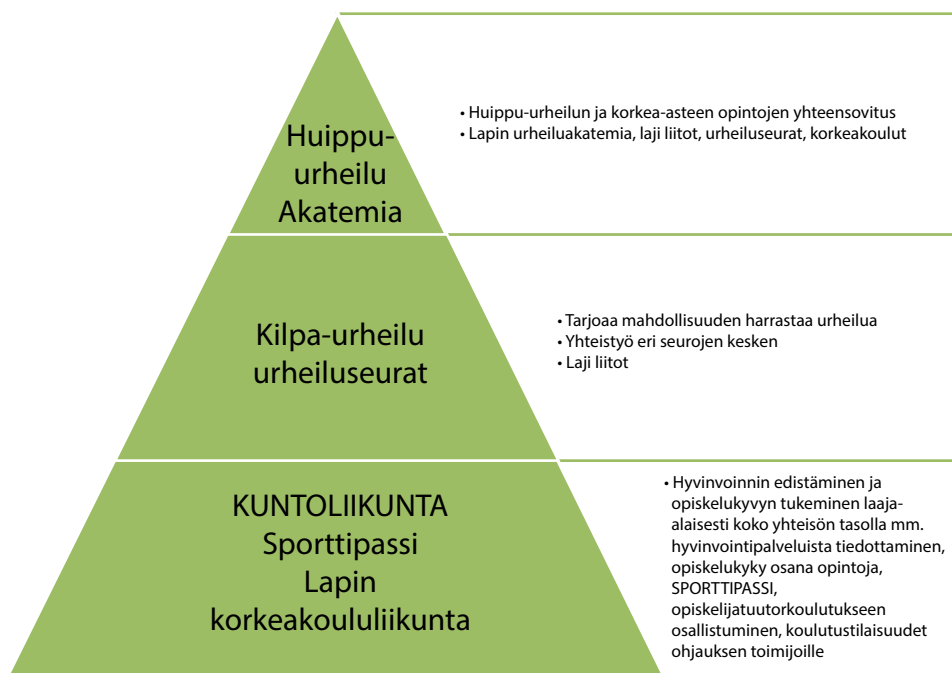
Korkeakoululiikuntapalveluiden yksi keskeisimmistä tuotteista on Sporttipassi. Sporttipassia rahoittavat sekä Lapin ammattikorkeakoulu että Lapin yliopisto. Lisäksi mukana on paikallisia toimijoita, joiden kanssa tehtävän yhteistyön kautta voidaan tarjota opiskelijoille laaja-alaisesti erilaisia liikuntapalveluita. Sporttipassiin liittyy opiskelijan omavastuu-osuus, jossa lähtökohtana on ”Euro per viikko”. Sporttipassilla pääsee ilmaiseksi harrastamaan ryhmäliikuntaa, erilaisia palloilulajeja sekä käyt-

tämään kuntosalien palveluja. Lisäksi passi sisältää alennuksia esim. uimahallin palveluista ja yhteistyökumppaneiden palveluista.

Sporttipassin suosio on ollut nousujohteinen vuosittain ja käyttäjämäärät ovat nousseet 10 % per vuosi.

Erilaisista olosuhteista huolimatta olemme onnistuneet tarjoamaan opiskelijoille hyvän mahdollisuuden liikuntaan. Tämän on mahdollistanut tällä hetkellä hyvät yhteistyökumppanit, joskin tulevaisuudessa tilaratkaisut tulevat olemaan iso haaste.

Liikuntatuutorit toimivat opiskelijoiden tukena liikunnan aloittamisessa tai monipuolistamisessa. Liikuntatuutoreiden kouluttamisesta vastaavat opiskelijakunnat sekä valtakunnallinen opiskelijoiden liikuntaliitto, liikuntasuunnittelija ja liikunnanohjaaja. Liikuntasuunnittelija ja liikunnanohjaaja osallistuvat koulutuksien toteutukseen sekä koordinoivat yhdessä opiskelijakunnan liikuntavastaavan kanssa liikuntatuutoroinnin toteutumista.

Kuvio 1 Lapin korkeakoululiikunta yhteistyössä Lapin urheiluakatemian sekä paikallisten urheiluseurojen kanssa tarjoaa kokonaisvaltaisesti palveluita terveysliikunnasta huippu-urheiluun.

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Kansanterveyden ja kansantalouden näkökulmasta katsottuna, koemme että sporttipassin rooli on merkittävä, jos onnistumme tulevaisuudessa kiinnittämään myös toisen-asteen opiskelijat sekä korkeakoulujen henkilökunnan sporttipassin käyttäjiksi. Onnistuessamme tässä tavoitteessa saamme lisäresursseja toimintaamme. Uskomme myös että liikunta yhdistää Lapin koulumaailman. Tulevaisuudessa tavoittemme on että Lapin korkeakoulut tulevat panostamaan korkeakoululiikuntaan valtakunnallisten liikuntasuosittelujen mukaisesti eli 30€ opiskelijaa kohden.

Liikuttavan hyvä!

LÄHTEET

Lapin korkeakoulujen (LUC) opiskelijoiden hyvinvointipalvelut. Viitattu 7.11.2016.
<http://www.luc.fi/Suomeksi/Hyvinvointipalvelut>

KIRKON OPPILAITOSYHTEISTYÖ TUKEMASSA OPIKSELIJAN HYVINVOINTIA

MITÄ SEURAKUNNAN TYÖ MERKITSEE OPIKSELIJALLE?

Lapin ammattikorkeakoulussa toimii oppilaitospastoreita, joiden työhön kuuluu opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen. Oppilaitosyhteistyötä määrittävät sopimus, jonka seurakunta on solminut Lapin ammattikorkeakoulun kanssa. Koska Lapin ammattikorkeakoulu toimii Kemissä, Torniossa ja Rovaniemellä, ovat oppilaitospastorit paikallisen seurakunnan palkkaamia. Oppilaitospastoreilla on oppilaitosympäristöön liittyvää koulutusta, joka auttaa kohtaamaan opiskelijoita ja heidän tarpeitaan (esim. kriisityönkoulutus, elämänhallintaan liittyvä koulutus, psykologia, työnohjaus).

Oppilaitospastorit pitävät säännöllistä vastaanottoa oppilaitoksen eri yksiköissä niin, että jokaisessa kaupungissa on oma oppilaitospastori tai pastoreita. Rovaniemellä toimintaa on myös Lapin yliopistossa ja ammattikouluissa, joissa toimivat nuorisotyönohjaajat. Opiskelijat ovat käyttäneet oppilaitospastorin palveluita monenlaisissa kysymyksissä; identiteetti, ihmissuhde, kasvu, itsetunto ja elämän kriisit, kirkolliset toimitukset, aikuisriippikoulu. Oppilaitospastori esittäytyy kaikille uusille opiskelijoille ja tutoreille. Oppilaitokset tiedottavat oppilaitospastorin palveluista. Oppilaitospastorit ovat Rovaniemellä Heini Kesti heini.kesti@evl.fi, 0401781018 ja Elina Rask-Litendahl elina.rask-litendahl@evl.fi 0407341575, Kemissä Jani Koivusalo jani.koivusalo@evl.fi, 0405820579 sekä Torniossa Nona Lehtinen nona.lehtinen@evl.fi 0403527366.

**HALUAISITKO TULLA
TUTTELEMAAN?**

PAPPI PAIKALLA YLIOPISTON
HILJAISSA HUONEESSA
MAANANTAISIN KLO 10-12.

JÄRJESTÄMME
MONENLAISTA
TOIMINTAA!
LUE LISÄÄ OSOTTEESTA:
OMASYK.BLOGIOPOT.FI

OLEN PSYKOLOGIAA OPISKELLUT OPPILAITOSPAPPI
HEINI KESTI
JA TEEN TYÖTÄ SINÜÄ VARTEN.
PUH. 040 178 1018 | EMAIL: HEINI.KESTI@EVL.FI

LAPIN AMMATTIKORKEAKOULUN
PÄÄNYSTÄVÄ PAPPI
ELINA RASK-LITENDAHL
PUH. 040 734 1575
EMAIL: ELINA.RASK-LITENDAHL@EVL.FI

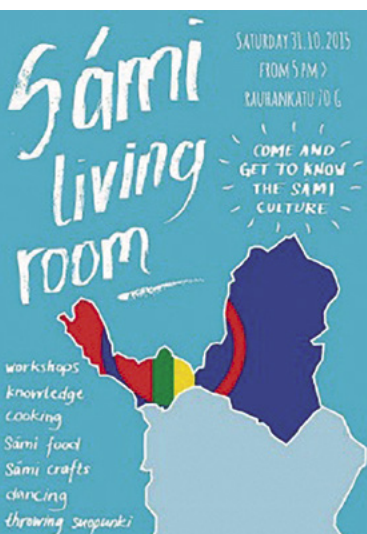
LUKEMISEN TUNNUS: OMAASYK.BLOGIOPOT.FI

LUKEMISEN TUNNUS: OMAASYK.BLOGIOPOT.FI

LUKEMISEN TUNNUS: OMAASYK.BLOGIOPOT.FI

TAVOITTEET JA PAINOPISTEET

Oppilaitostyön painopisteet ovat kohtaaminen – läsnäolo – osallistava toiminta. Opiskelijoita ja henkilökuntaa pyritään kohtaamaan erilaisissa tilanteissa sekä olemaan läsnä, lisäksi järjestetään yhdessä opiskelijoiden kanssa osallistavaa toimintaa. Oppilaitoksissa toiminta on monin tavoin kohtaavaa ja sielunhoidollista. Tämän lisäksi toiminta on jakautunut pienryhmätoimintaan ja laajempaan kokoavaan toimintaan sekä tapahtumiin. Periaatteena toiminnan järjestämisessä on, että toimintaan tulee idea opiskelijoilta, joita myös tulee toimintaan vastuuseen. Lisäksi mietitään, mitä toiminta palvelee eli saadaanko sitä kautta aikaiseksi toimintaa, johon opiskelijoiden on helppo tulla mukaan ja heille löytyy mielekäs paikka. Tällaisena toimintana voidaan mainita OMA-illat, joita toteutetaan joka toinen viikko seurakuntakeskuksessa. OMA-toiminta (Olet Minulle Arvokas) on toimintaa, johon kutsutaan opiskelijoiden lisäksi myös muita ihmisiä.

Oppilaitoksissa ja seurakunnassa on järjestetty yksittäisiä laajemmin opiskelijoita kokoavia tapahtumia pari kertaa vuodessa (Living room – tapahtumat, Ilta Lauran kanssa – talk show, avajaismessut, leirit, kauneimmat joululaulut). Pienryhmätoiminnassa on omia ryhmiä vain opiskelijoille (English Bible Study, sähly sekä OMA-sana -raamisryhmä). Oppilaitospastori on käynyt luennoimassa joillekin ryhmille kriisityöstä ja kuolevan potilaan kohtaamisesta.

Oppilaitoksissa ja seurakunnassa on järjestetty yksittäisiä laajemmin opiskelijoita kokoavia tapahtumia pari kertaa vuodessa (Living room – tapahtumat, Ilta Lauran kanssa – talk show, avajaismessut, leirit, kauneimmat joululaulut). Pienryhmätoiminnassa on omia ryhmiä vain opiskelijoille (English Bible Study, sähly sekä OMA-sana -raamisryhmä). Oppilaitospastori on käynyt luennoimassa joillekin ryhmille kriisityöstä ja kuolevan potilaan kohtaamisesta.

MITÄ OPPILAITOS HYÖTYY SEURAKUNNAN TYÖSTÄ?

Oppilaitokselle ja opiskelijoille seurakunnan tarjoama palvelu on ilmaista. Useat opiskelijat ovat saaneet apua vaikeaan elämäntilanteeseensa, löytäneet mielekäästä tekemistä, voineet verkostoitua ja saaneet intoa opintoihin. Oppilaitospastori tekee yhteistyötä muiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa ja ohjaa opiskelijan tarvittaessa niiden piiriin. Henkilökunnalle oppilaitospastori voi olla luottohenkilö, jolle voi tulla puhumaan omista asioistaan, saamaan työnohjausta tai tukea. Oppilaitospastorit verkostoituvat myös oppilaitosten ulkopuolelle,

mikä auttaa luomaan yhteyksiä. Erilaisia tapahtumia on järjestetty yhdessä korkeakoulujen kanssa. Kriisitilanteissa oppilaitospastori on luonteva yhteistyökumppani ja voi tarjota omaa kokemustaan ja osaamistaan oppilaitoksen käyttöön. Kriisitilanteet koettelevat elämänarvoja: ihminen ymmärtää oman haavoittuvuutensa, maailman-

kuva ja elämänkatsomus muuttuvat ja elämänarvot muuttuvat (Saari 2012, 25–26). Oppilaitospastorin luokse tullaankin monesti juuri jonkun kriisin tapahduttua ja voidaan rauhassa pohtia omaa elämää ja tilannetta luottamuksellisessa ilmapiirissä.

Oppilaitostyön verkostoitumisen hyödyt (Hakanen ym. 2007, 25–26) tuovat myös oppilaitokselle hyötyä: ainakin uskottavuuden parantaminen, imagon luominen sekä innovatiivisuuden toteutuminen ovat oppilaitostyön saavuttamia hyötyjä verkostoitumisesta, jotka myös koituvat oppilaitoksen eduksi. Oppilaitostyöstä on tullut paljon sen näköinen, millaisia suhteita on luotu ja keitä ihmisiä on mukana toteuttamassa toimintaa. Aaltonen & Heikkilä kuvaa tätä oivallisesti; organisaation toiminta lähtee vuorovaikutuksesta (2003, 97). Oppilaitospastorin tekemä oppilaitostyö on vuorovai- kutusta, mikä vahvistaa oppilaitoksen suhteita sisään ja ulospäin.

Oppilaitostyö on myös hyvin kansainvälistä ja viime vuosina oppilaitospastorin toimesta korkeakouluissa on ollut vierailevia ryhmiä mm. Hawaijilta, Norjasta, USA:sta, Filippiineiltä, Englannista. Opiskelijat saavat kokea uusia asioita ja pääsevät mukaan kansainväliseen toimintaan. Oppilaitostyö järjestää myös matkoja mm. ke- vällä 2017 Lontooseen. Oppilaitostyö voidaan nähdä monella tapaa siltanrakentajana, tukena opiskelijoiden arjessa, kiireettömänä vierellä kulkijana ja luotettavana yhteistyökumppanina opiskelijoiden ehdoilla ja heidän parhaakseen.

LÄHTEET

- Aaltonen, M. & Heikkilä, T. 2003. *Tarinoiden voima. Miten yrityksen yritykset hyödyntävät tarinoita?* Helsinki: Talentum.
- Hakanen, M. & Heinonen, U. & Sipilä, P. 2007. *Verkostojen strategiat. Menesty yhteistyössä.* Helsinki: Edita.
- Saari, S. 2012. *Kuin salama kirkkaalta taivaalta. Kriisit ja niistä selviytyminen.* Helsinki: Otava.

HYVINVOINTIPALVELUT OPIKELIJAN OPPIMISTA JA OPIKELUA TUKEMASSA

KURAATTORIPALVELUT

Kuraattoripalvelut ovat osa ammattikorkeakoulun opiskelijoille suunnattuja tukipalveluita. Tehtävämme on auttaa opiskelijaa arjen ja opiskelun pulmatilanteissa sekä tarjota tukea ihmissuhteiden haasteisiin. Tämän artikkelin tarkoitus on avata kuvitteellisen esimerkin kautta käytännön työtä.

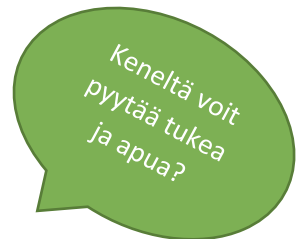
Tarina alkaa siitä, kun opiskelija ottaa yhteyttä varatakseen ajan. Yhteydenotto voi tapahtua myös esim. terveydenhoitajan, opinto-ohjaajan, opettajatuutori tai ulkopuolisten tahojen esim. mielenterveyspalveluiden kautta. Joskus opiskelutoverit, tuutoropiskelijat tai opiskelijan lähipiiri ovat voineet kannustaa hakemaan apua.

1. TAPAAMISKERTA

Aloitin kysymällä minkä vuoksi opiskelija on ottanut yhteyttä. Useimmiten opiskelijat pystyvät kertomaan tilanteestaan, toisinaan heidän on vaikeaa löytää sanoja kuvaamaan sitä. Tällöin tarvitaan keinoja edetä keskustelussa, tällaisia voivat olla mm. tarkentavat kysymykset, kuvat tai piirroksot.

Opiskelija kertoo, että hän ei ole muutamaa kuukauden juurikaan osallistunut opintoihin ja että hänen ”rytminsä” on sekaisin. Hän valvoo pitkään ja aamulla herääminen on hankalaa. Lisäksi tekemättömät työt painavat ja tarttuminen opiskeluun on haastavaa. Tilanne on aiheuttanut sen, että yhteydenpito opiskelutovereihin on jäänyt melko vähäiseksi. Syyksi opiskelija kertoo sen, että on vaikeaa vastata toisten opiskelijoiden kysymyksiin missä hän on ollut. Tässä kohtaa keskustelemme siitä, onko hän voinut kenenkään kanssa tilanteestaan keskustella. Tietääkö joku lähipiiristä, missä nyt mennään? Kannustan opiskelijaa kertomaan edes lähimmille tilanteestaan, sillä salailu on kuormittavaa.

Useimmiten ymmärrystä tilanteeseen löytyy ja opiskelijalla on mahdollista saada tukea, jota hän tässä kohtaa ehdottomasti tarvitsee.

Jatkamme keskustelua keskittyen opiskelijan arkeen. Keskustelemme m.m. syömisestä ja levosta. Kysyn miten paljon aikaa kuluu tietokoneella. Käy ilmi, että ilta ja alkuyö kuluvat ruudun ääressä. Nukkuminen on katkonaista ja syöminen epäsäännöllistä. Opiskelija kokee, ettei hän oikein jaksa tai halua mitään tehdä. Pohdimme yhdessä ruutuajan ja unen saamisen ja laadun vaikutusta toisiinsa. Pyydän opiskelijaa pohtimaan omia rauhoittumiskeinojaan ja iltarutiineitaan. Kokeilemme lyhyttä syvähengitysharjoitusta, jota voi käyttää stressaavissa tilanteissa ja esimerkiksi ennen nukkumaanmenoa rauhoittumiseen. Mietimme myös mikä olisi sellainen ”pieni muutos”, jonka avulla arjen sujuvuutta voisi lisätä. Ehdotan myös opiskelijalle ajan varaamista terveydenhoitajalle terveystarkastukseen unirytmien sekä ravitsemukseen liittyvien asioiden vuoksi. Kerron, että voimme olla myös yhdessä yhteydessä terveydenhoitajaan, jos yhteydenotto tuntuu vaikealta.

Mihin voimavarasi riittävät tällä hetkellä?

Kenen asiantuntemusta voit hyödyntää?

Keskustelemme seuraavaksi opintojen tilanteesta. Selviää, että todellisuudessa opiskelijalla ei ole tietoa mikä opintojen tilanne tällä hetkellä on. Räsien määrä vaikuttaa epäselvältä, mutta tunnetasolla valtavalla. Epätietoisuus lisää stressintunnetta ja ahdistusta. Keskustelemme siitä, että epäselvyys omien opintojen tilanteesta on asia, johon tulisi ihan ensimmäisenä tarttua. Ehdotan ajan varaamista omalle opettajatuutorille tai opinto-ohjaajalle.

Myös tässä kohtaa tarjoudun avuksi yhteydenottoon. Lisäksi sovimme, että jatkamme opiskeluun liittyvien kysymysten pohdintaa seuraavalla tapaamiskerralla, jota ennen hän on käynyt päivittämässä oman opiskelusuunnitelmansa opinto-ohjaajan kanssa.

Lopuksi kerron, että kokoan yhteen nyt kuulemaani ja pyydän opiskelijaa korjaamaan, jos olen ymmärtänyt jonkin asian väärin. Käyn läpi keskustelussa esille tulleet asiat ja sovitut toimenpiteet. Tässä kohtaa kysyn vielä, onko jotain sellaista, mitä meidän on syytä pohtia tässä tapaamisessa. Tässä kohtaa opiskelija toteaa, että päällimmäiset huolenaiheet on käyty läpi ja sovimme seuraavan tapaamisajan.

Miten tästä eteenpäin?

2. TAPAAMISKERTA

Mitä nyt kuuluu?

Opiskelija tulee tapaamiseen hieman rauhallisemmalla mielellä. Hän kertoo tavanneensa opon ja käyneensä läpi opintojensa tilannetta. Tilanne ei olekaan niin huolestuttava, kuin opiskelija on luullut. Opon kanssa on laadittu opiskelusuunnitelma sekä aikataulutettu opintoja. Opintojen suorittaminen tuntuu mahdolliselta.

Opiskelija kertoo myös tapaamisestaan terveydenhoitajan kanssa. He ovat keskustelleet mm. unesta ja ruokarytmistä. Terveydenhoitajan kanssa opiskelija on myös pohtinut liikuntaharrastuksen aloittamista. Lisäksi opiskelija kertoo, että terveystarkastuksen yhteydessä on ollut puhetta lapsena esille tulleesta tarkkaavuuden ja keskittymisen vaikeudesta. Terveydenhoitaja on ehdottanut yhteistapaamista, jossa voisimme pohtia miten ammattikorkeakouluopinnoissa voidaan huomioida tämä. Kerron opiskelijalle ammattikorkeakoulun esteettömyyskäytänteistä. Sovimme, että kokoonnemme porukalla miettimään mitkä asiat voisivat lisätä hänen kohdallaan opiskelun sujuvuutta.

Seuraavaksi kysyn opiskelijalta mitä hänelle on jäänyt päällimmäisenä mieleen edellisestä tapaamisestamme. Opiskelija kertoo pohtineensa erityisesti miten käytännössä saisi tartuttua opiskeluun. Sovimme, että keskitymme tällä tapaamiskerralla tähän teemaan. Pohdimme mm. mitkä asiat estävät aloittamisen, missä tehtävien tekeminen olisi helpointa, kuinka pitkän ajan jaksaa kerrallaan keskittyä, tauottamisen merkityksestä ja tavoitteiden asettamisesta. Suunnitelmallisuuden lisäämiseksi teemme yhdessä ”lukujärjestyksen”, johon kirjataan myös vapaa-ajan toimintaa mm. harrastukset. Laadimme yhdessä myös mukavien asioiden listan, muistuttamaan mistä kaikesta saa voimavaroja arkeen.

Mistä meidän olisi hyvä puhua tällä tapaamisella?

Miten tästä eteenpäin?

Lopuksi kokoan yhteen keskustellut asiat sekä sovitut toimenpiteet. Seuraavaksi tapaamiseksi sovimme yhteispalaverin terveydenhoitajan ja opinto-ohjaajan kanssa.

YHTEISTAPAAMINEN

Kokoonnumme opinto-ohjaajan työhuoneelle. Koska opiskelija on meille kaikille entuudestaan tuttu, meillä ei ole tarvetta selvittää opiskelijan tilannetta tarkemmin. Käymme läpi tapaamisen tarkoituksen ja tavoitteet. Tässä tapaamisessa on tarkoituksena lähteä miettimään millaisilla järjestelyillä voimme opiskelijan opiskelua tukea. Lähtökohtana on opiskelijan oma näkemys keinoista, joiden avulla opiskelu olisi sujuvampaa. Täytämme yhdessä erityisjärjestelyhakemuksen, johon kirjaamme mm. luentorungon ja kirjallisen materiaalin saamisen etukäteen.

Lisäksi sovimme, että opiskelija jatkaa käyntejään kuraattorilla ja terveydenhoitajalla. Tarvittaessa kokoonnumme uudelleen.

Mikä esteettömyys?

Lisätietoa Lapin AMKin esteettömyyskäytänteistä
<http://www.lapinamk.fi/fi/Hakijalle/Hakeminen/Usein-kysytyt-kysymykset/Esteettomyys#opiskelijalle>

JOUKOSTA VOIMAA!

Usein opiskelun sujuvuus on monen asian summa. Monenlaisen osaamisen hyödyntäminen mahdollistaa opiskelijan tuen tarpeen kokonaisvaltaisemman huomioimisen. Myös työntekijän näkökulmasta yhteistyöllä on merkitystä. Mitä siis ajattelevat tällaisesta työskentelytavasta opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja ja kollegakuraattori?

Jaana Koivuranta, opinto-ohjaaja

Useasti opiskelijan ottaessa yhteyttä jonkin asian tiimoilta, hän ei välttämättä tiedä kuka on ”oikea” henkilö, mutta hän kuitenkin hakee tukea opintoihin, stressiin tai vaikka unettomuuteen. Opiskelijan näkökulmasta verkostotyö näyttyy ”yhden luukun periaatteella” eli ensimmäisellä tapaamiskerralla kartoitetaan mahdollisen tukiverkoston tarve ja tarvittaessa seuraava tapaaminen on jo yhteistapaaminen eri toimijoiden kanssa. Yhteispalaverissa kaikki osapuolet saavat saman tiedon tilanteesta.

Opinto-ohjaajana voin tuoda oman asiantuntijuuden tapaamiseen mukaan. Itse olen oppinut todella paljon eri toimijoilta, eikä vähiten katsomaan asioita toisenlaisesta näkökulmasta. Usein opinto-ohjaajan työ on ammatillisesti yksin puurtamista, jolloin verkostotyö näyttyy myös vertaistukiverkostonä.

Opiskelijoiden hyvinvoinnin kehittämisessä on olennaisen tärkeää kuunnella eri tahojen näkökulmia. Verkoston asiantuntemusta hyödynnetään myös toiminnan kehittämisessä.

Sini Peteri, terveydenhoitaja

Itse olen kokenut yhteistapaamiset erittäin tärkeiksi opiskelijan opiskelukyvyyn tukemisessa ja opiskelujen etenemisessä. Opiskelijan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että monialainen toimijatiimi (kuraattori, opo, tutor – opettaja) tuo oman erityisosaamisen opiskelijan tueksi ja puhumme yhteistä kieltä opiskelijalle. Jos tapaamme jokainen omalla tahollamme ja annamme erilaista viestiä tietämättämme toisten keskusteluista, niin voimme sekoittaa opiskelijan ajatuksia. Yhteistapaamisessa tiedämme paremmin, miten kukanenkin taho voi tukea opiskelijaa opinnoissa ja siten selkeyttää opiskelijan ajatuksia, tavoitteita ja suunnitelmaa.

Aina ei ole opiskelut päättäneet ajallaan, mutta 6kk – 2 vuoden lisäajalla opiskelija on päässyt tavoitteeseensa. Olen miettinyt, että jos opiskelija ei olisi saanut tukea, niin opinnot olisivat mahdollisesti jääneet kesken ja silloin olisi suuri riski syrjäytyä kokonaan elämästä. Opiskelijoilta saamani palautteen perusteella minulle on vahvistunut, että monialainen toimijatiimi on auttanut heitä opiskeluissa eteenpäin. Jos kukaan ei olisi ehdottanut tällaista mahdollisuutta, he eivät olisi koskaan valmistuneet ammattiin.

Haluan nostaa myös esille, että opinnot voivat tuottaa haasteita läpi opiskeluajan, esimerkiksi opinnot ovat voineet edetä suunnitelmien mukaan, mutta sitten opinnäytetyön tekeminen on tuonut haasteita opintojen loppuunsaattamiselle. Tällöin tuen puute on voinut viivästyttää valmistumista yli vuodella. Toivoisinkin, että tutoropettajat ja muutkin opettajat ottaisivat rohkeasti yhteyttä ja sopisivat yhteistapaamisia opiskelijoiden kanssa.

Paula Perttunen, korkeakouluopintojen ohjaaja

Korkeakouluopintojen ohjaajana teen yhteistyötä päivittäin opiskelijan toiveesta muiden ohjaavien ja tukea antavien tahojen kanssa. Yhteisen dialogin syntyminen tuottaa parhaimmillaan, ja useimmiten varsin toimivia ratkaisuja niin opiskelun etene-
misen tueksi kuin myös opiskelijan hyvinvoinnin tueksi

Lapin ammattikorkeakoulussa erilaista ohjaustyötä tekevien yhteistyö on luontevaa. Tätä ovat edesauttanut yhteiset kohtaamiset. Erityisesti opettaja- ja opiskelijatutorikoulutuksissa kohtaamiset ja yhdessä tekeminen ovat lisänneet toistemme tunte-
mista ja yhteisen dialogin löytymistä myös oppilaitosarjessa.

Teen verkoistoituvaa yhteistyötä ja koen, että yhteisen kohtaamisenareenalla useimmiten löytyvät toimivat ja luovat ratkaisut opiskelijoiden tilanteisiin. Yhdessä toimimisen yksi tärkeä merkitys on ehkäistä päällekkäistä työtä ja selkeyttää työnjakoa, joka konkretisoituu opiskelijalle toimivana kokonaisuutena. Yhteinen keskustelu auttaa myös luomaan yhteistä ymmärrystä opiskelijan tilanteesta.

Mielestäni tämä työskentelymuoto luo opiskelijalle turvallisuuden tunnetta siitä, että on olemassa useita ja erilaisia auttavia tahoja, joiden tuella haastavistakin opiske-

lu- ja elämäntilanteista selviää hyviin ratkaisuihin. Yhteistyö auttaa myös näkemään ja arvostamaan eri toimijoiden erilaisia tarkastelukulmia.

Kuten Seikkula ja Arnkil (2008) teoksensa Dialoginen verkostotyö esipuheessa toteavat: ...”työntekijät kokoontuvat vuoropuheluun antaen tilaa kuuntelulle ja painottaen asioita, jotka toimivat arjessa. On tutkittua tietoa siitä, että tällainen työskentely sekä tuntuu hyvältä, että tekee hyvää. Se lisää hyvinvointia ja elämäntilannetta.”

Opiskelijoiden kohtaaminen yksilötyöskentelyn menetelmin, kuten Maria alussa esimerkillään avasi, on myös tärkeää. Yksilötyössä rakennetaan luottamus ja sen myötä myös verkoston kanssa työskentely tulee luontevammaksi. Näillä ”matkoilla” ollaan yhdessä, tuetaan, keskustellaan ja löydetään perille. Välittämisen paikoissa kohtaamisen tilat ovat suurempia yhdessä tekemisen seurauksena.

LÄHTEET

Seikkula Jaakko, Arnkil Tom Erik 2009: Dialoginen verkostotyö. Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2009. Viitattu 16.11.2016. <https://www.julkari.fi/handle/10024/79883>

III HYVÄT KÄYTÄNNÖT

”LIIKENNEVALOT” - OPISKELIJOIDEN OPINTOJEN EDISTYMISEN SEURANTA

Lapin ammattikorkeakoulun Hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelman mukaan ohjaus kohdistuu opiskelijan henkilökohtaisen kasvun tukemiseen, ammatti- ja työelämäohjaukseen sekä pedagogiseen ohjaukseen. Pedagogisella ohjauksella tarkoitetaan oppimisprosessin ohjausta, opiskeluprosessin ohjausta ja ammatillisen kasvun ohjausta. (Kangastie, Kähkölä, Kärnä, Saari & Sipilä 2014, päivitetty 2016.)

Lapin ammattikorkeakoulussa opiskelijan ohjaus ja tukeminen kuuluvat koko ammattikorkeakoulun henkilöstön tehtäviin. Opintojen edistyminen ja oppiminen edellyttävät jatkuvaa oppimisen ohjausta ja tukemista opintojen eri vaiheissa. Opintojen alkuvaiheessa ohjaus painottuu opiskelijan opinto-orientoitumiseen ja sitoutumiseen sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) laadintaan. Opintojen loppuvaiheessa ohjaus painottuu enemmän uraohjaukseen. (Kangastie ym. 2014, päivitetty 2016.)

Lapin ammattikorkeakoulun Hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelman mukaan korkeakouluille on asetettu vaatimukseksi opintojen ohjauksen tehostaminen niin, että tutkinnot suoritetaan tavoiteajassa ja että opiskelijat siirtyvät työelämään ja jatko-opintoihin nykyistä nopeammin. Uraohjaus nähdään ammattikorkeakoulussa koko opintojen ajan kestäväksi prosessiksi. Se ja opintojen ohjaus ovat tärkeä osa onnistunutta oppimista.

Tämä on myös tärkeää ammattikorkeakoulun saaman valtionrahoituksen takia. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen muututtua ensimmäisenä lukuvuotena vähintään 55 opintopistettä suorittaneet opiskelijat ovat yksi laskennallisten rahoituksen mittareista.

Lapin ammattikorkeakoulun Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa opettajatuutoreilla on käytössä niin sanotut ”liikennevalot” opiskelijoiden opintojen edistymisen seuranta varten kaksi kertaa lukuvuodessa. Liikennevalojen mukaan opintojen edistymistä seurataan siten, että ensimmäinen seuranta-ajankohta on 30.9., jolloin tarkistetaan siihen mennessä kertyneet opintopisteet (kuva 1). Tähän saadaan mukaan myös kesän aikana suoritettut opintopisteet. Toinen tarkistamisajankohta on 31.1. (kuva 2), jolloin mukana ovat kaikki syksyllä kertyneet opintopisteet.

Syyskuun loppuun mennessä kertyneet opintopisteet on ryhmitelty liikennevalojen mukaisesti eri vuosikursseittain. Syksyllä aloittavan ensimmäisen vuoden ryhmä väri koodataan vasta 31.1. seurannassa, mutta toki ryhmän opintojen edistymistä seurataan jo ensimmäisen syksyn aikana.

► **hyvin suoriutuneet - VIHREÄ väri**

Opintosuorituksia vähintään kasassa **30.9. mennessä**

ryhmä 15 (1. vuosi): 55 op

ryhmä 14 (2. vuosi): 120 op

ryhmä 13 (3. vuosi): 180 op

ryhmä 12 (4. vuosi): väh. 200 op lähes kaikki suoritettu (tavoite 210 op)

► **keskinkertaisesti suoriutuneet - KELTAINEN väri**

Opintosuorituksia vähintään kasassa **30.9. mennessä**

ryhmä 15 (1. vuosi): 31 - 54 op

ryhmä 14 (2. vuosi): 99 - 119 op

ryhmä 13 (3. vuosi): 150 - 179 op

ryhmä 12 (4. vuosi): väh. 180 - 199 op (tavoite 210 op)

► **keskinkertaisesti suoriutuneet - PUNAINEN väri**

Opintosuorituksia vähintään kasassa **30.9. mennessä**

ryhmä 15 (1. vuosi): suorituksia alle 30 op

ryhmä 14 (2. vuosi): suorituksia alle 99 op

ryhmä 13 (3. vuosi): suorituksia alle 150 op

ryhmä 12 (4. vuosi): suorituksia alle 180 op (tavoite 210 op)

Kuva 1. Liikennevalot - 30.9. mennessä suoritettut opintopisteet.

Opettajatuutori käy oman ryhmänsä opiskelijat läpi ja koodaa heidät oheisen taulukon mukaisin värein vihreällä, keltaisella tai punaisella. Näin hän näkee heti, miten opiskelija ja koko ryhmä edistyvät, sekä raportoi siitä opetuspäällikölle ja opinto-ohjaajalle sovittuihin määräpäiviin mennessä. Lokakuun alkupuolelle sekä helmikuun alkuun on sovittu yhteinen tapaamisaika opettajatuutoreille, opinto-ohjaajalle ja opetuspäällikölle, jolloin käydään läpi värikoodatut ryhmät sekä aloittavien ryhmien tilanne.

Järjestelmän avulla saadaan heti tietoon mahdollisia tukitoimia tarvitsevat opiskelijat ja pystytään mahdollisimman pikaisesti auttamaan ja ohjaamaan heitä eteenpäin tulevaisuuden opinnoissaan. Värikoodausta on hyvä käyttää myös opiskelijoille opintojen suunnittelussa ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) laadinnassa, koska näin he myös itse näkevät oman edistymisensä selkeästi ja helposti ja tietävät, mihin

heidän tulisi pyrkiä tulevissa opinnoissaan. Heidän on myös helpompi suunnitella mahdollisia kesäopintoja, jos opintopisteitä ei muuten kerry riittävästi.

► **hyvin suoriutuneet - VIHREÄ väri**

Opintosuorituksia vähintään kasassa **31.1. mennessä**

ryhmä 16 (1. vuosi): 30 op

ryhmä 15 (2. vuosi): 80 op

ryhmä 14 (3. vuosi): 140 op

ryhmä 13 (4. vuosi): väh. 195 op (opinnäytetyö kesken)

► **keskinkertaisesti suoriutuneet - KELTAINEN väri**

Opintosuorituksia vähintään kasassa **31.1. mennessä**

ryhmä 16 (1. vuosi): 16 - 29 op

ryhmä 15 (2. vuosi): 56 - 79 op

ryhmä 14 (3. vuosi): 116 - 139 op

ryhmä 13 (4. vuosi): väh. 176 - 194 op (tavoite 210 op)

► **keskinkertaisesti suoriutuneet - PUNAINEN väri**

Opintosuorituksia vähintään kasassa **31.1. mennessä**

ryhmä 16 (1. vuosi): suorituksia alle 15 op

ryhmä 15 (2. vuosi): suorituksia alle 55 op

ryhmä 14 (3. vuosi): suorituksia alle 115 op

ryhmä 13 (4. vuosi): suorituksia alle 175 op (tavoite 210 op)

Kuva 2. Liikennevalot - 31.1. mennessä suoritettut opintopisteet.

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa restonomiopinnot on suunniteltu niin, että ensimmäisen lukuvuoden aikana opintopisteitä kertyy 55–65 riippuen opiskelijan omista valinnoista ja vapaasti valittavista opinnoista.

Aktiivinen liikennevalokäytännön käyttöönotto ja opintojen ohjaukseen panostaminen ovat tuottaneet restonomikoulutuksessa positiivista tulosta. Opiskelijoiden opintopistekertymät ja läpäisy ovat parantuneet, opintojen keskeytykset vähentyneet sekä opiskelijaseuranta tullut systemaattiseksi, mistä ovat tietoisia sekä opiskelijat että opettajat.

LÄHTEET

Kangastie, H., Kähkölä, S., Kärnä, V., Saari, P. & Sipilä, M. 2014, päivitetty 2016. Rovaniemi. Lapin ammattikorkeakoulun Hyvinvointi- ja ohjaussuunnitelma. Viitattu 1.8.2016 <http://julkiset.lapinamk.fi/DropOffLibrary/Lapin%20AMK%20hyvinvointi-%20ja%20ohjaussuunnitelma.pdf>.

AMMATILLISEN KASVUN OHJAUS HOITOTYÖN KOULUTUSOHJELMASSA

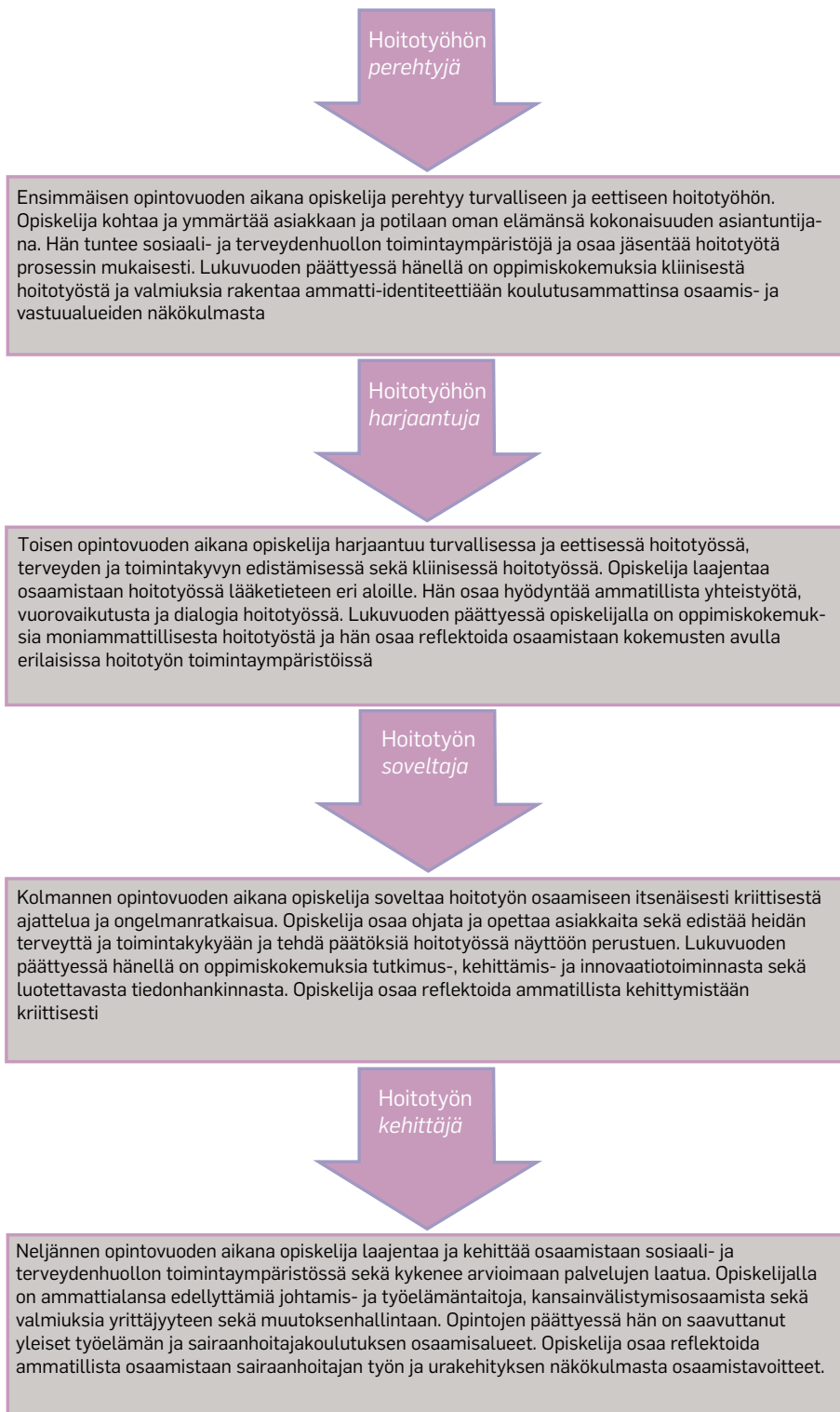
Oppiminen on prosessi, jossa yksilön käyttäytyminen kokemusten tuloksena muuttuu tai sen on mahdollisuus muuttua. Eri oppimisteoriat tarkastelevat ja selittävät sitä, mitä oppimisen aikana tapahtuu ja mitkä tekijät oppimiseen vaikuttavat. Ammatissa voidaan tarvita laaja-alaisia ammatillisia perusvalmiuksia ja erikoistuneempaa osaamista erilaisissa ympäristöissä. (Haavisto ym. 2013.)

Ammatillisen kasvun peruskäsitteenä on oppimisen prosessi, jossa opiskelijan toimiminen kokemuksen tuloksena muuttuu osaamiseksi. Ammatillinen kasvu muodostuu monesta eri tekijästä. Osaaminen kehittyy asiantuntijuudeksi; kyvyksi tunnistaa ongelmia ja ratkaista niitä. Asiantuntijuuden kautta syntyy työntekijälle ammatti-identiteetti, joka vahvistuu elinikäisen oppimisen myötä. (Ruohotie 2006.)

Hoitotyön opiskelijan ammatillinen kasvu on henkilökohtainen ja yksilöllinen prosessi, joka syntyy osana opiskelua, matkalla kohti tulevaa ammattia ja oman alan asiantuntijuutta. Ammatillisen kasvun kehittymiseen vaikuttavat opiskelijan omat valmiudet, opetus ja koulutusalan opetussuunnitelman sisältö. Opintojen ohjauksen tavoitteena on opiskelijan opintojen edistäminen. Tehtävänä on myös opintojen sujumisen ja opiskelijan valmistumisen edistäminen. Tärkeänä tehtävänä on myös oppimisen ja opiskelijan ammatillisen kasvun tukeminen sekä opiskelijan itsenäisen toiminnan ja oman aktiivisuuden tukeminen.

Myönteisiä asioita ammatilliselle kasvulle ovat oman osaamisen tunnistaminen, itsetunto, minäkuva ja itsearvostus. Itsensä tunteminen ja hyvä itsetunto auttavat riskitilojen käsittelyssä ja ongelmien ratkaisussa. Mitä paremmin oppii tuntemaan itsensä, sitä paremmin oppii tuntemaan myös toisia ja kehittämään omaa ammatillista kasvuaan. Lähtökohtana ammatilliselle kasvulle on myös käsitys opiskeltavasta alasta. (Haavisto 2013.)

Hoitotyön koulutusohjelmassa lähtökohtana on osaamis- ja ongelmaperusteinen opetussuunnitelma, jossa opiskelijoiden oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu on laadittu näkyväksi ja kuvattu kompetensseina ja vuositeemojen avulla (kuvio 1.)

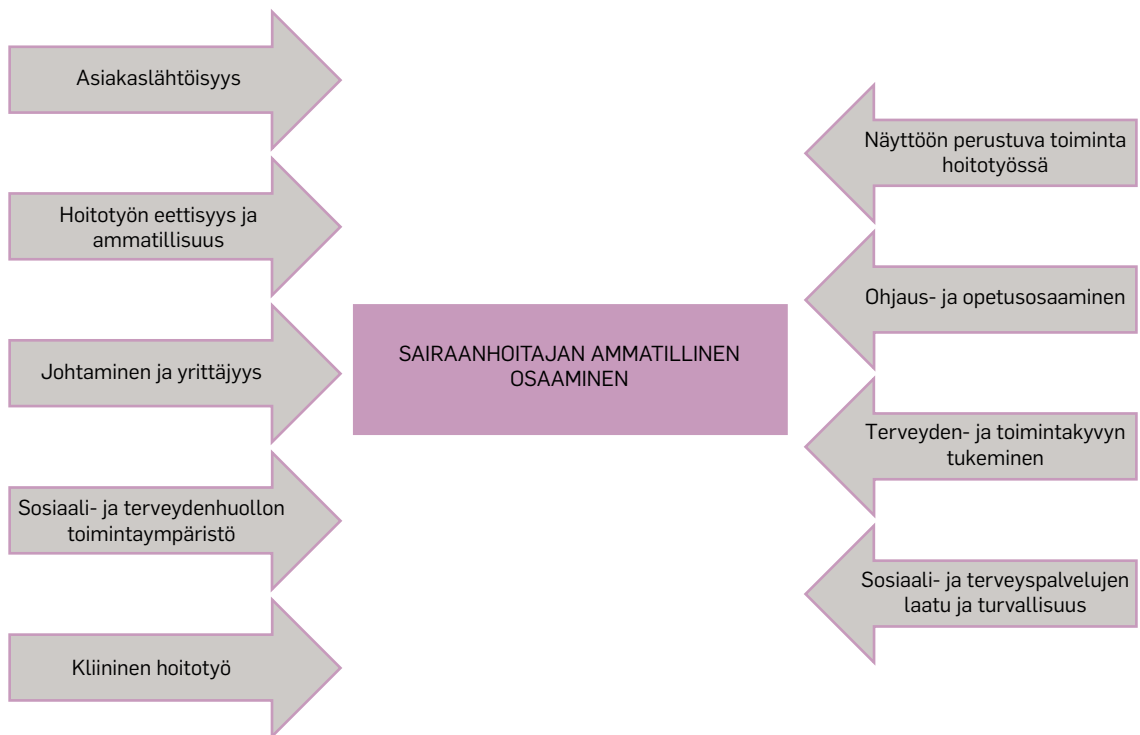

Kuvio 1. Hoitotyön opiskelijan ammatillinen kasvu opintojen aikana

Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijan ammatillisen kasvun kehittymisen hahmottumista ja sen kasvua. Opiskelija aloittaa ensimmäisen lukukauden aikana portfolion rakentamisen, joka jatkuu koko opiskeluajan ja palautetaan viimeisen lukukauden syventävän harjoittelun jälkeen. Opiskelija käy myös oman opettajatuutorin kanssa kehityskeskustelun vuosittain, jossa keskustellaan ja suunnitellaan opiskelijan opintojen henkilökohtainen polku työelämään siirtymiseen sairaanhoitajana tai terveydenhoitajana.

Valtakunnallisesti on julkaistu yhtenäiset sairaanhoitajan osaamiskuvaukset ja niiden tavoitteena on yhtenäistää valmistuvan sairaanhoitajan osaamista ja edistää sen tasalaatuisuutta. Hoitotyön koulutusohjelmassa yksittäisten opintojaksojen suunnittelussa on huomioitu mitkä kompetenssit eli osaamistavoitteet (kuvio 2.) korostuvat ammatillisen kasvun tukemisessa ja kasvussa. (Eriksson ym. 2015.)

Ohjatuissa ammattitaitoa edistävissä harjoittelussa opiskelija laatii omat henkilökohtaiset tavoitteensa siten, että kyseisessä harjoittelussa painottuneet kompetenssit saavutetaan. Sairaanhoitajan osaamisvaatimukset auttavat myös työelämän edustajia opiskelijoiden ammatillisen kasvun ohjauksessa ja arvioinnissa sekä työelämään siirtävien sairaanhoitajien perehdyttämisessä.

Kuvio 2. Sairaanhoitajan ammatillinen osaamiskuvaus

Opiskelu on toiminnallista ja käytännönläheistä työelämälähtöisissä oppimisympäristöissä. Ammatillinen kasvu toteutuu monipuolisissa ja vaihtelevissa harjoitteluympäristöissä, joita ovat esimerkiksi työelämä, virtuaaliympäristöt, kansainvälisten kumppaneiden tarjoamat ympäristöt, sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeet. Hoitotyön koulutusohjelmassa erilaisissa työympäristöissä tapahtuvia ammatitaitoa edistäviä ohjattuja harjoitteluja on sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajakoulutuksessa joka lukukaudella. Harjoitteluympäristön valinnoilla voidaan suunnata opiskelijan omaa ammatillista kasvua. Ammatillisen kasvun pohjana on tieto omasta osaamisesta ja omista tulevaisuuden tavoitteista, mutta myös niistä mahdollisuuksista, joita on sillä hetkellä olemassa. Jokaisen harjoittelun jälkeen käydään yhdessä arviointikeskustelu, jossa opiskelija itse arvioi omaa osaamistaan ja saa palautetta työelämän edustajalta ja ohjaavalta opettajalta ammatillisen kasvun kehittymisestä.

Ohjauksen näkökulmasta opiskelija tarvitsee monipuolista tukea valintojensa tekemiseksi. Ohjauksen tavoitteena on opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen, vastuullisuuden sekä itsenäisyyden tukeminen. Ohjauksessa pidetään tärkeänä, että opiskelija oppii itse ohjaamaan ammatillista kehittymistään ja kasvuaan. Opettaja-tuutorin ja opinto-ohjaajan tulee auttaa ja ohjata opiskelijaa tekemään vaikeitakin päätöksiä. Jos opiskeltava ala ei tunnu omalta tai ei motivoi opiskelijaa jatkamaan opintoja, tulee ohjauksessa huomioida myös opiskelijan tulevaisuuden suunnitelmat opintojen lopettamisen jälkeen. Tärkeintä olisi, että ketään ei jätettäisi ”tyhjän päälle” ilman jatkosuunnitelmia.

Ammatillisen kasvun kehittyminen näkyy opiskelijassa siinä, että hänen ammatillinen vuorovaikutus ja eri-ikäisten ja eri elämän tilanteissa olevien ihmisten kohtaaminen on luontevaa ja ammatillista. Asiakkaiden ja potilaiden hoitotyössä tulee opiskelijan osata yhdistää teorian tiedon ja käytännön osaaminen.

Opintojen alkaessa ammatillisen kasvun ohjauksessa olisi tärkeää kartoittaa opiskelijan oma ammatillinen identiteetti ja valmius ammatilliseen kasvuun. Opintojen päättyessä olisi hyvä pohtia opiskelijan kanssa mitä opintojen aikana on tapahtunut identiteetin kasvussa ja miten ammatillinen kasvu on kehittynyt.

LÄHTEET

- Eriksson, E., Korhonen, T., Merasto, M. & Moisio, M-L. 2015. Sairaanhoitajan ammatillinen osaaminen. Porvoo: Bookwell Oy.
- Haavisto, H., Kallio, J., Laakso, S., Mytkäniemi, M. & Tapanimäki, V. 2013. Nuorten ammatillisen kasvun tarkastelua. Tampereen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Ruohotie, P. 2006. Metakognitiiviset taidot ja ammatillinen kasvu asiantuntija-koulutuksessa. Teoksessa Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Toim. A. Eteläpelto ja J. Onnismaa. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 106–119.

HYVÄ VERKKO-OHJAUS

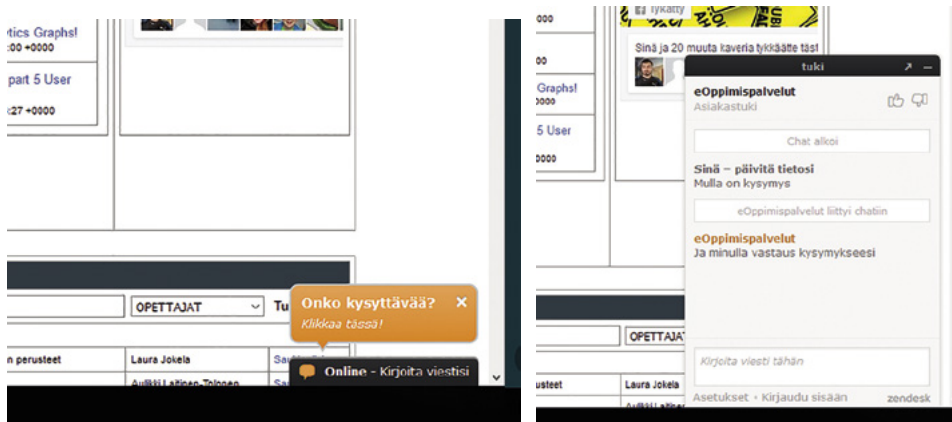
MITEN VOIN AUTTAA?

On välttämätöntä tarkentaa mistä puhutaan, kun puhutaan verkko-ohjauksesta. Tarkoitetaanko yksittäisen opiskelijan vai opiskelijaryhmän ohjausta? Tarkoitetaanko oppimisprosessin vai osaamisen näyttöihin liittyvää ohjausta? Lapin amkissa ja sen edeltäjissä on kehitetty hyviä ratkaisuja useisiin verkossa tapahtuviin monimuotoryhmien ohjaustilanteisiin. Tekniikan kehittyminen on mahdollistanut entistä joustavampia ja helpommin saavutettavia työtapoja. Nykyisin monet etäryhmien kanssa käytetyt menetelmät voisivat monipuolistaa myös päiväopiskelijoiden ohjausta. Tässä tekstissä verkko-ohjausta pohditaan yksittäisen opiskelijan tarvitsemien opiskelijapalveluiden näkökulmasta.

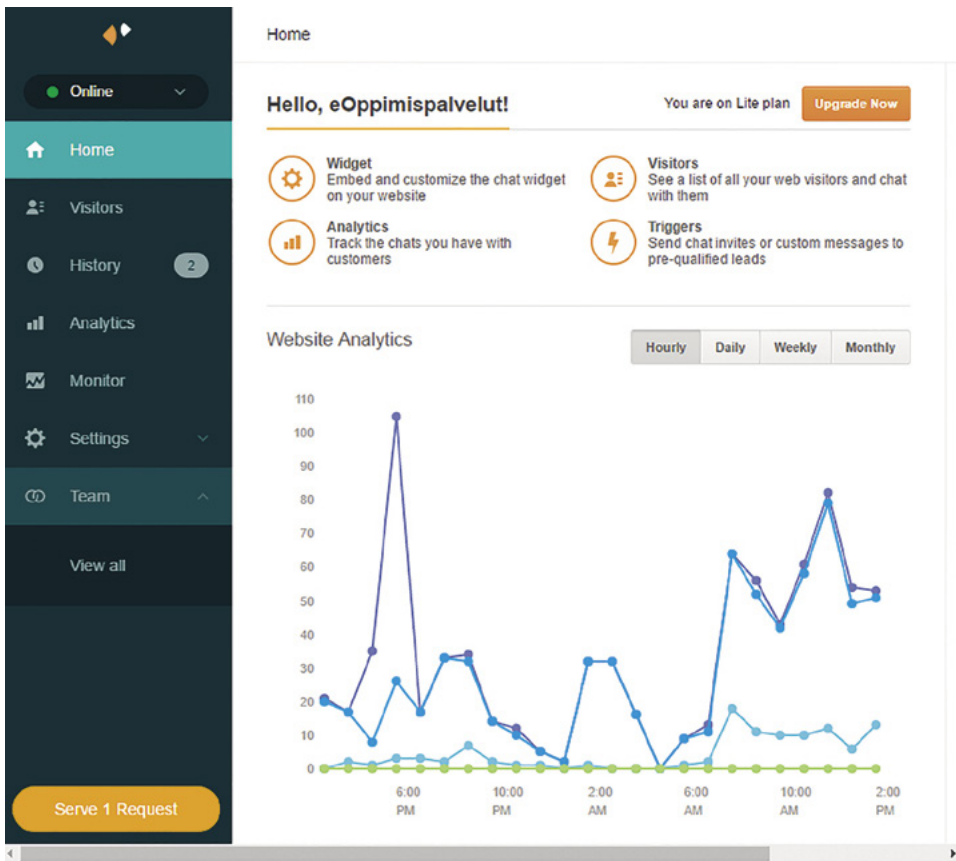
Opiskelijapalveluita haastetaan muuttuvassa toimintaympäristössämme. Varsinkin monimuotoryhmien opiskelijoille, verkon kautta saatavat ohjeet ja opastus ovat merkittävän tärkeitä. Positiivista on, että useita tarpeellisia asioita löytyy jo netistä. Amkin sivuilta löytyy esimerkiksi ohjeita ja lomakkeita hyödynnettäväksi hakuprosessista valmistumiseen. Kuitenkin monet opiskelijapalvelut ovat tarjolla ensisijaisesti paikan päällä toimipisteissä, toki myös puhelimitse ja sähköpostilla. Lapin amkin kehittämiskohteena olevan virtuaalikampuksen yhtenä tehtävänä on edistää opiskelijapalveluiden kattavampaa saatavuutta. Tähän liittyen on määriteltävä mitä opiskelijapalvelun osa-alueita olisi mahdollista tarjota nykyistä laajemmin verkon kautta?

Elämme ajassa, jossa jatkuvasti kasvavan tietovirran hallinta on entistä tärkeämpää. Arjessa etsimme tietoa ”maailman verkosta”, kuitenkin juuri ”sitä oikeaa” löytämättä. Hyviä teknisiä ratkaisuja tietovirtojen kohdentamiseen ja jäsentelyyn on olemassa. Näitä tulee ottaa käyttöön. Tarvitaan toimintatapoja ja välineitä, joilla parannetaan opiskelijan tarpeen ja tukipalvelun vastaavuutta. ”Osumatarkkuus” lisäantyy osallistamalla opiskelija omaan ohjauksensa liittyvän tietovirran suunnitteluun ja hallintaan. Opiskelun puolella on jo pitkään hyödynnetty henkilökohtaisia oppimisympäristäjä (PLE, personal learning environment). Myös ohjaukseen on rakennettavissa räätälöityjä ”työpöytiä” tai ”ikkunoita”, joihin opiskelija kokoaa itselleen tärkeää sisältöä eri kanavilta. Tämä osallistava lähestymistapa helpottaa tiedon seurlontaa tarjoten opiskelijan käyttöön ajantasaisempaa ja kohdennetumpaa informaatiota. Lapin amkissa valmistellaan tällaisen tiedotusta ja ohjausta tukevan mobiilisovelluksen hankintaa.

Opiskelijapalvelut ovat ennen muuta neuvontapalveluita. Ohjauksessa ei ole kyse ainoastaan opastamisesta tiedon äärelle vaan osallistavasta vuoropuhelusta, jotta tuen tarve määrittyy oikein ja opiskelija saa oikean ja ajantasaisen neuvonnan tarpeeseensa. Tietosisältöjen, kuten ohjeiden ja lomakkeiden löytymisen lisäksi on usein tarvetta kysyä lisätietoa tai sopia tarkemmin jostain toimintatavasta. Useissa amkeissa onkin perinteisten neuvonnan muotojen lisäksi käytössä on-line – kanavia, esimerkiksi chät- tai videomuodossa. Kokemukset chät-palveluista ovat pääasiassa myönteisiä. Chät tarjoaa helppokäyttöisen ja ”matalan kynnyksen” verkkotyökalun, joka on kytketty nettisivuilla tiettyyn teemaan. Useimmille chät-neuvonnan periaate on tuttu verkkokaupan puolelta. ”Miten voin auttaa?” -kysymykseen annettu vastaus voidaan ohjata päiväsaikaan vapaana olevalle asiakaspalvelijalle suoraan tai off-line aikana tietyn toiminnon yhteiseen sähköpostiin myöhemmin käsiteltäväksi (kuva 1). Chät-työkalu yhdistettynä tiettyyn nettisivuun voi myös tuottaa analytiikkaa vierailijoiden ja käytyjen keskustelujen määrästä (kuva 2.). Lapin amkissa eOppimispalveluilla ja kirjastolla on jo tämän kaltaiset palvelut käytössä ja näiden käyttöönotto myös muihin opiskelijan tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluihin olisi täysin mahdollista pikaisellakin aikataululla.

Kuva 1. eOppimispalveluiden tukisivuston chät

Kuva 2. eOppimispalveluiden tukisivuston chät-palvelun käytön analytiikkaa

Verkkopalvelut ovat levinneet monille elämämme osa-alueille ja niitä odotetaan myös koulutusorganisaatiolta. Opiskelijapalveluilta edellytetään aktiivista ja osallistavaa internetsivustojen kehittämistä sekä tietovirran hallintaa tukevan opiskelijaikunan tarjoamista. Verkkopohjaiset ratkaisut tarjoavat kanavia parantaa palvelun läpinäkyvyyttä ja seuloa palvelun tarvitsijoita ohjattavaksi oikeille tahoille. Analytiikasta saadaan toimintatietoa, jolla kehitämme opiskelijapalvelun sisältöjä ja toimintamuotoja edelleen.

VIERASKIELISTEN OPISKELIJOIDEN OHJAUS

Matkailun vieraskielistä koulutusta on toteutettu aiemmassa Rovaniemen ammattikorkeakoulussa ja nykyisessä Lapin ammattikorkeakoulussa kaiken kaikkiaan noin 15 vuoden ajan. Tänä aikana koulutuksen opetussuunnitelmat ovat uudistuneet useamman kerran, viimeisimmän muutoksen tapahduttua syksyllä 2016. Opetussuunnitelmien sisällön kehittyessä myös opiskelijoiden ohjaukseen on kiinnitetty enemmän huomiota. Ohjauksen tarve on nähty erityisen tärkeänä elementtinä mm. pyrittäessä parantamaan opintojen läpäisyä.

Monikulttuurinen ryhmä tuo omat haasteensa ohjaukselle. Samat lainalaisuudet ja keinot kuin suomenkielisen ryhmän ohjauksessa eivät välttämättä päde. Myös ohjaajan pedagoginen ja kulttuuriosaaminen ovat asioita, jotka saavat monikulttuurisen ryhmän ohjauksessa uuden merkityksen. Opettajatuutorin/ohjaajan on oltava moniosaaja, joka hallitsee viestintätaidot, ohjaustaidot, oppimisprosessit, opetussuunnitelman ja oppimisympäristön. Lisäksi ohjaaja ja opiskelija eivät kumpikaan välttämättä puhu ryhmän opetuskielenä käytettävää englantia äidinkielenään, mikä tuo omat haasteensa ohjausprosessiin. (Hassinen, Kallinen, Liinamaa, Norokorpi & Rimpioja 2002, 3, 6.) Ohjattavan opiskelijan kulttuuritausta voi olla täysin erilainen kuin opettajatuutorilla/ohjaajalla, jolloin tältä vaaditaan onnistuneen ohjausprosessin hoitamiseksi myös monipuolista ja syvällistä kulttuuriosaamista sekä monikulttuurisen viestinnän taitoja.

Jokaiselle matkailun vieraskielisen koulutuksen opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opintosuunnitelma, Individual Study Plan (ISP). Siinä ohjaaja ja opiskelija tekevät tarkan kartoituksen opiskelijan aiemmasta osaamisesta sekä laativat yhdessä opiskelijalle suunnitelman suoritettavista opintojaksoista. Samalla keskustellaan alustavasti myös mahdollisesta opiskeluvaihdosta ja sen ajoituksesta sekä harjoittelujaksojen suorittamisesta Suomessa tai ulkomailla. Hankitun osaamisen tunnistamista (HOT-prosessi) sovelletaan myös vieraskielisessä koulutuksessa. Tämä prosessi on usein ulkomaalaiselle opiskelijalle uusi asia, koska hän ei ole välttämättä tottunut kotimaassaan opiskellessaan joustaviin ja räätälöityihin opintopolkuihin. Monet vieraskieliset opiskelijat ovat suorittaneet ennen Suomeen tuloaan korkea-asteen opintoja tai kokonaisen korkeakoulututkinnon, jolloin matkailun koulukseen soveltuvia opintoja voidaan hyväksilukea opiskelijan ISP:ssä. Opinnollistaminen on yksi joustavan opiskelun muoto, joka vieraskielisten opiskelijoiden kohdalla se on usein haas-

teellista, koska kyseinen opiskelumenetelmä vaatii aina työpaikalla tapahtuvan oppimisen. Vieraskielisen opiskelijan työpaikan hankkiminen suomalaisessa työelämässä ilman riittävää suomen kielen taitoa voi olla vaikeaa. Tämän vuoksi matkailun vieraskielisessä koulutuksessa opinnollistamista ei ole vielä saatu täysin käyntiin, mutta ryhmän suomenkielisten opiskelijoiden kohdalla sitä on alettu jo ohjatusti toteuttaa.

Vieraskielisen koulutuksen opiskelijatuutoroinnilla vaaditaan myös erilaista sisältöä kuin suomenkielisessä koulutuksessa. Arkiset käytännön asiat, kuten kaupassa käynti, viranomaisten kanssa asiointi ja vaikkapa pankkitilin avaaminen vaativat opiskelijatuutoreilta usein tarkkaan suunniteltua ohjausta. On myös tärkeää, että ryhmien opiskelijatuutoreissa on sekä suomalaisia että ulkomaalaisia opiskelijoita. Ulkomaalaisten opiskelijatuutoreiden on helpompaa ohjata ulkomaalaisia aloittavia opiskelijoita käytyään itse läpi mm. erilaisen kulttuurin ja uusien opiskelumenetelmien ja -välineiden käytön mukanaan tuomat haasteet. Toisaalta suomalaisten opiskelijatuutoreiden kautta ulkomaalaisten on helpompaa integroitua suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja kulttuuriin.

Vieraskielisen opiskelijan tietotekniset taidot eivät aina välttämättä ole opintojen alkaessa riittävät, jolloin digiohjaukselle on merkittävää tarvetta. Sähköisten järjestelmien käyttäminen vaatii heiltä usein enemmän perehtymistä kuin suomalaisilta opiskelijoilta, jotka ovat tottuneet käyttämään sähköisiä järjestelmiä jo aiempien opintojensa aikana. Sen vuoksi on erityisen tärkeää, että kun sähköisiä ohjauspalveluita uudistetaan ja kehitetään, ulkomaalaisille opiskelijoille tarjotaan yhtäläiset ohjauspalvelut kuin suomalaisille. Suurten järjestelmä uudistusten yhteydessä suomenkieliset palvelut hoidetaan usein ensimmäisenä kuntoon. Vieraskieliset opiskelijat saattavat joutua odottamaan englanninkielisiä ohjeistuksia ja englanniksi toimivia järjestelmiä suhteellisen pitkään. (Hopeela 2013, 1.) Tampereen ammattikorkeakoulussa tehdyssä selvityksessä kävi ilmi, että ulkomaalaiset opiskelijat pitivät jopa suomalaisia opiskelijoita tärkeämpänä, että he löytävät apua sähköisistä ohjauspalveluista itsenäisesti (Hopeela 2013, 7). Siksi kirjalliset englanninkieliset ohjeistukset tulee olla ajan tasalla ja helposti saatavilla.

Vieras kulttuuri, vieraat toimintatavat ja monikulttuurinen opiskelijaryhmä vaativat vieraskielisiltä opiskelijoilta perehtymisaikaa, koska useat heistä ovat ensimmäistä kertaa kotimaansa ulkopuolella. Monet aasialaistaustaiset opiskelijat eivät ole tottuneet suomalaisen koulutusorganisaation matalaan hierarkiaan, vaan ovat oppineet kunnioittamaan opettajan korkeaa asemaa. Sen vuoksi vie jonkin aikaa, ennen kuin vieraskielinen opiskelija tottuu ehkä puhuttelemaan opettajiaan ja ohjaajaansa etunimellä ja asioimaan heidän kanssaan vähemmän virallisesti. Samoin ohjeiden ja määräysten vastaanottaminen naispuoliselta opettajalta voi olla aluksi vierasta tiettyjen kulttuuritaustaisten opiskelijoiden kohdalla. Kulttuurierot kuitenkin tasoittuvat opintojen edistyessä.

Ohjaaja on opiskelijalle tärkeä tuki, joka edesauttaa opiskelijaa tämän opintojen etenemisessä. Vieraskielisille opiskelijoille on tärkeää, että heillä on luottamuksellinen ja avoin suhde ohjaajaan. Tällöin esim. koti-ikävä, Lapin pitkä ja pimeä talvi tai vieraan kulttuurin mukanaan tuomat ongelmat eivät pääse aiheuttamaan liikaa pai-

neita. Vieraskielisen opiskelijan on hyvä päästä keskustelemaan kohtaamistaan ongelmista, sekä opiskeluun että henkilökohtaiseen elämäänsä liittyvistä. Ulkomaalaiset opiskelijat pitävät kasvatustensa tapahtuvaa ohjausta suomenkielisiin opiskelijoihin verrattuna jonkin verran tärkeämpänä (Hopeela 2013, 8). Opettajatuutorin/ohjaajan rooli vieraskielisessä koulutuksessa on erilainen kuin suomenkielisessä. Vieraskielinen opiskelija vaatii enemmän ohjeistusta ja tukea suomalaisen opiskelijan ollessa usein oma-aloitteisempi. Tämä näkyy erityisesti opintojen alkuvaiheessa. Opintojen myöhemmässä vaiheessa tällaiset erot näyttäisivät vähenevän.

Vieraskielisten opiskelijoiden ryhmäytymisprosessiin kiinnitetään nykyisin aiempaa enemmän huomiota. Opintoihin on sisällytetty osioita, joissa erityisesti opintojen alkuvaiheessa painotetaan ryhmäytymiseen liittyviä toimintoja mm. opintomatkojen ja -vierailujen muodossa. Vieraskielisten opiskelijoiden osalta ohjaajalla ja/tai koordinaattorilla on lisäksi viranomaisyhteistyötä esim. ulkomaalaisviraston ja poliisin kanssa liittyen mm. EU-/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta vaadittaviin oleskelulupiin. Tällöin on erityisen tärkeää, että ohjaajalla on selkeä kuva opiskelijasta ja tämän opintomenestyksestä, koska oleskeluluvan jatkon saaminen riippuu paljolti opiskelijan edistymisestä opinnoissaan.

Vieraskielisiä opiskelijoita yritetään rohkaista suorittamaan joko toinen tai molemmat harjoittelujaksot Suomessa. Näin heidän on mahdollista saada arvokasta työelämäosaamista, kohentaa suomen kielen taitoa ja hankkia työelämäkontakteja, jotta he pääsisivät valmistuttuaan työllistymään paremmin Suomessa. Osa työllistyy jo opintojensa aikana, sillä monet matkailualan yritykset ovat jo lähtökohtaisesti toiminnoiltaan kansainvälisiä työllistäen henkilöitä, joilla on vain perustaidot suomen kielessä. Vieraskielisiin opintoihin on kuitenkin sisällytetty entistä enemmän uraohjaukseen liittyvää ja työllistymistä tukevaa sisältöä. Näissä on myös huomattu varsinaisen ohjauksen tärkeä rooli, koska monen ulkomaalaisen opiskelijan työelämäkokemukset ovat melko rajalliset, Suomessa hankitun työkokemuksen puuttuessa usein kokonaan. Yhteistyöryitysten edustajat ja matkailukoulutuksen alumnit käyvät kertomassa työelämään ja työpaikan hankintaan liittyvistä asioista jo opintojen aikana, mutta erityisesti opintojen päättymisvaiheessa. Työelämäyhteistyö on nähtykin vieraskielisessä matkailun koulutuksessa erityisen tärkeänä kehittämiskohteena opiskelijoiden työllistymisen ja suomalaisen työkultuurin ja työläinsäädännön näkökulmasta. Erilaiset työelämän toimeksiannot, yhteistyöprojektit, opintojaksotasolla tapahtuva työelämäyhteistyö ja opinnäytetyöt mahdollistavat suoran vuoropuhelun vieraskielisten opiskelijoiden ja työelämän välillä.

Jotta vieraskielinen opiskelija pääsee sisälle opintoihinsa ja pystyy toimimaan koulutusorganisaation edellyttämien sääntöjen ja ohjeistusten mukaan, on tärkeää, että kaikki opintoihin liittyvä materiaali on englanninkielistä. Kaikkia opiskelijoita koskeva viestintä, kirjalliset ohjeistukset ja opintoihin liittyvä materiaali tulee olla kaikille opiskelijoille yhtä aikaa saatavilla, olivat he sitten suomalaisia tai ulkomaalaisia. Tässä ammattikorkeakoululla on vielä kehittämisen varaa, koska viestintä usealla kielellä ei vielä ole kaikilta osin samanaikaista.

Kuten koko Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutissa (MTI), myös vieraskielisessä koulutuksessa on alettu kiinnittää aiempaa enemmän huomiota HOPS-keskustelujen lisäksi opiskelijan valmistumisvaiheeseen. Ohjaaja käy jokaisen opiskelijan kanssa ns. valmistumiskeskustelun, jonka aikana voidaan kartoittaa tämän suunnitelmia valmistumisen jälkeen sekä neuvoa häntä esim. työnhakuprosessin osalta tai antaa ohjeistusta hakeutumisessa mahdollisiin jatko-opintoihin. Monet ulkomaalaiset opiskelijat haluavat suorittaa jatkotutkinnon Suomessa, jolloin tiedottaminen suomalaisen korkeakoulujärjestelmän yliopiston maisteritutkinnon ja ylemmän amk-tutkinnon osalta on tärkeää.

Vieraskielisen ryhmän ohjaaminen on sekä haasteellista että palkitsevaa. Eri kulttuuritaustaiset opiskelijat omaksuvat vähitellen suomalaisen korkeakoulujärjestelmän mukaisen opetustyylin ja työelämäläheisen oppimisen. Englanninkielisissä ryhmissä opiskelee sekä suomalaisia että ulkomaalaisia opiskelijoita, jolloin kotikansainvälistyminenkin hoituu helposti. Ulkomaalaiset integroituvat helpommin suomalaisen yhteiskuntaan mm. opiskeluryhmänsä suomalaisten opiskelijoiden avulla. Lisäksi he solmivat tärkeitä työelämäkontakteja sekä oppivat suomalaista työkalutuuuria ja työelämän pelisääntöjä. Jos he palaavat restonomitutkinnon saatuaan kotimaahansa, he markkinoivat puolestaan suomalaista koulutusjärjestelmää ja koko Suomea kotimaassaan.

LÄHTEET

- Hassinen, E., Kallinen, I., Liinamaa, R., Norokorpi, I. & Rimpioja, P. 2002. Guide for Tutoring Multicultural Student Groups. KeVät-projekti; Helsingin, Hämeen, Lahden, Pirkanmaan amk. Viitattu 14.10.2016 <http://www3.hamk.fi/esr-kevat/verkkojulkaisut/Tutorsguide.pdf>.
- Hopeela, J. 2013. Nettiin vaiko opon ovelle. TAMKIn sähköiset opinto-ohjaus- ja neuvontapalvelut vieraskielisten koulutusohjelmien opiskelijoiden itseohjautuvuuden tukena. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.10.2016. <https://www.evokes.fi/database/files/257>.

**IV KEHITTÄMISTOIMINTA
VAHVISTAMASSA
TIETO-, NEUVONTA- JA
OHJAUSTOIMINTAA SEKÄ
HYVINVOINNIN EDISTÄMISTÄ**

OPITAAN JA OHJATAAN

Lapin ammattikorkeakoulun käynnistäessä toimintaansa vuonna 2014 tuli heti yhdistymisen alkuvaiheessa tärkeäksi yhtenäistää ja yhdistää kahden eri ammattikorkeakoulun erilaisia toimintakäytänteitä myös TNO-palvelujen ja hyvinvoinnin edistämisen osalta. Toiminnan käynnistymisvaiheessa perustettiin opetusjohtajan päätäksellä Hyvinvoinnin ja ohjauksen työryhmä, jonka keskeisenä tehtävänä oli kartoittaa olemassa olevat käytännöt ja laatia yhteinen hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelma. Suunnitelmaa laadittaessa huomioitiin myös henkilöstön osaamisen kehittämistarve yhtenäisten ja yhteisten käytäntöjen ”jalkauttamiseksi”. Työryhmä ryhtyi suunnittelemaan sisäisiä koulutus- ja kehittämispäiviä ja niitä on toteutettu eri teemoilla vuosien 2014–2016 aikana. Tässä artikkelissa kuvataan opettajatuutorien ja opinto-ohjaajien ohjausosaamisen kehittämistä.

Osaaminen ohjaustyössä

Ohjauksella on erilaisia merkityksiä, mutta se on aina kuitenkin tavoitteellista toimintaa. Useimmiten sen määrittelyssä korostetaan prosessimaista luonnetta ja ohjattavan ja ohjaajan vuorovaikutusta. Nykyään ohjaus ymmärretään laajasti ihmisen koko elämän suunnittelun ja hallinnan valmiuksien kehittämiseksi. Ohjaustyössä tarvitaan osaamista ja asiantuntijuutta. Onnismaa on kuvannut ohjausalan asiantuntijuutta raja-asiantuntijuutena, joka tarkoittaa taitoa tunnistaa ja määritellä uudelleen työhön liittyviä rajapintoja. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ohjaustilanteessa tunnistetaan ja tehdään näkyväksi ohjattavan ja ohjaajan vastuun ja asiantuntija roolien rajat. (Onnismaa 2007, 120.)

Ohjausalan ammatillis-tieteellinen maailmanjärjestö IAEVG on määritellyt yleiset ohjaustyötä tekevän henkilöstön kompetenssisuosituksat. Ne on laadittu tukemaan ohjaustyötä tekevien henkilöiden sekä heidän koulutuksensa laadun kehittämistä ja arviointia. Kyseiset kompetenssisuosituksat on muodostettu laajan kansainvälisen tutkimuksen pohjalta, joka teetettiin vuosina 1999–2003. Kompetenssit jakautuvat yhteentoista ydinkompetenssiin ja kymmeneen erikoistumista käsittelevään kompetenssiin. Ydinosaamiseen kuuluvat sellaiset tiedot, suhtautumistavat ja taidot, joita edellytetään kaikilta ohjauksen parissa työskenteleviltä. Erikoisosaamiseen kuuluvat

omassa toimintaympäristössä tai eri asiakasryhmien neuvonnassa ja ohjaamisessa tarvittavat tiedot, suhtautumistavat ja taidot. Jotkut ohjaajat tarvitsevat laajemmin erikoisosaamista kuin toiset riippuen siitä, minkälaisesta palvelusta on kyse. (IAEVG 2003; Onnismaa 2007, 200–207.)

Ahokumpu ym. ovat tarkastelleet uudistuvan TNO-palveluosaamisen sisältöä, jossa keskeisiä osaamisasia ovat yleiset työelämäkompetenssit, muutosherkkyys, inhimillinen pääoma (yksilön osaaminen), sosiaalinen pääoma (yhteisön osaaminen) verkosto-osaaminen (henkilöiden keskeinen ja systeeminen luottamus) ohjauksellisuus ja palvelutaidot. (Ahokumpu ym. 2011, 39.) Jokisen mukaan tieto-, neuvonta- ja ohjaustyössä (TNO) painottuu organisoitaitaidot, ongelmanratkaisutaidot, verkosto- ja yhteistyötaitot, sosiaaliset taidot ja hallinnolliset taidot. TNO-työtä tekevien asiantuntijuutta voidaan kuvata seuraavasti: ”Hyvä ohjausasiantuntija on moniosaaja, jolla on koulutuksen lisäksi jo elämän- ja työkokemusta takanaan. Hän on ihmisläheinen ja empaattinen, joka osaa asettua toisen ihmisen asemaan. Lisäksi hänellä on hyvät vuorovaikutustaidot. Hän toimii asiakaslähtöisesti huomioiden asiat kokonaisvaltaisesti. Hänellä on myös vahva alakohtainen tietotaito, mutta sen lisäksi hän omaa hyvät tiedonhallinta- ja tiedonhakutaidot. Hän lähestyy asioita ratkaisukeskeisesti huomioiden ihmisen psykologiset lähtökohdat ohjauksessa. Hän myös tuntee omat rajansa ohjauksessa. Lisäksi hän ymmärtää oman asiantuntijuutensa liittyvän myös toimintaympäristöön ja kulttuuriin: siihen, millaiseksi toiminnaksi ohjaus milloinkin ymmärretään, missä kontekstissa sitä toteutetaan ja minkälaiset reunaehdot siihen vaikuttavat.” (Jokinen 2010, 75, 102.) Näitä em. osaamisalueita lähdimme vahvistamaan opettajatuutorien ja opinto-ohjaajien yhteisillä koulutus- ja kehittämispäivillä.

Opitaan ja ohjataan yhdessä

”Opitaan ja Ohjataan” -koulutuspäivien kohderyhmänä olivat erityisesti osaamisalojen opettajatuutorit ja opinto-ohjaajat. Tavoitteena oli vahvistaa Lapin AMKin ohjausosaamista sekä yhtenäisten toimintakäytänteiden toimeenpanoa ja kehittämistä. Koulutuspäivät koostuivat ennakkotehtävästä, eri aiheiden alustuksista ja yhdessä työskentelystä. Ennakkotehtävän avulla selvitettiin koulutusten hyviä käytänteitä keskeyttämisen ennaltaehkäisemiseksi ja opintojen etenemisen tukemiseksi hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelman sekä laatu prosessin näkökulmasta. Hyvän käytännön kuvauksessa käytettiin sitä varten laadittua mallia kysymyksineen. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Ennakkotehtävän ohje hyvän käytännön kuvaamiselle.

Kysymyksiä hyvän käytännön kuvaajalle:
Miten kuvailette kehitettyä/kehitettävää käytäntöä ja sen käyttötarkoitusta?
Miten kuvaatte käytäntöänne prosessina

- suunnittelu (tarpeet, tavoitteet)
- toteutus (menetelmät)
- arviointi (palaute)

Keitä käytännön toteuttamiseen osallistuu ja millaisia voimavaroja siihen tarvitaan?
Mikä mielestänne on käytännön työssä onnistunutta ja toimivaa?
Millaista tietoa olette keränneet käytännön toimivuudesta ja tuloksista? Miten?
Miten käytäntöä on levitetty ja juurrutettu?

Eriytyisen arvokasta oli opiskelijajäsenten tuottama kokemustieto ohjauksessa huomioitavista asioista. Opiskelijan puheenvuorossa Saana Ala-Poikela esitteli näkökulmia siitä, miten opettajatuutorit voi auttaa opiskelijaa. Seuraavassa on muutamia näytteitä esitetystä puheenvuorosta:

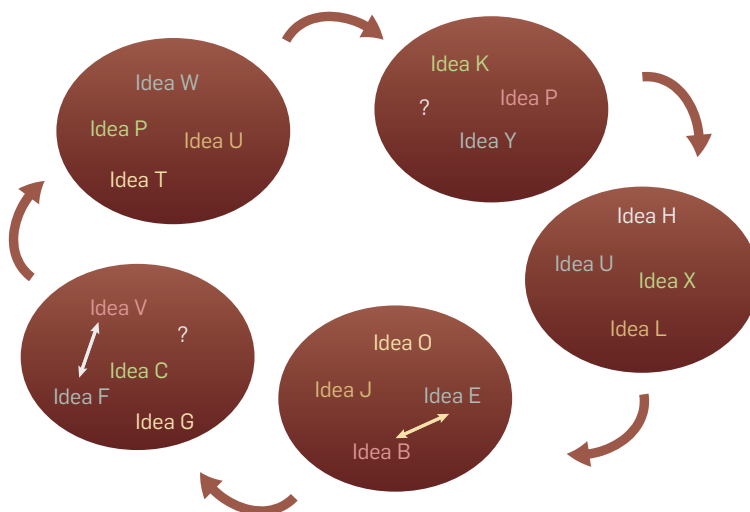
”Opintojen ohjaus: tuutorointiajat (hops-keskustelut) tärkeitä!”

”Seurataan opintojen edistymistä ->jos menee huonosti niin puututaan!”

”Opiskelun laatu: jos opiskelijat eivät ole tyytyväisiä johonkin ja siitä sanotaan, näyttäkää opiskelijoille, että heitä kuunnellaan. Aina ei tarvitse onnistua parantamaan asiaa, mutta voi sanoa, että mitä on tehty asian eteen.”

”Opiskelijoiden ja opettajan välinen tiedonkulku tulee olla selkeää. Ei eri ohjeita samaan asiaan monelta eri taholta. Selkeät käytännön menettelyt”

Koulutuspäivien aikana osallistujat työskentelivät yhdessä Learning Cafe- menetelmää hyödyntämällä ja etsivät yhdessä eri teemoihin ideoita ja ajatuksia toimivista ja tarpeellisista käytänteistä. Kuvio yksi esittää eri ryhmissä tuotettujen ideoiden käsitteilyä.

Kuvio 1 Learning Cafe-menetelmän ideoinnin kuvausta.

Jokainen ryhmä sai pohdittavakseen yhden teeman. Ryhmän puheenjohtajan johdolla käytiin keskustelu ja kirjoitettiin ideat ja ajatukset yhteiselle alustalle. Ryhmät kiersivät eri teemapöydissä ja ryhmän vaihtuessa puheenjohtaja esitteli lyhyesti aiemmat tuotokset. Keskustelun ja tuottamisen päätyttyä toteutettiin arviointikierrros, jolloin kukin osallistuja antoi arvioinnin kolmelle parhaimmalle idealle tai ajatukselle. Työryhmien työskentelyn teemoina oli opintojen alkuvaihe ”talon tavoille”, keski-vaihe ”yksin ja yhdessä”, loppuvaihe ”tutkinto kohta taskussa”, ryhmä- ja opiskeluympäristö ”iloa oppimiseen” ja opiskelutaidot ja -valmiudet ”mielekkäät valinnat-unelmat ja toiveet”. Kuvassa 1 on opintojen alkuvaiheen ”talon tavoille” ohjauksen sisältöä.

Kuva 1 Työryhmän tuotos opintojen alkuvaiheen ohjauksen sisällöstä.

Osallistujat tuottivat yhdessä opintojen alkuvaiheeseen liittyviä tärkeitä ja ohjauksessa huomioitavia asioita. Alkuvaiheessa keskeisiksi asioiksi valikoitui ryhmäytymisen tärkeys, opiskelutaidot, HOPS-prosessi ja HOT- hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Keskusteluissa tuli esille, että opintojen alkuvaiheessa on tärkeää rakentaa hyvä ja toimiva vuorovaikutus sekä luottamus ohjaajan ja opiskelijan välille.

Koulutuspäivistä kerättiin osallistujien palaute jatkokehittämistä varten. Koulutuksen järjestelyt ja toteutus saivat osallistujilta hyvän palautteen.

Taulukko 2. KOULUTUKSEN JÄRJESTELYT

Anna arvosana asteikolla, jossa **1 = heikoin ... 4 = siltä väliltä ... 7 = paras arvosana**

	1	2	3	4	5	6	7
Koulutuksesta tiedotettiin			1	4	7	8	13
Koulutustilat toimivat			1	3	4	14	11
Välineet- ja laitteet toimivat			4	1	6	11	11
Koulutusajat sopivat minulle		1	2	3	6	7	14

Taulukko 3. KOULUTUKSEN TOTEUTUS

Anna arvosana asteikolla, jossa **1 = heikoin ... 4 = siltä väliltä ... 7 = paras arvosana**

	1	2	3	4	5	6	7
Tavoitteiden selkeys			1	2	19	11	
Tavoitteiden realistisuus		1		8	13	9	1
Sisältöjen ajankohtaisuus				1	4	21	7
Sisältöjen asianmukaisuus				3	7	16	7
Käytetyt työskentelymenetelmät			1	3	8	13	8
Kouluttajien / puhujien perehtyneisyys aiheeseen				1	7	13	11
Kouluttajien / puhujien opetus- ja vuorovaikutustaidot				2	4	18	9
Osallistujien osaamisen hyödyntäminen			1	1	5	20	6
Koulutuksessa käytetty materiaali		2	1	4	8	14	3
Kouluttajien antama palaute		2	1	6	9	10	3
Toiveittesi huomiointi koulutuksen aikana			1	8	6	13	2

Palautteissa tuli esille osaamisen kehittämistarpeita mm. seuraavia: ”Verkkovälineiden haltuunotto ja käyttö ohjauksessa”, ”Ohjauksen työkaluja lisää”, ”Oppimisen ohjaukseen tulee paneutua paremmin”, ”Enemmän aikaa yhteisten/hyvien käytänteiden jakamiselle.”

Palautteissa tuli esille myös, että pitkä työkokemus antanut osaamista ja tuntumaa sekä ”pehmeistä” että ”kovista” tutorointiin ja ohjaamiseen liittyvistä asioista.

LOPUKSI

Ohjaustyön asiantuntijuus ja ammattitaidon kehittyminen on sekä yksilöllinen että yhteisöllinen kasvu- ja oppimisprosessi. Jokainen ohjaustyötä tekevä rakentaa omaa osaamistaan ja kehittymistä asiantuntijana niin teoria-, käytäntö-, kuin kokemustietoa hyödyntäen. Kehittymisessä on keskeistä jatkuva vuorovaikutus ja dialogi toisten kanssa.

Kehittyminen noviisista ekspertiksi, edellyttää myös paikallista, sisällöllistä, historiallista ja vuorovaikutuksessa kehittyvää toimintaa. Mikäli taitava ohjauskäytäntö rakentuu kulttuurisesti herkälle vuorovaikutukselle ja tiedolle, tällöin ohjausta voi kutsua viisaaksi käytännöksi. Viisauden tunnusmerkkejä ovat mm. todellisuushakuisuus, maailman ja ongelmien kohtaaminen rauhallisin mielin ja myötätuntoisesti ja reflektiivinen asenne. Viisaus pitää sisällään myös kyvyn tunnistaa, milloin ja millaiset asiat etenevät yhteistyöllä ja viisauden oletetaan lisääntyvän kokemuksen myötä. Mutta mikäli ohjaustyön ammattilainen ei kehitä itseään ammatillisesti, kokemus tuo vain rutiineja ja ennalta tietämistä. (Onnismaa 2007, 139–140.)

Toteuttamamme koulutuspäivät olivat erityisesti paikka keskustella yhdessä ja jakaa ajatuksia ja kokemuksia. Jatkossakin tarvitaan vastaavanlaisia tilaisuuksia keskustelulle ja aikaa yhteisten hyvien käytänteiden jakamiselle.

LÄHTEET

Ahokumpu, T., Kangastie, H., Kilja, P. & Kuusela, P. 2011. Tno-palveluosaamisen kehittäminen. Uudistuva tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluosaaminen aikuiskoulutuksen alueverkostossa. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 20. Viitattu 11.11.2016. <http://www.ramk.fi/loader.aspx?id=44ee2552-a208-4bc8-a196-ced98fe21b49>.

IAEVG 2003. International ompetencies for Educational and Vocational Guidance practitioners. <http://www.iaevg.org/iaevg/nav.cfm?lang=2&menu=1&submenu=5>.

Jokinen, M-M. 2010. Ohjausosaaminen ja -asiantuntijuus aikuiskoulutuksen kentällä. Tiedotus-, neuvonta- ja ohjaustyötä tekevien henkilöiden näkemyksiä ohjaustyössä tarvittavista kompetensseista nyt ja tulevaisuudessa.

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

TNO-TOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ VERKOSTOSSA

Lapin ammattikorkeakoulu (ja sen muodostaneet Rovaniemen ammattikorkeakoulu ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu) on vuosien ajan tehnyt systemaattista tieto-, neuvonta- ja ohjaustoiminnan (TNO-toiminta) kehittämistyötä kansallisessa ja maakunnallisessa verkostossa. Työn tavoitteena on ollut yhdessä vastata elinikäisen oppimisen ja ohjauksen haasteisiin.

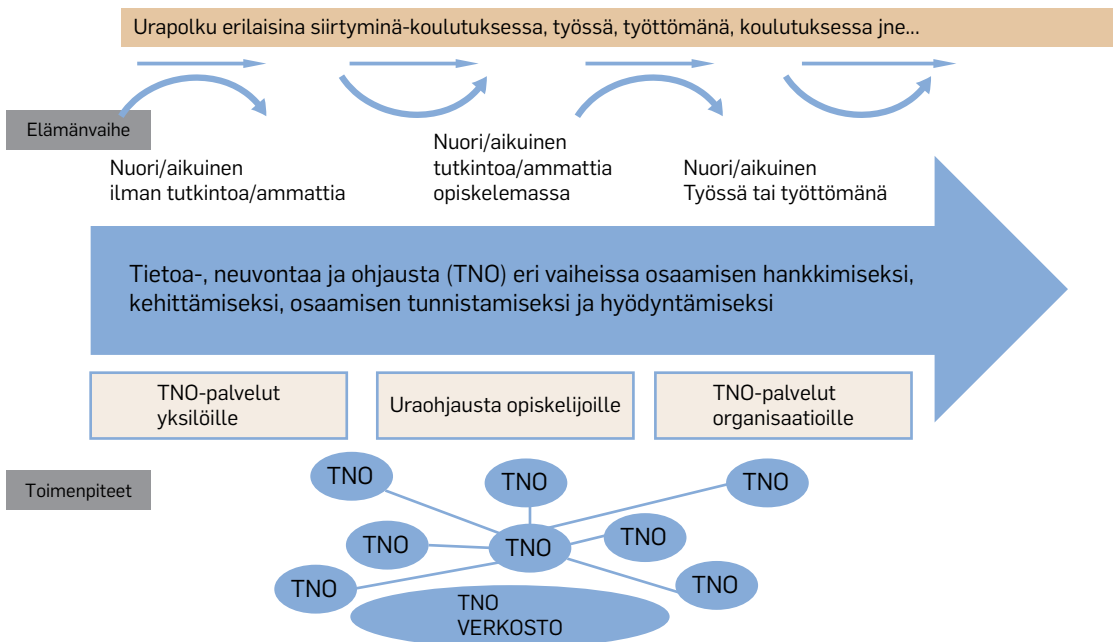
TNO-toiminnan kehittämiseksi on tehty verkostoyhteistyössä useita hankkeita, jotka ovat ajallisesti muodostaneet ”TNO-hankeperheen”. Lapin Opin Ovi -projektissa laadittiin vuonna 2011 strategia *Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallinen aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategia vuoteen 2020*, joka on ohjannut myös Lapin ammattikorkeakoulun TNO-toimintaa. Olemme toteuttaneet verkostomaista toimintatapaa, uudistaneet TNO-palveluosaamista ja asiakaslähtöisiä palveluja. (Kangastie ym. 2010; Ahokumpu ym. 2011)

Menestyjäksi Lapissa -hankkeessa vuosina 2012–2014 kehitettiin ja toteutettiin Elinikäisen ohjauksen palvelu- ja toimintamalli. Menestyjäksi Lapissa II -hankkeessa vuosina 2014–2015 syvennettiin koulutusorganisaatioiden verkostoyhteistyötä ja asiakaslähtöistä työelämäyhteistyötä. Meneillään olevassa Lapin TNO-palvelut -projektissa (2015–2017) Lapin ammattikorkeakoulun vastuulla on Menestyjäksi Lapissa -strategian vuoteen 2025 päivittäminen. Tässä artikkelissa kuvaan päivittämistyön taustoja ja etenemistä.

TAUSTAA MENESTYJÄKSI LAPISSA -STRATEGIAN PÄIVITTÄMISELLE

Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallinen aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategia vuoteen 2020 laadittiin ajankohtana, jolloin toiminnassa korostui aikuisten koulutuksen ja siihen liittyvän ohjaustarpeen kehittäminen. Strategia syntyi aikuisten koulutukseen keskittyneiden kansallisten ja alueellisten hankkeiden kehittämisen luonnollisena jatkumona (esim. Noste – ohjelma, Aihe – ohjelma, Osuvuutta ja kysyntälähtöisyyttä aikuisopiskeluun -ohjelma).

Muutokset yhteiskunnassa ja koulutuspolitiikassa ovat johtaneet siihen, että aikuiskoulutuksen kehittämisen rinnalla tarvitaan nyt erityisesti nuorten koulutuksen ja uraohjauksen kehittämistä. Kehittämishaasteet liittyvät siirtymävaiheisiin, koulutusten keskeyttämiseen, työttömyyteen, mielenterveys- ja oppimisvaikeuksiin ja tulevaisuuden uskoon. Erityistä huomiota vaativia ryhmiä ovat myös palveluja tarvitsevat maahanmuuttajat. Kuviossa yksi on eritelty urapolkua ja siirtymiä eri elämänvaiheissa sekä TNO-palvelujen tarvetta.

Kuvio 1 Urapolku erilaisina siirtyminä ja TNO-palvelut.

TNO-palveluja tarvitaan yhä enemmän opintopolkujen, koulutusrakenteiden ja työelämän muuttuessa monimuotoisemmiksi. Myös TNO-palvelu osaamiseen kohdistuu vaatimuksia kasvavien yksilöllisten tarpeiden ja yksilöllisten urapolkujen vuoksi. TNO-palveluja tuottavat monet toimijat opetus- sekä työ- ja elinkeinohallinnossa, työpaikoilla ja muissa toimintaympäristöissä. Laadukkaan palvelun takaamiseksi tarvitaan edelleen palveluiden tuottajien laajaa alueellista verkostoyhteistyötä ja kumppanuutta.

TNO-strategian päivittäminen sijoittuu ajallisesti haastavaan talous- ja työllisyys-tilanteeseen. Työttömyys on lisääntynyt koko maassa – Lapissa kuitenkin keskimäärin vähemmän kuin koko maassa. Työttömyys kasvaa nyt myös korkeakoulutettujen keskuudessa. Osaavan työvoiman saatavuuden ennakoidaan vaikeutuvan lähivuosina, sillä työikäinen väestö alkoi vähentyä vuodesta 2010 lähtien. Lapissa työväestön

poistuma (52,4 %) vuoteen 2025 mennessä on suurempi kuin Suomessa keskimäärin (47 %). Kilpailu osaavasta työvoimasta tulee kiristymään.

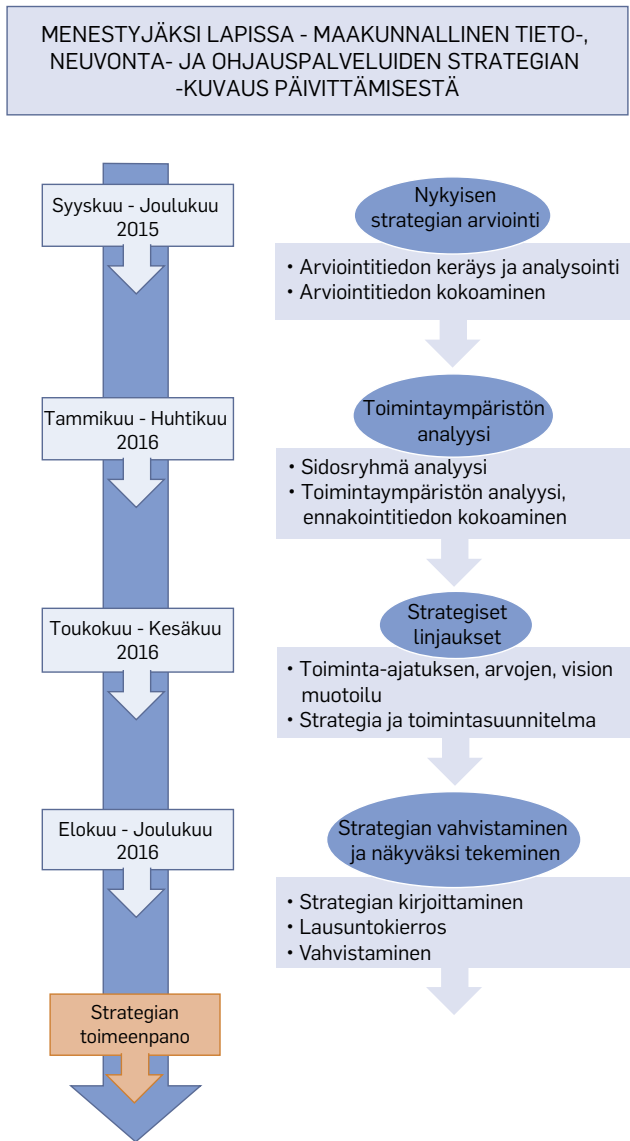
STRATEGIAN PÄIVITTÄMISTYÖN ETENEMINEN

Strategian päivittäminen käynnistyi työsuunnitelman laatimisella. Työsuunnitelman pohjana käytettiin strategiaprosessin syklisyyden kuvausta. Kuviossa 2 on kuvattu Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallisen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategiaprosessin syklisyyttä.

Kuvio 2. Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallisen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategiaprosessin syklisyys (kuvion laati: Kangastie 2016)

Tämän jälkeen laadittiin konkreettisen strategian päivittämissprossin kuvaus. Kuviossa 3 on avattu Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallisen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategian päivittämissprossi.

Kuvio 3. Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallisen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategian päivittämissprossin kuvaus (kuvion laati: Kangastie 2016)

Päivittämisen lähtökohtana oli olemassa olevan strategian arviointi eli toteutuiko strategia. Koottua arviointitietoa oli runsaasti tarjolla hyödynnettäväksi strategian päivittämisessä. Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallinen aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden. strategiaa on toteutettu noin viiden vuoden ajan verkostoyhteistyönä ja sopimuksiin perustuvassa kumppanuudessa.

Kansallisella ja alueellisella tasolla tehtyjen arviointien mukaan strategian toteutuksella on saatu aikaan hyviä tuloksia. TNO-verkoston toiminta on vakiintunutta ja rikastuttavaa yhteistyötä. Uudistuva TNO-palveluosaaminen on kehittynyt niin järjestettyjen TNO- koulutusten kuin TNO-verkosto- ja vertaistoiminnan avulla. Haasteeksi kehittämässä nousevat asiakaslähtöiset ja -läheiset TNO-palvelut ja yhteisten TNO-palvelutuotteiden käyttöönotto sekä työelämäyhteistyö. Työelämän ja oppilaitosten välille tarvitaan edelleen yhteistyön tiivistämistä ja rajojen ylittämistä. (Kangas ym. 2016.)

Arvioinnin jälkeen edettiin toimintaympäristön analyysiin, jossa tarkasteltiin TNO-toimintaan liittyviä kansallisia ja alueellisia linjauksia, tehtiin nykytilan analyysi ja hyödynnettiin ennakointitietoa. Vahvuuksina nousivat esille toimenpiteet, joita oli TNO-verkostossa tehty erinomainen pohjatyö mm. TNO-palveluiden ja palveluosaamisen kehittämiseksi. Heikkouksina tuli esille TNO-palveluiden vähäinen tunnettuus ja tavoitettavuus, palveluiden hajanaisuus ja tietojen vanhentuminen sekä palveluntuottajien päällekkäisyys ja vähäinen yhteistyö. Uhkina koettiin taloudellisten säästöjen aiheuttama organisaatioiden ”sisäänpäin kääntyminen” ja lisääntyvä kilpailutilanne organisaatioiden välillä. TNO-palveluiden kehittäminen, yhteinen tahtotila ja sitoutuminen yhteiseen kehittämiseen todettiin mahdollisuudeksi. Työtä jatkettiin hahmottelemalla visio, toiminta-ajatus ja painoalueet. Tämän jälkeen päätetty strategialuonnos lähetettiin lokakuussa 2016 laajalle lausuntokierrokselle. Lausunto pyydetään kattavasti maakunnan alueen eri sektoreilla ja hallinnonaloilla toimivilta TNO-toiminnan suunnittelu-, johtamis-, kehittämis- ja toteutustyötä tekeiltä. Lausuntokierroksen jälkeen strategia vahvistetaan.

LOPUKSI

Strategiaa on päivitetty osallistavalla strategiatyöllä, jolloin mahdollisimman moni on jo sen päivittämisen aikana saanut osallistua ja tuoda omat näkökulmansa ja havaintonsa esille. Osallistavassa työssä on hyödynnetty erilaisia yhteistyön areenoita kuten esimerkiksi työpajat ja valmistellut keskustelutilaisuudet. Nyt olemme vaiheessa, jossa tarjolle ja lausuttavaksi laitettu strategia valmistellaan lausuntojen pohjalta valmiiksi ohjaamaan TNO-toimintaa Lapissa yksittäisten ihmisten ja organisaatioiden parhaaksi.

LÄHTEET

- Ahokumpu, T., Kangastie, H., Kilja, P. & Kuusela, P. 2011. TNO-palveluosaamisen kehittäminen. Uudistuva tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluosaaminen aikuiskoulutuksen alueverkostossa. Viitattu 22.9.2016. <http://www.ramk.fi/loader.aspx?id=44ee2552-a208-4bc8-a196-ced98fe21b49>.
- Kangastie, H., Kilja, P. & Myllykangas, T. 2010. Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallinen aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategia vuoteen 2020. Opinovi. Viitattu 17.11.2016 http://www.opinovi.fi/index.php?view=download&alias=1347-menestyjaeksi-lapissa-tno-palveluiden-strategia-vuoteen-2020&category_slug=menestyjaeksi-lapissa&option=com_docman&Itemid=457&lang=fi.
- Kangastie, H., Kantanen, M-S. & Saari, P. 2016. Menestyjäksi Lapissa - Maakunnallinen aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategia vuoteen 2020, strategian päivittämisen raportti (luonnos).
- Lapin TNO-palvelut – projekti.
- Menestyjäksi Lapissa – Elinikäisen ohjauksen toimintamallin kehittäminen -projekti 2014. ELO-kokous 20.1.2014. Miten projekti on vienyt TNO-strategiaa, visiota ja toimintaehdotuksia eteenpäin. Menestyjäksi Lapissa 2.-projekti. Viitattu 23.2016 www.lapintno.fi > TNOIntra2013
- Menestyjäksi Lapissa 2 -projekti 1.2.2014–30.6.2015. Tulokset ja arviointi. Saatavilla: Lapin ammattiopisto.
- Opin Ovi. fi. Tietopankki aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämisestä Suomessa 2008–2014. Viitattu 18.11.2016. <http://www.opinovi.fi/index.php?lang=fi>
- Opin Ovi. Lappi. Viitattu 16.11.2016. http://www.opinovi.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=1320&Itemid=1450&lang=fi
- TEM 2016a. Työllisyyskatsaus elokuu 2016. Lappi. Viitattu 23.9.2016 <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ely=13#>
- TEM 2016b. Työllisyyskatsaus elokuu 2016. Työnhakijat koulutustason mukaan tammi-kesäkuussa 2010–2016 keskim/kk. Viitattu 12.9.2016 <http://www2.toimialaonline.fi>

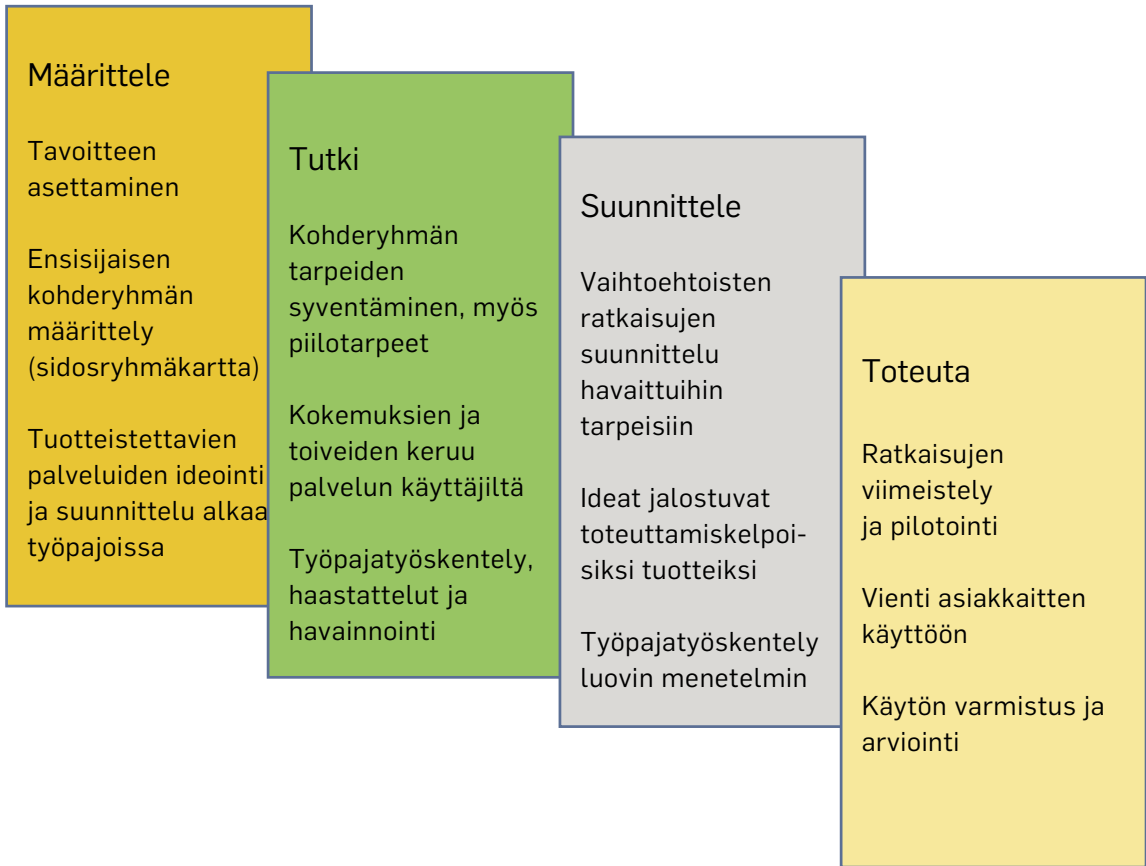
TNO-PALVELUTUOTTEET YHTEISEEN KÄYTTÖÖN

LAPIN TNO-PALVELUTUOTTEIDEN TUOTEKEHITYKSEN VAIHEET

Lapin TNO-palvelut -projektissa (1.7.2015–31.12.2017) kehitetään Lapin TNO-verkoston yhteiset TNO-palvelutuotteet. Toimenpiteeseen kuuluu tuotteiden suunnittelu, pilotointi, käyttöönotto sekä tuotteisiin liittyvän osaamisen kehittäminen. Tarkoituksena on tarjota helposti saavutettavia TNO-palveluja erityisesti koulutuksen ja työelämän siirtymävaiheisiin. Palvelutuotteet kehitetään Lapin TNO-toimijoiden ja asiakkaiden käyttöön. Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalvelut vastaa pääasiallisesti toimenpiteestä ja palvelumuotoiluprosessista, mutta projektin kaikki toteuttajaorganisaatiot ovat olleet tiiviisti kaikissa vaiheissa mukana. Päävastuu osaamisen kehittämisestä on Lapin ammattikorkeakoululla.

Taulukossa 1 on kuvattu työskentelyvaiheen tavoite sekä työskentelytavat. Työskentely toteutui palvelumuotoilun menetelmin. **Määrittele**-vaiheessa asetettiin työn tavoite, laadittiin sidosryhmäkartta ja käynnistettiin ideointi ja suunnittelu. Työ jatkui **tutki**-vaiheessa työpajatyöskentelynä, joissa syvennettiin kohderyhmän tarpeita. Tässä vaiheessa kerättiin kokemuksia ja ideoita olemassa olevien TNO-palvelujen käyttäjiltä. **Suunnittele**-vaiheessa ideat jalostuivat toteutuskelpoisiksi tuotteiksi ja ratkaisuksi palvelujen käyttäjien tarpeisiin. **Toteuta**-vaihe tarkoittaa ratkaisujen vii-meistelyä, pilotointia ja vientiä asiakkaiden käyttöön. Kaikkiin vaiheisiin on liittynyt arviointia.

Taulukko 1. TNO-palveluiden tuotekehitys vaiheittain
 (muokattu Anna Vanhalan ja ©Palvelumuotoilu Palo Oy:n 2015 laatimasta diasta *TNO-palveluiden tuotekehityksen vaiheet*)

Tuotekehityksen aikana on järjestetty useita sidosryhmien työpajoja, joissa on pohdittu TNO-asiakkaitten tarpeita ja asiakastarpeisiin sopivia palveluita ja välineitä. Johdon palvelumuotoilutyöpaja Lapin ammattikorkeakoulussa 14.1.2016 käynnisti tuotteistettavien palveluiden suunnittelun (Kuvio 1).

Kuvio 1. Johdon palvelumuotoilutyöpajan 14.1.2016 työskentelyä (kuva: Päivi Saari)

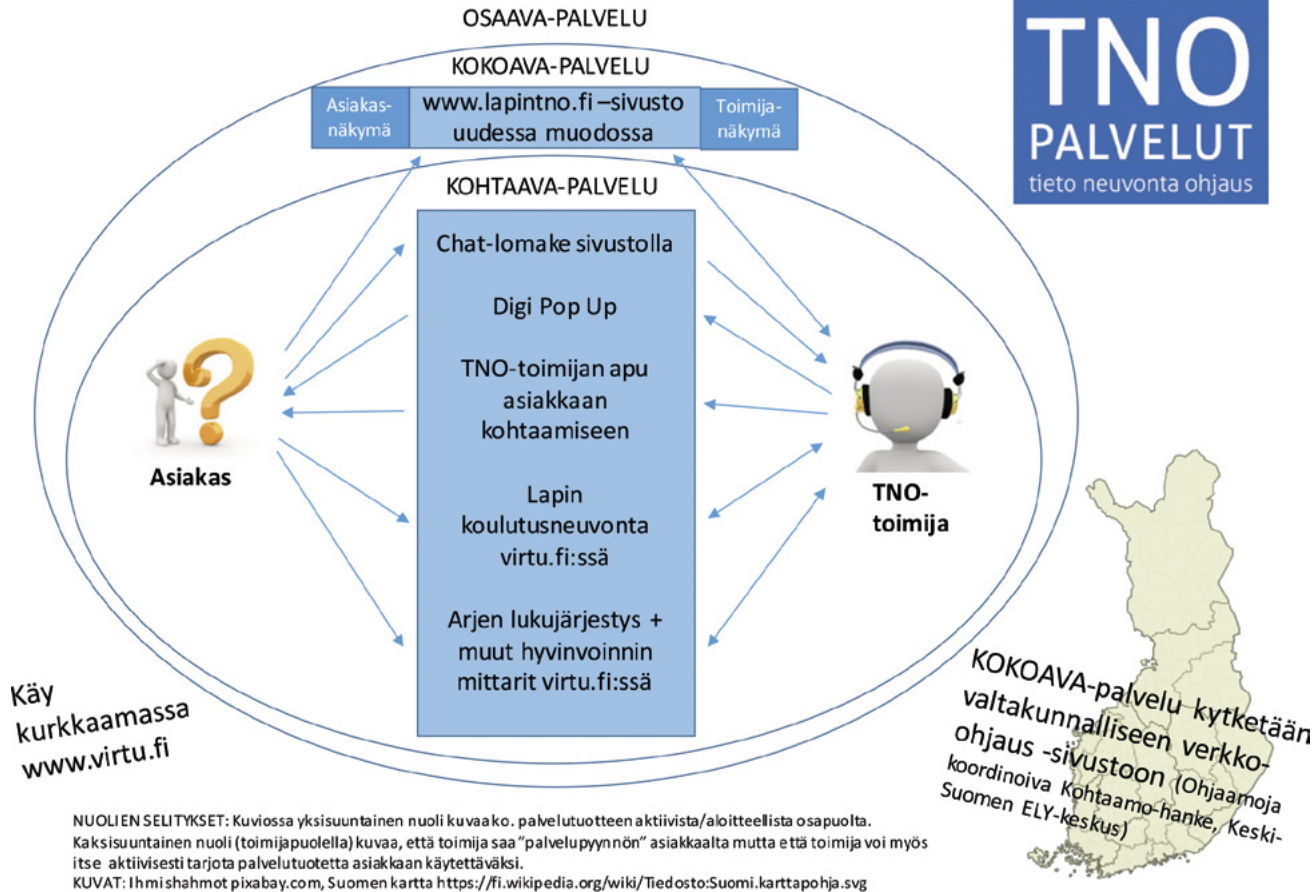

TNO-PALVELUTUOTTEET JA NIIDEN TESTAAMINEN

TNO-palvelutuotteet on ryhmitelty kokonaisuuksiin Osaava, Kokoava ja Kohtaava. Osaava-palvelu tarkoittaa palvelutuotteisiin liittyvän osaamisen kehittämistä. Kokoava-palvelu kattaa uudistuvan Lapin TNO-sivuston. Kohtaava-palvelu sisältää asiakkaan ja TNO-toimijoiden keskinäisen toiminnan ja siihen liittyvät palvelutuotteet. (Kuvio 2.)

OSAAVA-palvelu tarkoittaa palvelutuotteisiin liittyvän osaamisen kehittämistä. Tarjolla on DigiPopUp-koulutusta mobiilivideoinnista, perehdytystä TNO-sivustoon sekä Lapin koulutusneuvonnan sekä Arjen lukujärjestyksen ja muiden hyvinvoinnin mittareitten käyttökoulutusta. Tuotteiden testauksen myötä koulutuksen tarve täsmentyy.

KOKOAVA-palvelu kattaa uusimuotoisen TNO-sivuston (www.lapintno.fi). Sivuston etusivu on asiakkaan näkymä, josta pääsee toimijanäkymään. Etusivu tulee sisältämän asiakokonaisuudet 1) Koulutus, 2) Työllistyminen ja 3) Arjen hallinta. TNO-sivusto on tarkoitus yhdistää valtakunnalliseen verkko-ohjaus -sivustoon, jota kehittää Kohtaamo-hanke.

Kuvio 2. Lapin TNO-palvelutuotteet Lapin TNO-verkoston käyttöön (kuvio: Mirva Petäjämaa)

KOHTAAVA-palvelu kattaa Virtu-fi -palvelussa (www.virtu.fi) olemassa olevat Hyvinvoinnin mittarit (mm. arjen lukujärjestys) ja sinne muodostettavan uuden verkkoneuvontapalvelun *Lapin koulutusneuvonta*. Kohtaava palvelu sisältää lisäksi DigiPopUp-palvelutuotteen, jolla tarkoitetaan TNO-tiedon tai -palvelun reaaliaikaista toteuttamista tai valmiiden tallenteiden hyödyntämistä. Tallenteita varten on Lapin TNO-palveluille perustettu Youtube-kanava, joka linkittyy TNO-sivustolle. Lisäksi sivustolle on rakenteilla *TNO-toimijan apu asiakkaan kohtaamiseen*, joka sisältää tukikysymyksiä ja linkkejä. TNO-sivuston Chat-lomakkeella asiakas ja TNO-toimija voivat keskustella ja asiakas jättää palvelupyynnön.

- **Lapin koulutusneuvonta**
- **Arjen lukujärjestys ja muut hyvinvoinnin mittarit**
- **DigiPopUP -palvelut** (reaali ja tallenne)
- **Chat-lomake**
- **TNO-toimijan apu asiakkaan kohtaamiseen**

Palvelutuotteiden testaus ja pilotointi tapahtuu joulukuusta 2016 jatkuen vuoden 2017 projektin toteuttajaorganisaatioissa ja keväällä 2017 TNO-kumppanuusorganisaatioissa ja TNO-verkostoissa eri puolilla Lappia. Koulutusta tarjotaan pilotoinnin rinnalla. Koulutusta annetaan mm. DigiPopUp-palvelutuotteen tueksi (videointivälineet, videon jakaminen jne.) sekä Virtu.fi-palvelun käytöstä yhteistyössä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (POSKE) kanssa. eOppimispalvelut kouluttaa uusiutuneen TNO-sivuston käytössä.

TNO-palvelutuotteiden testausuunnitelma laaditaan Lapin TNO-palvelut -projektissa ja tarkennetaan organisaatioissa – Lapin ammattikorkeakoulussa hyvinvoinnin ja ohjauksen työryhmässä. Testaus raportoidaan, jonka rinnalla palvelutuotteiden arviointia ja muokkausta sekä palvelutuotteiden juurruttaminen Lapin TNO-työhön.

LÄHTEET

Lapin TNO-palvelut -projekti viitattu 8.11.2016. <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lapintno/lapin-tno-palvelut-projekti/>

Palvelumuotoilutyöpajat

Johdon palvelumuotoilutyöpaja 14.1.2016

Palvelumuotoilutyöpaja I 16.2.2016

Palvelumuotoilutyöpaja II 23.3.2016

Palvelumuotoilutyöpaja III 21.4.2016

Kokemusasiantuntijoiden iltapäivä 13.6.2016

TNO-OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

Suomen elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategia (OKM 2011) nostaa yhdeksi strategiseksi tavoitteekseen ohjaustyötä tekevien osaamisen vahvistamisen. Lapissa uudistuva TNO-palveluosaamisen kehittäminen käynnistyi aluksi arvioimalla ja määrittelemällä osaamisen sisältöä (Ahokumpu ym. 2011). Tämän kuvauksen sisältöä hyödynnettiin eri hankkeissa toteutetuissa koulutuksissa, joiden teemoja olivat mm. TNO-palveluiden kehittäminen ja verkostoyhteistyö, monikulttuurinen ohjaus, sosiaalinen media ohjauksessa ja ohjaus työelämässä. Alueella toteutetut TNO-työtä tekeville suunnatut koulutusinfot, webinaarit ja osaamisen jakaminen verkkoympäristössä ovat ohjaajien mielestä lisänneet TNO-palveluosaamista. (Tiihonen & Ryhänen 2014.)

TNO-työtä tekevien osaamista on lisäksi tutkittu useissa projekteissa ja kyselytutkimuksissa, joiden avulla on pyritty selvittämään ohjausosaamisen kehittämisen lisätarpeita. TNO-työtä tekevät toivovat edelleen koulutuksia ja siten osaamisensa kehittämistä mm. ohjauskäytänteiden yhtenäistämiseen, eri ohjausmenetelmien hallintaan, verkko-ohjaukseen, maahanmuuttajien ja erityisohjauksen tarpeessa olevien henkilöiden ohjaukseen liittyen. Lisäksi erityisesti työmarkkinoille siirtymisen ohjausta tulisi tehostaa ja uraohjaukseen liittyvää osaamistasoa tulisi nostaa.

TNO-toimijoiden osaamisen kehittäminen koetaan niin tärkeäksi, että se nostetaan myös päivitettyssä Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallinen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden strategiassa yhdeksi painopistealueeksi. Strategian mukaisesti kehittämisen osa-alueina ovat TNO-toimijoiden osaamisen vahvistaminen alueen tarpeita vastaaviksi muuttuvassa työympäristössä. Sähköiset TNO-palvelut, työelämälaheinen ja -lähtöinen osaaminen sekä toimintaympäristön muutokset, mm. kansainvälistyminen, tuovat omat vaateensa osaamisen kehittämiseen.

Osaaminen tulee edelleen vahvistumaan asiantuntijaverkostoissa oppimisena ja tiedon jakamisen kautta sekä erinäisillä täydennys- ja jatkokoulutuksilla. TNO-palvelut hankkeessa luotaviin palveluihin liittyen järjestetään erilaisia koulutuksia, joista viimeisimpänä pidettiin digiPopUP-palveluun liittyvä koulutus, jossa TNO-toimijat rohkeasti heittäytyivät ja perehtyivät mobiilivideoiden tekemiseen, jakamiseen ja hyödyntämiseen osana sosiaalisessa mediassa tapahtuvia ohjauspalveluja. Tulevia koulutuksia on jatkossakin digiPopUP-palveluun, Lapin koulutusneuvontaan ja hyvinvointimittareihin sekä TNO-sivuston perehdyttämiseen liittyen. TNO-toimijoi-

den alueryhmät myös järjestävät verkosto- ja koulutuspäiviä, joista seuraava joulukuussa 2016. Toimintaympäristöjen muutokset ja niiden ennakointi on TNO-toimijoille erityisen tärkeää ja tähän liittyen hankkeessa tullaan järjestämään toimijoiden koulutusta keväällä 2017. Ajantasaiset koulutustapahtumat on löydettävissä mm. Lapin TNO-palvelut sivuston tapahtumakalenterista (<https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lapintno/tapahtumat/>).

TNO-toimijoiden osaamisen kehittämisen rinnalla on tärkeää myös muistaa, että Lapin laajalla alueella taataan sen asukkaille mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen. Lapin maakunnassa koulutuksen kattavuus on kohtalainen perusopetuksesta korkea-asteen koulutukseen. Haasteena ovat pienenevät ikäluokat, perusopetuksen kattavuuden säilyminen kaikissa Lapin osissa ja kuntien vaikea taloudellinen tilanne. Tieto- ja viestintäteknologia mahdollistaisivat ja lisäisivät koulutuksen tasa-arvoa ja saatavuutta. Lapin seutukuntien osaamisstrategiassa tehdyssä opetushenkilöstön TNO-osaamiskartoituksessa koulutus- ja kehittämistarpeita nousi mm. TVT:n opetuskäyttöön ja verkkopedagogiikkaosaamiseen, erilaisten opetus- ja ohjausmenetelmien hyödyntämiseen sekä oppimisvaikeuksien tunnistamiseen liittyen (Pruikkonen & Koski 2016). Lapin alueen aikuiskoulutuksen ohjaushenkilöstön selvityksessä edellisten tarpeiden lisäksi toivottiin parempaa ohjaukseen liittyvien tutkimustietojen hyödynnettävyyttä, organisaatioiden yhteisten ohjauskäytänteiden luomista sekä ohjaushenkilöiden aktiivista verkostoyhteistyötä. Opetushenkilöstö koki koulutustarpeita menetelmien hallintaan, asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden ohjausosaamiseen ja työmarkkinoille siirtymisen ohjaukseen liittyen. (Kangastie & Kokkonen 2014.)

Useiden käynnissä olevien hankkeiden tavoitteena on tukea myös niin nuorten kuin aikuisten urapolkuja ja osaamisen kehittymistä työelämän tarpeita vastaaviksi. Haasteita osaamisen kehittämisessä on vielä myös koulutusorganisaatioiden ja työelämäyhteistyön kanssa. Yritykset pitäisi toisaalta saada paremmin tietoisiksi koulutuspalveluista ja koulutusten sisältöä tulisi ennakoivasti kehittää tiiviimmin yhdessä yritysten kanssa.

LÄHTEET

- Ahokumpu, T., Kangastie, H., Kilja, P. & Kuusela, P. 2011. TNO-palveluosaamisen kehittäminen. Uudistuva tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluosaaminen aikuiskoulutuksen alueverkostossa. Viitattu 22.9.2016. <http://www.ramk.fi/loader.aspx?id=44ee2552-a208-4bc8-a196-ced98fe21b49>
- Kangastie, H. & Kokkonen, O. 2014. Lapin aikuiskoulutuksen parissa toimivien henkilöiden ohjausosaamisen ja konsultatiivisten menetelmien hallinnan taso. Lapin aikuiskoulutuksen kehittäminen ja tutkimushanke ajalla 1.5.–30.11.2014. Lapin AMK. Viitattu 4.4.2016. <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=5f9ofe73-99a6-469c-adf7-1de0924bc852>.

- OKM 2011. Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet 2011. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 4.8.2016. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/tr15.pdf?lang=fi>
- Pruikkonen, A. & Koski, A. 2016. Seutukuntien osaamisstrategiat 2020. Diaesitys projektin toteutuksesta ja keskeisistä koulutus- ja kehittämistarpeista 17.5.2016. Viitattu 1.7.2016. <http://www.maakuntakorkeakoulu.fi/loader.aspx?id=d5cbea28-08b4-4a99-97fb-b30879e2c680>.
- Tiihonen, A.-K. & Ryhänen, A. 2014. Aikuisohjauksen koordinaatioprojektin Opin Ovi-kiertue. Lapin ELY-alueen Opin Ovien tulokset ja niiden juurtuminen. Tilannekatsauskäynti 6.10.2014. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Viitattu 22.9.2016. http://www.opinovi.fi/index.php?view=download&alias=2180-lapin-opin-ovi-kiertueraportti&category_slug=tilannekatsausraportit-1&option=com_docman&Itemid=404&lang=fi

POLUTTAMO – OMA DIGIPOLKU OPPIMISEEN

Lapin ammattikorkeakoulun kirjasto ja eOppimispalvelut ovat mukana Poluttamo – oma digipolku oppimiseen – hankkeessa, jonka tavoitteena on siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen.

Euroopan sosiaalirahaston rahoittaman Poluttamo-hankkeen tavoitteena on tarjota tukea toisen asteen opiskelijalle oman opintopolun selkiyttämiseen, opinnoissa etenemiseen sekä ammatilliseen kasvuun ja kehittymiseen. Hanke edistää mm. keskeyttämisuhan alla olevien ja keskeyttäneiden välitöntä eteenpäin polutusta ja sujuvaa siirtymää toiseen oppilaitokseen, toiselle oppiasteelle tai työelämään. (Poluttamo – oma digipolku oppimiseen.)

Lapin AMKin tavoitteena hankkeessa on:

- helpottaa aloittavien opiskelijoiden siirtymää toiselta asteelta ammattikorkeakouluun tukemalla informaatiolukutaidon (IL) kehittymistä ja lisäämällä valmiuksia ongelma- ja projektilähtöiseen opiskeluun,
- luoda toimintamalleja ja sähköisiä palveluita opiskelijoiden tiedonhankinnan ja informaatiolukutaidon kehittämiseksi,
- luoda nuorten opiskelijoiden tarpeisiin vastaavia tiedonhankinnan verkko-ohjauspalveluita ja
- lisätä kirjaston henkilökunnan ohjaustaitoja ja aineistojen sisältöjen tuntemusta.

Hanke on erittäin ajankohtainen, sillä niin Lapin AMKissa kuin muuallakin Suomessa pyritään siihen, että toisen asteen opiskelijat pääsisivät sujuvammin siirtymään ammattikorkeakouluun ja/tai että opinnot lyhenisivät. Opetus- ja kulttuuriministeriönkin kannattama asia on sinänsä hyvä, mutta toiselta asteelta ammattikorkeakouluopintoihin johtavan polun rakentamisessa on omat haasteensa, joista yhteen Poluttamo pyrkii vastaamaan.

Nykyään monien opiskelijoiden tiedonhankintataidot ja laajemmin ajatellen informaatiolukutaito ei ole riittävää opintoja ajatellen. Faktojen tarkistus on kirjastomaailmassa tuttua, mutta aiheeseen tulee puuttua laajemminkin. Vuoden 2016 vuoden äidinkielenopettajana palkittu Suvi Kaipainen on todennut, että on suuri joukko nuoria, joilla ei ole eväitä arvottaa oikeaa ja väärää tietoa. Äidinkielenopettajien talvipäi-

vien yhtenä teemana oli faktojen tarkistaminen. Pääpuhujavieraana oli faktojentarkistusta Suomessa ja Yhdysvalloissa tutkinut toimittaja ja tietokirjailija Johanna Vehkoo, jonka viesti opettajille oli selvä: ”Olemme kadottamassa otettamme todellisuudesta.” (ESS 16.1.2016).-

Kaarainen ja Saikkonen (2015) ovat analysoineet 12–22-vuotiaiden nuorten (N=3168) tietoteknologioiden käyttötottumuksia ja tiedonhaun testituloksia hakukanavan valinnassa, hakulausekkeen muodostamisessa ja hakutulosten arvioinnissa. Nuorten tiedonhakutaidot todetaan heikoiksi siihen nähden, miten varhain internetin käyttö aloitetaan ja miten usein sitä käytetään. Erityisesti hakulausekkeen muodostamisen havaittiin olevan vaikeaa. Testattujen nuorten itsearvioinnit omista tiedonhakutaidoista olivat huomattavasti testattua osaamista korkeammat. Kouluasteittain tehdyn analyysin perusteella tutkijat toteavat, että tiedonhakutehtävissä parhaiten menestyivät lukiolaiset, toiseksi parhaiten ammatillisten oppilaitosten opiskelijat ja heikoimmin yläkoululaiset.

OECD-tutkimusraportissa esitetään toive, että tiedonhakua pitäisi opettaa oppilaitoksissa ja samaa mieltä on Carita Kiili (2012), jonka väitöskirjassa todetaan, että myös nettisukupolvi tarvitsee tukea internetlukemisessa. Kiili teki opetuskokeiluja lukiolaisille ja päätyi toteamaan että mm. opiskelijoiden tiedonhaku voi olla tehontonta ja pahimmillaan puolet opiskeluajasta kului tiedonhakuun, jolloin kirjoitettavasta aineesta lukeminen jäi vähemmälle. Tiedonhaun ongelmat liittyivät hakukyselyiden muotoilemiseen, hakukoneiden toiminnan ymmärtämiseen, hakutulosten analysointiin sekä tiedonhaun suunnitteluun ja sen säätelyyn.

Nuorten ajatellaan hallitsevan internetin käytön. Useimmat ovatkin taitavia käyttämään internetiä sosiaaliseen verkostoitumiseen, viihdetarkoituksiin ja käytännön asioiden selvittelyyn. Erilaisten ilmiöiden tutkiminen internetissä vaatii kuitenkin korkeamman asteen ajattelutaitoja. Joillakin lukiolaisilla oli vaikeuksia löytää merkityksellistä informaatiota internetistä ja myös kritiikitön suhtautuminen internetilähteisiin on huolestuttavaa (Kiili 2012).

Poluttamo-hankkeen alussa tehtiin pienimuotoinen Google-kysely kolmessa toisen asteen oppilaitoksessa opiskelijoiden tiedonhankintaan liittyvistä tavoista ja tarpeista. Kyselytulosten perusteella haluttiin mm. saada lisätietoa millaisia koulutusmateriaaleja ja verkkopalveluja käytetään ja tarvitaan ja millaisiin asioihin kirjaston henkilökunnan tulisi ohjauksessa / opetuksessa panostaa. Eri koulutusaloilla vastaukset (379 vastaajaa) olivat hyvinkin erilaisia. Painetut kirjat koettiin vielä olevan tärkeä tiedonlähde sosiaali- ja terveystalalla, mutta esimerkiksi musiikkialalla verkosta saatava materiaali oli keskeisempää. Yllä mainittujen tutkimustulosten kanssa yhteneväistä on se, että osa vastaajista kokee nykyisten tiedonhankintataitojensa olevan riittävän opintoja ajatellen. Toisaalta tässäkin kyselyssä vastaajat kokivat luotettavan tiedon löytämisen ja arvioinnin olevan vaikeaa ja aikaa vievää, mutta myös oikeiden hakusanojen löytäminen tuotti osalle vaikeuksia.

Uusien opetussuunnitelmien myötä tiedonhallinnan osaaminen korostuu niin peruskoulussa kuin korkea-asteella. Tässä on työsarkaa niin opetushenkilökunnalla kuin kirjastoillakin. Kirjastosektori pyrkii kehittämään järjestelmiään ja palvelujaan,

mutta edelleen kirjastojärjestelmät ja tiedonhakuportaalit koetaan melko vaikeiksi käyttää. Toki parannusta on tapahtunut mm. kansallisen ja organisaatioiden omien Finna-tiedonhakuportaalien käyttöönoton takia, mutta muutos on ajoittain niin nopeaa, etteivät edes kaikki kirjastoissa työskentelevät osaa ohjata ja opastaa tiedontarvitsijoita riittävässä määrin.

Tarve informaatiolukutaidon kehittämiseksi on siis edelleen ja entistä ajankohtaisempaa. Kirjaston tulee vastata tähän tarpeeseen digitalisoitumisen myötä osin uusin keinoin, joita Poluttamossa kehitetään vuosina 2016–2017.

LÄHTEET

- Kiili, C. 2012. Online reading as an individual and social practice. Jyväskylä, Finland: Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research*, 441. Viitattu 14.11.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4795-8> Open access
- Kaarakainen, M. & Saikkonen, L. 2015. Tiedonhakutaidot testissä – nuorten osaaminen hakukanavan valinnassa, hakulausekkeen muotoilussa ja hakutulosten arvioinnissa. *Informaatiotutkimus* Vol 34, Nro 4 (2015). Viitattu 10.11.2016. <http://ojs.tsv.fi/index.php/inf/article/view/53484/16650>.
- Mäkinen, V. 2016. Opettajat uskovat monien nuorten medialukutaitoon – ”Mutsi hei, se on trolli!”. *Etelä-Suomen Sanomat* 16.1.2016. Viitattu 17.1.2016. <http://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/2016/01/16/opettajat-uskovat-monien-nuorten-medialukutaitoon-mutsi-hei-se-on-trolli?ref=lssta>
- OECD (2015). *Students, Computers and Learning: Making the Connection*. Paris: OECD. Viitattu 14.11.2016. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264239555-en>.
- Poluttamo – oma digipolku oppimiseen. Viitattu 9.11.2016 <https://poluttamo.fi>

SELVITYS URAOHJAUKSEN TOTEUTUMISESTA LAPIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Uraohjaus voidaan nähdä tiivistettynä urasuunnittelun ohjauksena, jossa käytetään sopivia menetelmiä ja joka perustuu luottamukselliseen vuorovaikutussuhteeseen. Uraohjauksen avulla ohjattavan uratoiveita ja -mahdollisuuksia kartoitetaan, suunnitellaan työtulevaisuutta ja tehdään päätöksiä. Uraohjauksen tavoitteena on tukea ohjattavaa hänelle itselleen merkityksellisen uran rakentamisessa. (European Lifelong Guidance Policy.) Tässä artikkelissa kuvataan Uraohjauksen ja mentoroinnin kehittäminen -hankkeessa tehdyn selvityksen Lapin ammattikorkeakoulun tuloksia.

KYSELY URAOHJAUKSEN JA MENTOROINNIN KEHITTÄMISESTÄ

Työttömyyden koskettaessa yhä useammin myös korkeasti koulutettuja tulee urasuunnitteluun ja -ohjaukseen kiinnittää entistä enemmän huomiota jo korkeakouluopintojen aikana. Useita kehittämistoimia ja hyviä käytänteitä on käytössä Lapin korkeakouluissa, mutta toimenpiteitä ja lisäresursseja tarvitaan.

Uraohjauksen ja mentoroinnin kehittäminen -hankkeessa toteutettiin keväällä 2014 kysely Lapin korkeakoulukonsernin opiskelijoille, ohjaavalle henkilöstölle sekä korkeakouluista rekrytoiville työnantajille ja ammattijärjestöille. Kyselyllä kerättiin tietoa Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ammatillisen osaamisen tunnistamisesta, uraohjauksesta, työelämävalmiuksista sekä näihin liittyvistä hyvistä käytänteistä ja kehittämistarpeista. Lapin ammattikorkeakoulusta tiedot selvitykseen kokosi Päivi Saari. Luvuissa 2.2.–2.4. käsitellään Lapin ammattikorkeakoulua koskevia päätuloksia. Tulokset on koottu julkaisusta **Uraohjauksen ja mentoroinnin kehittäminen. Esiselvitys 2014** (Kilpimaa ym. 2014) sekä oppaasta **Uraohjauksen ja mentoroinnin kehittäminen – esiselvitys. Tuloksia**. Luvussa 3 kootaan selvityksen tulokset ja annetaan kehittämisehdotuksia.

TYÖELÄMÄÄN JA HARJOITTELUN OHJAUKSEEN LIITTYVIEN ASI-OITTEN KÄSITTELY OPINTOJEN AIKANA

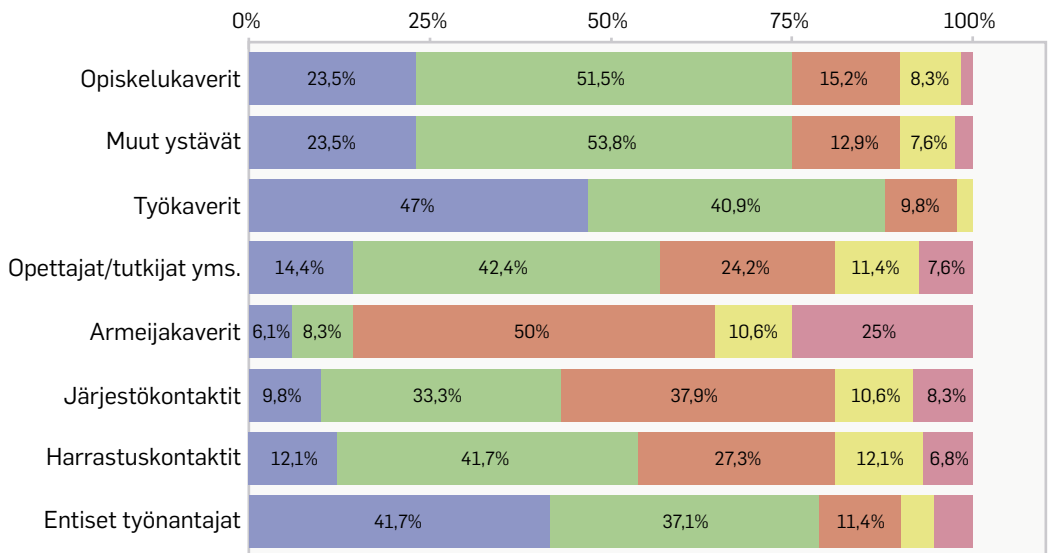
Kyselyn vastausten perusteella voitiin havaita, että **uraohjaus** on aiheena ajankohtainen kaikille vastaajaryhmille. Opiskelijoiden vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että uraohjaus ei käsitteenä ole selvä ja saatua uraohjausta ei aina tunnisteta. Vain noin neljännes Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijoista koki saaneensa uraohjausta opintojensa aikana Opiskelijat, jotka olivat vastanneet saaneensa uraohjausta, mainitsivat tiedonlähteenä mm. opettajat. Heiltä oli saatu tietoa mahdollisista työpaikoista ja vinkkejä työelämään.

Selvityksessä kysyttiin, oliko **opintojen aikana puhuttu työelämässä** tarvittavista taidoista ja mistä tietoa oli saatu. Enemmistö opiskelijoista kokee, että opintojen aikana puhutaan paljon tai jonkin verran työelämässä tarvittavista taidoista. Vastauksissa mainittiin opettajatuutoreilta ja oppitunneilta saatu työelämä tieto. Myös opiskelijakaverit olivat tärkeä tiedon lähde.

Opiskelijat kaipasivat **harjoittelupaikan löytymiseen** enemmän apua. He toivoivat harjoittelupaikkalistoja, tietoa opettajilta ja harjoittelupaikkojen infotilaisuuksia. (Mainittakoon, että yliopistossa toimivaksi käytänteeksi mainittiin ns. Rekrylistan kautta saatavat työpaikkailmoitukset). Opiskelijat kertoivat tarvitsevansa neuvontaa myös harjoittelupaikan hankkimiseen eri paikkakunnalta tai varmistaakseen, että harjoittelupaikka tukee omaa uravalintaa. Opiskelijat saavat lähes yhtä paljon (n. 20 %) neuvontaa opiskelukavereiltaan ja opettajiltaan harjoittelupaikan löytämiseen. Noin 20 % opiskelijoista ilmoitti saaneensa tietoa opiskelijajärjestöiltä, ammattijärjestöiltä tai -liitoilta. Noin puolet opiskelijoista ilmoittaa selviävänsä harjoittelupaikan etsimisestä itsenäisellä tiedonhaulla. Opiskelijat korostivat opiskelijan omaa roolia harjoittelupaikan löytymisessä. Osalle opiskelijoista ammattikorkeakoulu osoittaa harjoittelupaikan. Korkeakoulujen opiskelijat totesivat, että kilpailu harjoittelupaikoista vaikeuttaa harjoitteluun pääsemistä; erityisesti Rovaniemellä ja Lapin alueella koettiin olevan liian vähän harjoittelupaikkoja.

TYÖELÄMÄVERKOSTOT

Opiskelijoilta kysyttiin työhön liittyvistä **kontaktiverkostoista** (Kuvio 1). Opiskelijat eivät tunnistaneet kaikkia työelämäkontakteja. Erityisesti tuntemattomia vaikuttivat olevan opiskelijajärjestöjen ja harrastusten kautta syntyvät kontaktit sekä korkeakoulun omat yhteydet. Hyödyllisimmiksi kontakteiksi valmistumisen jälkeisessä työllistymisessä opiskelijat arvioivat työkaverit ja entiset työnantajat.

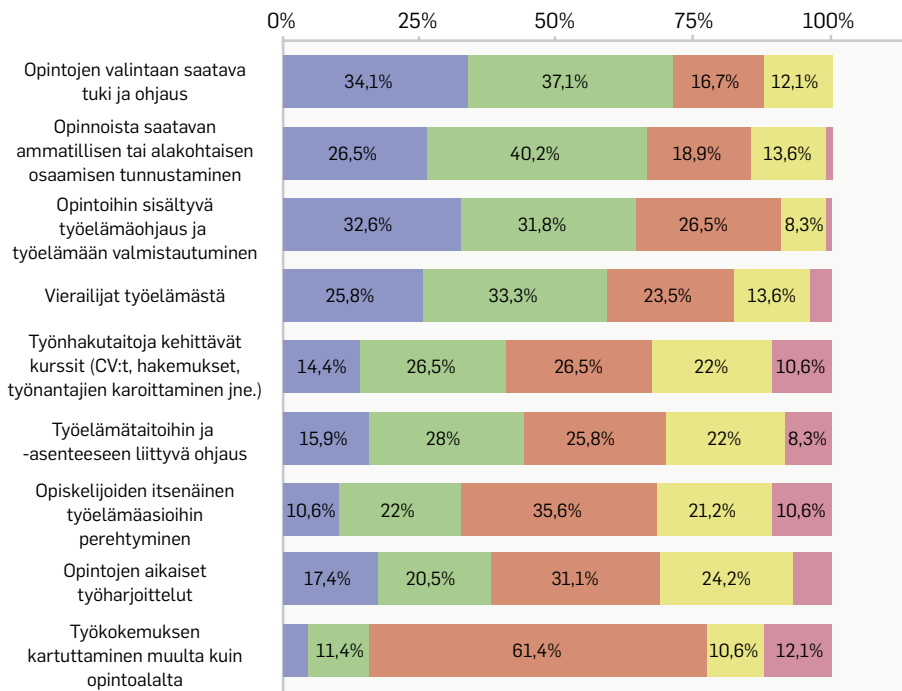

■ 5= erittäin hyödyllisiä ■ 4= saattavat olla hyödyllisiä ■ 3= en osaa sanoa ■ 2= eivät kovin hyödyllisiä
 ■ 1= turhia

Kuvio 1. Arvio työllistymiseen liittyvien kontaktiverkostojen tarpeellisuudesta, Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijat (n=132)

URAOHJAUKSEN KEHITTÄMINEN

Opiskelijoilta kysyttiin, missä uraohjaukseen liittyvissä asioissa he kokevat olevan eniten kehitettävää opintojen aikana (Kuvio 2). Eniten kehitettävää heidän mielestään oli opintoihin sisältyvässä työelämäohjauksessa ja työelämään valmistautumisessa sekä opintojen valintaan saatavassa tuessa.

- 1= vaatisi paljon kehittämistä ja huomiota korkeakouluopintojen aikana
- 2= vaatii jonkin verran panostusta korkeakouluopintojen aikana
- 3= en osaa sanoa, tarvitseeko tätä kehittää
- 4= tämä on jo melko hyvällä mallilla korkeakouluissa ja vaatii vain vähän kehittämistä
- 5= tämä ei vaadi kehittämistä

Kuvio 2. Korkeakouluaikainen työelämä- ja uraohjauksen kehittäminen, Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijat (n=132)

Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden avovastauksissa toivottiin opinto- ja työelämäohjauksen (mm. työnhakutaidot) lisäämistä. Moni kaipasi myös tietoa, mihin oma koulutus valmistaa. Avovastauksissa esitettiin myös toiveita ohjauksen jatkuvuudesta muutostilanteissa, erityisesti valmistumisvaiheessa. Lisäksi tuotiin esiin järjestöjen osuus työelämä tiedon levittämisessä.

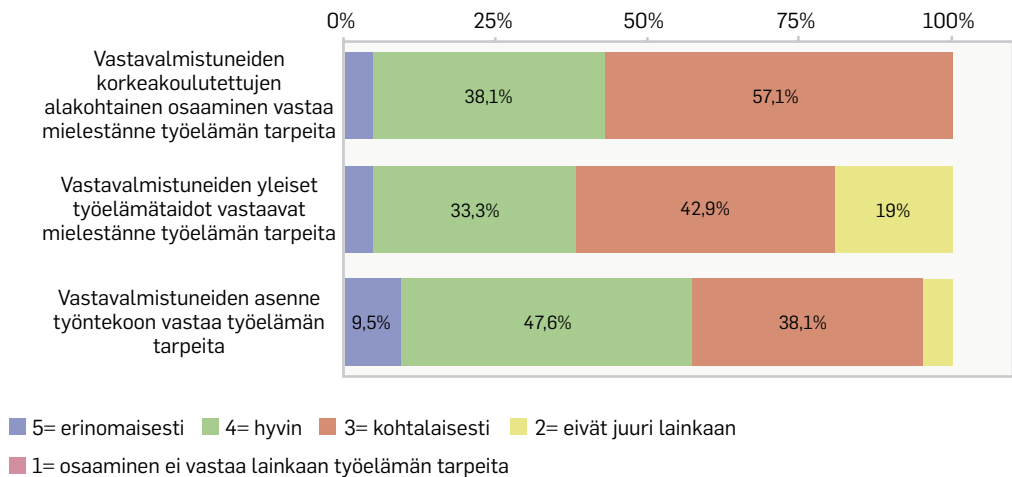
Lapin ammattikorkeakoulun ohjaavasta henkilöstöstä 42 % vastanneista kokee, että uraohjaus on melko riittämätöntä tai ei lainkaan riittävää. Noin 60 % vastaajista kokee kuitenkin, että uraohjausta on ”täysin” tai ”melko riittävästi”. Ohjaavan henkilöstön vastausten perusteella eniten kehitettävää työelämä- ja uraohjauksessa olisi alumnien hyödyntämisessä ja toiseksi eniten opintoihin sisältyvässä työelämäohjauksessa ja työelämään valmistautumisessa. Lisäksi kaivattaisiin vierailijoita työelämästä. Ohjaava henkilöstö ehdotti avovastauksissaan myös mentoroinnin kehittämistä ja

korosti työelämätarpeiden tunnistamista ja sen kautta opiskelijoiden osaamisen kehittämistä sekä tiiviimpää verkostoitumista työelämän kanssa.

Työnantajan vastauksissa (Kuvio 3) korostui valmistuvien alakohtaisen osaamisen lisäksi asenne työn tekemiseen, valmius oppia uutta ja halu kehittyä työssä. Vastauksen perusteella työnantajilla oli huoli korkeakoulutettujen yleisistä työelämävalmiuksista. Vastaajat kokivat, että korkeasti koulutettujen opinnot vastaavat verrattain hyvin tiedolliseen osaamiseen, mutta eivät aina tue käytännön työn tekemisen ja hallitsemisen taitoja.

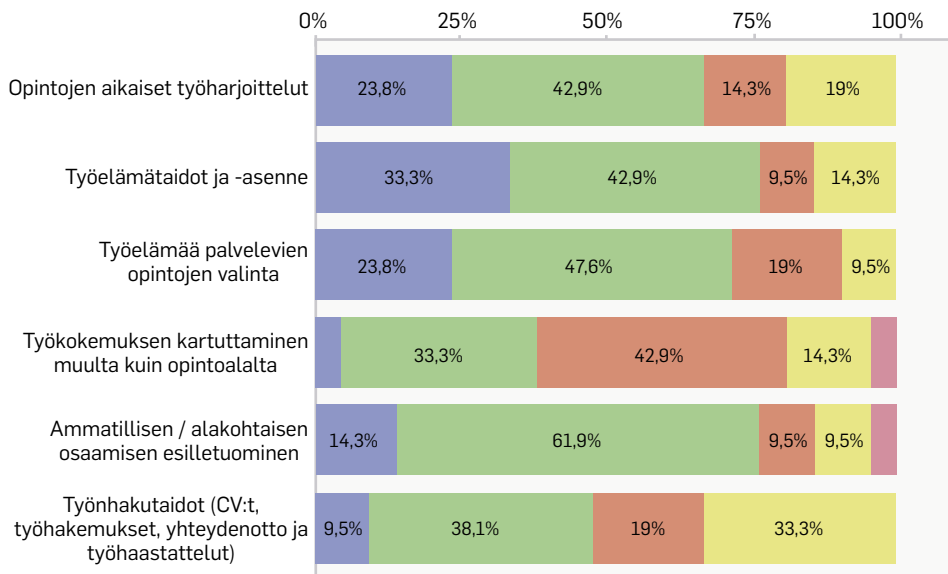
”Opetuksessa annetulla teoreettisella osaamisella ei välttämättä ole juurikaan tekemistä työn ja sen vaatimusten kanssa eli: rekrytoi asenne, kouluta substanssi.” (Työnantaja, yksityinen sektori)

Vastavalmistuneiden alakohtainen osaaminen sekä yleiset työelämätaidot vastasivat hyvin tai kohtalaisesti työelämän tarpeisiin. Valmistuneiden asenne työn tekemistä kohtaan on työnantajien edustajien mielestä hyvää. Korkeakoulutettujen valmistumisen jälkeinen osaaminen oli työnantajien edustajien mielestä vähintäänkin kohtuullista.

Kuvio 3. Korkeakoulutettujen valmistumisen jälkeinen osaaminen, työnantajat (n=21)

Kyselyyn vastanneet työnantajien edustajat arvostivat vastavalmistuneessa työnhakijassa eniten asennetta työn tekemiseen, valmiutta oppia uutta sekä halua kehittyä työssä. Seuraavaksi eniten työnantajat arvostivat vastavalmistuneen korkeakoulutetun työkokemusta tutkintoa vastaavalta alalta sekä suoritettua tutkintoa.

- 1= vaatisi paljon kehittämistä ja huomiota korkeakouluopintojen aikana
- 2= vaatii jonkin verran panostusta korkeakouluopintojen aikana
- 3= en osaa sanoa, tarvitseeko tätä kehittää
- 4= tämä vaikuttaisi olevan hyvällä mallilla korkeakouluissa
- 5= tähän ei tarvitse tuhlata aikaa, ehtii oppia myöhemminkin

Kuvio 4. Työelämä- ja uraohjauksen kehittämistarpeet työnantajan näkökulmasta, työnantajat (n=21)

Eniten kehitettävää työnantajien mielestä oli valmistuneiden korkeakoulutettujen työelämätaidoissa ja -asenteessa. Seuraavaksi eniten tulisi kehittää valmistuneiden korkeakoulutettujen työelämää palvelevien opintojen valintaa, opintojen aikaista työharjoittelua sekä ammatillisen tai alakohtaisen osaamisen esilletuomista. Sen sijaan työkokemuksen kartuttamista muulta kuin opintoalalta sekä työnhakutaitojen ei juurikaan nähty vaativan kehittämistä opintojen aikana.

TULOSTEN KOONTI JA URAOHJAUKSEN KEHITTÄMINEN LAPIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Opiskelijakyselyistä nousivat kehittämiskohteiksi oman ammatillisen ja alakohtaisen osaamisen tunnistaminen. Opiskelijat kaipaivat tukea opintojen valintaan ja opintoihin liittyvään työelämäohjaukseen sekä työelämään valmistautumiseen. Uraohjauksen käsitettä ei kovin hyvin tunnettu. Työelämäverkostojen luomisessa ei aina havaittu kaikkia kanavia, esim. harrastusten ja järjestöjen osuutta. Opiskelijavastauk-

sisä korostui työelämävierailijoiden merkitys. Myös alumni- ja mentorointitoiminnan kehittämistä toivottiin.

- Ammatillisen ja alakohtaisen osaamisen tunnistaminen
- Opintojen valintaan liittyvä tuki ja ohjaus sekä opintoihin sisältyvä työelämäohjaus ja työelämään valmistautuminen
- Vierailijat työelämästä

Opiskelijoita ohjaavan henkilöstön mukaan eniten kehitettävää olisi alumnien hyödyntämisessä sekä opintoihin sisältyvässä työelämäohjauksessa ja työelämään valmistautumisessa. Kehittämiskohteeksi nousivat työelämälähtöiset opinnot. Myös opiskelijoiden itsenäistä työelämään liittyviin asioihin perehtymistä korostettiin.

- Alumnien hyödyntäminen
- Opintoihin sisältyvä työelämäohjaus ja työelämään valmistautuminen
- Opiskelijoiden itsenäinen työelämäasioihin perehtyminen

Työnantajien kyselytulosten mukaan korkeakoulutettujen osaaminen on kaiken kaikkiaan hyvää. Eniten arvostetaan vastavalmistuneen korkeakoulutetun asennetta työntekoon, valmiutta uuden oppimiseen ja halua kehittyä työssään. Ammattijärjestöjen ja -liittojen kyselytuloksia erikseen tarkasteltaessa nousi tuloksista työelämätaitojen kehittämisen lisäksi mentoroinnin tärkeys, opintojen ohjauksen kehittäminen työelämätarpeet huomioiden sekä työharjoittelun käytänteiden kehittäminen.

- Työelämätaidot ja -asenne
- Työelämää palvelevat opinnot
- Opintojen aikainen työharjoittelu sekä ammatillisen ja alakohtaisen osaamisen esilletuonti

Tulosten perusteella korkeakouluissa opiskelevien uraohjaus oli järjestetty kohdullisen hyvin. Uraohjauksen käsitettä ei tunnistettu kovin hyvin. Eniten kehitettävää näyttää olevan opintoihin liittyvässä uraohjauksessa ja työelämään valmistautumisessa. Sekä opiskelijat että henkilökunta toivat esiin alumnitoiminnan kehittämisen. Myös alakohtaiseen ja ammattialaan liittyvään osaamisen tunnistamiseen tulee kiinnittää huomiota ja osaamisen tunnistamista harjoitella. Osaamisen tunnistamisen taito edistää opintojen suunnittelua, opinnoissa edistymistä ja työelämään siirtymistä. Työnantajien vastauksissa korostuivat opiskelijoiden työelämätaitojen ja asenteen sekä työelämää palvelevien opintojen kehittäminen.

Urasuunnittelu- ja työelämävalmiudet liittyvät laajasti opiskelijoiden opiskelussa menestymiseen ja hyvinvointiin. Tulosten perusteella ehdotetaan systemaattista, koko opintoajan jatkuvaa uraohjausta Lapin ammattikorkeakouluissa ja Lapin korkeakouluissa.

LÄHTEET

- European Lifelong Guidance Policy. Viitattu 23.10.2016 <http://www.elgpn.eu/>
- Kattelus, R. 2002. Uran monet ulottuvuudet. Teoksessa Kattelus R., Tammeaid M. & Jokinen T. Uraopas omasta urastaan kiinnostuneille. Jyväskylä: Primacarrera.
- Kilpimaa P., Kari-Björkbacka I., Rautio K. & Tanninen T. 2014. Uraohjauksen ja mentoroinnin kehittäminen. Esiselvitys 2014. Saatavissa: Lapin yliopisto.
- A Nordic perspective on Career Competences and guidance. Viitattu 18.10.2016 https://issuu.com/nvlnordvux/docs/career_competences_and_guidance_2014.
- OECD 2014. Career Guide. A handbook for policy makers. Viitattu 18.10.2016 <http://www.oecd.org/education/innovation-education/34060761.pdf>.
- Pilli-Sihvola, M. 2000. Urasuunnittelun ohjausta internetissä. Teoksessa Onnismaa J., Pasanen H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo: PS-kustannus
- Uraohjauksen ja mentoroinnin kehittäminen esiselvityshanke. Tuloksia. Viitattu 18.10.2016 <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Koulutus--ja-kehittamispalvelut/Koulutus-ja-kehittaminen/Uraohjaus/Uraohjaus-ja-mentorointi>

OSUVAA URASUUNNITTELUA KORKEAKOULUTETUILE

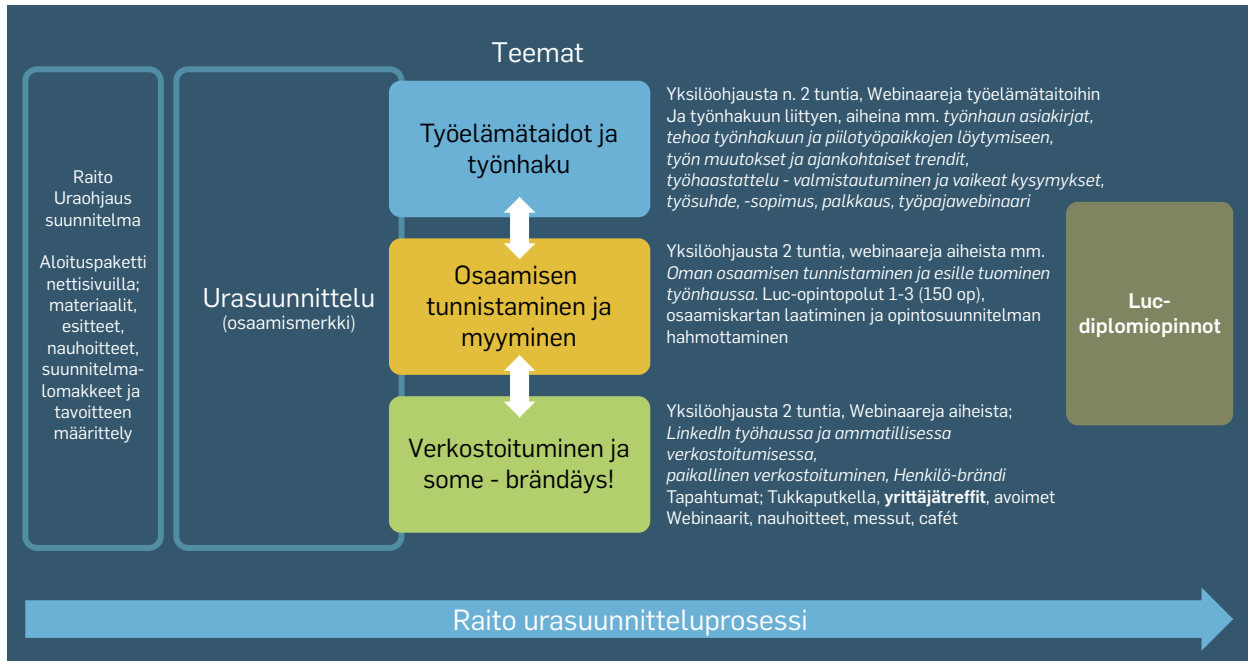
Raito - Osuvaa urasuunnittelua korkeakoulutetuille -hankkeen (ESR, 1.1.2016-31.12.2018) tavoitteena on toteuttaa uudenlaisia, saavutettavia ja henkilökohtaistettuja uraohjaus- ja neuvontapalveluita lappilaisille, korkeakoulutetuille pitkäaikais- ja toistuvaistyöttömille. Lisäksi hankkeessa verkostoidaan TE-viranomaisia ja oppilaitoksia korkeakoulutettujen ohjaamisessa sekä kehitetään korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä korkeakoulutettujen työllistymisessä Lapin alueelle. Hanke toteutetaan Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun yhteistyönä.

Raito -hankkeelle on luotu omat nettisivut, www.lapinuraohjaus.fi, josta löytyy mm. materiaalia työnhakuun ja urasuunnitteluun liittyen. Hankkeen asiakkaille annetaan tukea työllistymiseen kehittämällä uraohjauksen kautta heidän työnhakuvalmiuksiaan, oman osaamisen tunnistamis- ja markkinointivalmiuksiaan, työelämävalmiuksiaan, urasuunnittelutaitojaan sekä työelämäverkostojaan. Asiakkaita otetaan hankkeen toimenpiteisiin mukaan joustavasti ja asiakkaiden tarpeita mukailen. Lisäksi asiakkaita valitaan hankkeeseen mukaan yhdessä TE-hallinnon kanssa. Kaikki asiakkaat haastatellaan ja heidän ohjauksen tarpeensa kartoitetaan heti alussa.

Raito -hankkeen jokaiselle asiakkaalle tehdään henkilökohtainen urasuunnitelma sekä palveluun osallistumisen suunnitelma, jossa määritellään asiakkaan tarve uraohjaukseen. Asiakkaan uraohjaus voi kestää kahdesta tunnista jopa useamman kuukauteen pysyen kuitenkin koko ajan sellaisena, ettei se häiritse työnhakua. Yksilöohjauksen lisäksi hankkeen asiakkaista muodostetaan pienryhmiä, joissa annetaan ryhmäkohtaista opetusta ja ohjausta. Pienryhmät toimivat myös vertaisryhminä sekä sparraustiiminä asiakkaille.

Hankkeessa kehitetään korkeakoulutettujen pitkäaikais- ja toistuvaistyöttömien osaamista erilaisten opintopolkujen kautta niin, että se vastaa paremmin työelämän vaatimuksia. Hankkeessa järjestetään työelämälähtöisiä luentoja, webinaareja sekä opintokokonaisuuksia, joita ei voi opiskella tällä hetkellä avointen korkeakoulujen kautta. Hankkeessa on järjestetty mm. webinaari aiheesta ”Henkilöbrändi hyötykäyttöön” – Verkko ja verkostoituminen työnhaun tukena sekä on ollut luennot aiheista ”Sosiaalinen media työnhaussa” sekä ”Henkilöbrändäys sosiaalisessa mediasa”. Keväällä 2017 järjestetään hankkeen asiakkaille ”Minäkö brändi? – Näy, kuulu ja vaikuta verkossa” – opintokokonaisuus (3 op). Hankkeen asiakkailla on mahdollista myös koota omat LUC-diplomiopintonsa, yhteensä 15–25 op. Asiakkaat voivat suorit-

taa opintojaan kolmen opintopolun kautta: 1. Johtamisen ja esimiestyön osaamispolku, 2. Liiketoiminnan ja yrittäjyyden osaamispolku sekä 3. Työelämä-, IT- ja viestintätaitojen osaamispolku. Kuviossa 1 on esitetty Raito -hankkeen urasuunnitteluprosessi.

Kuvio 1. Raito-urasuunnitteluprosessi (Kuvio: Johanna Sirviö)

Raito-hankkeessa edistetään TNO -tuotteiden käyttöönottoa sekä verkostoidaan korkeakoulutettuja työttömiä ohjaavia henkilöitä niin, että tieto organisaatioiden tarjoamista ohjaus- ja neuvontapalveluista leviäisi verkostossa mahdollisimman hyvin ja että asiakas saisi ajantasaisen tiedon jokaiselta ohjaustyötä tekevältä. Hankkeessa tuodaan korkeakoulujen työnhakuun liittyvää ohjausosaamista TE-palveluiden käyttöön sekä tehdään TE-palvelut näkyviksi myös korkeakouluihin ja niiden opiskelijoille. Hankkeessa on järjestetty korkeakoulujen opiskelijoille TE-palveluiden info ”Tukka putkella työelämään” - tapahtuman (2.11.2016) yhteydessä.

Hankkeen yhtenä tavoitteena on kehittää ja toteuttaa korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä korkeakoulutettujen työllistymisessä Lapin alueelle. Hankkeessa on kontaktoitu yrittäjä- ja ammattijärjestöjä sekä on järjestetty yrittäjätreffejä, jossa korkeakoulutetut ja työnantajat pääsivät kohtaamaan toisensa. Hankkeessa tullaan kontaktoimaan Lapin alueen korkeakoulutettuja työllistäviä työntekijäitä sekä selvittämään työkokeilu- tai työllistymismahdollisuuksia. Hankkeessa tullaan mallintamaan ja pilotoimaan usean työnantajan malli, jossa asiakkaalle kootaan yksi kokonaisista työtä vastaava paketti.

Lisätietoa hankkeesta: www.lapinuraohjaus.fi.

AVOIN POLKU TULEVAISUUTEEN

Avoim ammattikorkeakoulu (avoim AMK) on vakiintunut osa ammattikorkeakoulujen toimintaa. Avoin AMK toteuttaa koulutuksellista ja alueellista tasa-arvoa sekä edistää ammattikorkeakouluopintojen saavutettavuutta. Avoin AMK tukee yksilön elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua tarjoamalla mahdollisuuden opiskella ammattikorkeakouluopintoja iästä ja koulutustaustasta riippumatta. (Avoin AMK -kehittämisyverkosto 2014.)

Asiakkaiden erilaiset elämäntilanteet, opiskelijavalmiudet ja osaamisen kehittämisen tarpeet heijastuvat myös avoimen AMK:n tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tarpeeseen ja sisältöihin. Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat keskeinen osa avoimen AMK:n toimintaa ja palveluita on kehitetty esimerkiksi ammattikorkeakoulujen yhteistyönä valtakunnallisessa avoimen ammattikorkeakoulun kehittämisyverkostossa vuodesta 2007 lähtien (Riihiniemi 2009a). Ammattikorkeakoulujen käyttöön on tuotettu opiskelijoiden neuvontaa ja ohjausta tukevaa materiaalia ja sisältöjä (Riihiniemi 2009a). Kehittämisyverkoston ja Aikuisopiskelijan ohjaus ammattikorkeakoulussa-hankkeen yhteistyönä on tuotettu Ohjaus- ja neuvonta avoimessa ammattikorkeakoulussa -malli, jossa jäsenetään ohjaukseen liittyviä vaiheita, sisältöjä ja vastuita. Tämän pohjalta on luotu myös visuaalinen malli opiskelijan polusta. (Riihiniemi 2009b, 160–163.)

Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat edelleen ajankohtainen keskustelunaihe ja palveluiden merkitys kasvaa yhteiskunnallisten muutosten myötä. Oppiminen ja ohjaus on nostettu yhdeksi valtakunnallisen avoimen AMK:n kehittämisyverkoston strategiseksi tavoitteeksi (Avoin AMK-kehittämisyverkosto 2014). Avoimen AMK:n ohjaus- ja neuvontapalveluiden nykytilaa ja olemassa olevia hyviä käytäntöjä on selvitetty ja kuvattu Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijan ohjaus – ohjauksen mallit ja hyvä käytännöt raportissa (Lätti & Löf 2016).

Lapin ammattikorkeakoulua edeltäneissä Rovaniemen ja Kemi-Tornion ammattikorkeakouluissa on kehitetty avoimen AMK:n tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita yhteistyössä 2000-luvun alusta (Riihiniemi 2009; Riihiniemi 2012). Parhaat käytännöt on siirretty vuonna 2014 perustettuun Lapin ammattikorkeakouluun. Tällä hetkellä avoin ammattikorkeakoulu on mukana toteuttamassa kahta hanketta, joiden avulla kehitetään muun muassa avoimen AMK:n ja avoimen yliopiston neuvonta- ja ohjauspalveluita. Maahanmuuttajien korkeakoulutus – tie tutkintoon -hankkeen ta-

voitteena on parantaa Lapin alueella asuvien maahanmuuttajien koulutustasoa avoimien korkeakouluopintojen avulla ja helpottaa opintojen avulla pääsyä tutkinto-opiskelijaksi. Hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan valmentavien opintojen kokonaisuus, järjestetään yksilö- ja ryhmäohjausta sekä mallinnetaan avoimen korkeakouluopetuksen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita maahanmuuttajien näkökulmasta. (Lapin yliopisto 2015.) Lappilaiset avoimet työelämäläheiset osaamispolut (LATO)-hankkeella edistetään nuorten opiskelumahdollisuuksia ja työelämäyhteyksiä avointen korkeakouluopintojen avulla. Tavoitteena on löytää yksilöllisiä osaamispolkuja, lisätä opintojen työelämäläheisyyttä, joustavoittaa siirtymävaihetta korkeakouluopintoihin sekä edistää opiskelijoiden siirtymistä työelämään. Hankkeessa järjestetään yksilö- ja ryhmäohjausta, kokeillaan entistä työelämäläheisempiä uusia pedagogisia toteutustapoja sekä kehitetään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. (Lapin ammattikorkeakoulu 2016.)

Ohjaus on monimuotoista ja laaja-alaista toimintaa. Ohjauksesta ja neuvonnasta käytetään lukuisia eri termejä ja käsitteitä. Tiedottaminen, neuvonta ja ohjaus ovat toimintatapoja, jotka liittyvät kiinteästi toisiinsa, mutta voidaan erottaa sisällöllisinä toimintatapoina toisistaan. (Onnismaa 2007, 23.) Ohjausta voidaan lähestyä myös erilaisista asiayhteyksistä ja toimijuuden näkökulmista esimerkiksi opinto-ohjaus, oppilaanohjaus, henkilökohtainen ohjaus, ryhmäohjaus, ryhmänohjaus, pienryhmäohjaus ja monikulttuurinen ohjaus (Kasurinen 2004, 40–41). Edellä esiteltyihin hankkeisiin liittyy keskeisesti yksilö- ja ryhmäohjaus, joita käsitellään tarkemmin seuraavissa kappaleissa hyödyntäen opiskelijapalautteita.

Pasasen (2000, 124) mukaan ohjaus on oppimisprosessissa, ammatillisessa kehittämisessä ja henkilökohtaisessa elämäntilanteessa tukemista. Hän määrittelee henkilökohtaisen ohjauksen tavoitteiksi yksilön toiminnan tukemisen sekä henkilökohtaisten asioiden käsittelyn yksilölliset elämäntilanteet ja lähtökohdat huomioiden (Pasanen 2000, 124). Hankkeissa yksilöohjausta antavat sekä avoimen AMK:n henkilökunta että koulutusten opettajat. Henkilökohtaisen ohjauksen tavoitteina ovat yksilöllisten osaamispolkujen selkiintyminen ja tavoitteiden asettaminen, itseohjautuvuuden tukeminen ja vastuu omista opinnoista. Henkilökohtaisen ohjauksen merkitys yksilölle nähdään molemmissa hankkeissa tärkeänä ja opintoja eteenpäin vievänä voimana.

Tie tutkintoon -hankkeessa henkilökohtainen ohjaus sisältää opintojen suunnittelua ja tukea opintojen etenemiseen. Hankkeen opiskelijoilta saatujen palautteiden perusteella he kokevat henkilökohtaisen ohjauksen tärkeänä ja se luo uskallusta lähteä kohti korkeakouluopintoja: *”Mielestäni alkuohjaus on ollut täydellinen. Sain selkeää tietoa kaikista, polkuja etenemisestä. Tieto kulkenut sujuvasta ja matalalla kynnyksellä saa ottaa yhteyttä. Tiesi, että jos joku hätä tulee niin aina voi varata ajan ja saan apua”*, kuvaa yksi hankkeen opiskelijoista. LATO-hankkeessa henkilökohtainen ohjaus sisältää yksilöllisen osaamispolun suunnittelua, joka on opiskelijoilta saatujen palautteiden mukaan koettu tärkeäksi. *”Aloitus oli hieman vaikea, sillä oli epäselvyyksiä toimintatavoista. Yhteinen sävel kuitenkin löytyi. Nyt opinnot on suunniteltu,*

HOPS tehty ja se vaikuttaa hyvältä. Odotan innolla ”tositoimia”. Tällä hetkellä on odotettava olotila, mitä tästä tulee”, kommentoi LATO-hankkeen opiskelija.

Toinen hankkeissa käytetty ohjausmuoto on ryhmäohjaus. Vanhalakka-Ruoho (2004, 136) kuvaa ryhmäohjausta ohjauksena, jolla on tietyt tavoitteet ja kohderyhmä. Ohjauksessa jaetaan tietoa ja keskustellaan kaikille opiskelijoille yhteisistä asioista. Ryhmäohjauksessa korostuu yhteistoiminnallisuus, kokemuksellinen oppiminen ja reflektointi (Vanhalakka-Ruoho 2004, 137). Edellä mainitut elementit korostuvat myös hankkeiden ryhmäohjauksessa. Tie tutkintoon -hankkeessa ryhmäohjaus on sisältänyt korkeakouluopiskeluun orientoivia ja valmentavia opintoja sekä opintojen aikana ohjausklinikoita ja -pajoja. LATO-hankkeessa puolestaan ryhmäohjauksen teemoja ovat korkeakouluopiskeluun, kummiyritystoimintaan ja työelämäläheisiin avoimiin korkeakouluopintoihin orientoituminen. Ryhmäohjaus tarjoaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja kokemusten jakamiseen, omien opiskeluvalmiuksien kehittämiseen, itsetuntemuksen ja -luottamuksen vahvistamiseen sekä yhteisölliseen toimintaan ja tukeen.

Tie tutkintoon-hankkeessa opiskelijat ovat antaneet positiivista palautetta ryhmäohjauksesta. *”Ryhmä voi auttaa ja tukea minua. Kun ihmiset ovat samassa tilanteessa, niistä saa voimaa ja jotenkin siitä saa apua ja semmoista vertaistukea toisilta. Se on semmoinen tosi tärkeä vertaisryhmä”,* kommentoi esimerkiksi yksi hankkeen opiskelijoista. LATO-hankkeen opiskelijoilta on saatu ryhmäohjauksesta vastaavanlaista palautetta. *”Ryhmätapaamiset tuovat lisää varmuutta... Kiva tutustua muihin hankkeen ryhmäläisiin, hyvä nähdä porukkaa ja mielenkiintoista kuunnella miten muilla opiskelu sujuu...”*

Molemmissa hankkeissa on tarjolla face-to-face -neuvonnan ja ohjauksen rinnalla myös etänä tapahtuvaa neuvontaa ja ohjausta, jota on toteutettu sähköpostilla, puhelimella, Skypellä ja iLincillä. Etävälineet ovat mahdollistaneet tarvittaessa myös pikaisen yksilö- ja ryhmäohjauksen. Etäpalvelut tarjoavat opiskelijoille tasa-arvoiset mahdollisuudet ohjaukseen asuinpaikkakunnasta riippumatta. Opiskelijat ovat kokeneet etäohjauksen tarpeelliseksi ja toimivaksi. *”Etäohjaus on toiminut hyvin.”* Sekä elinikäisen oppimisen face-to-face-ohjaus että etäohjaus on nostettu avoimen ammattikorkeakoulun valtakunnallisen kehittämisverkoston strategiassa kehittämiskohteeksi. (Avoin AMK-kehittämisverkosto 2014.)

Sekä Maahanmuuttajien korkeakoulutus - tie tutkintoon -hankkeen että Lappilaiset avoimet työelämäläheiset osaamispolut (LATO) -hankkeen opiskelijat ovat kokeneet ohjauksen palautteiden perusteella erittäin tärkeäksi opintojen suunnittelun, opiskelun sekä osaamisen kehittämisen näkökulmista. Merkille pantavaa on, että molempien hankkeiden opiskelijoiden kokemukset yksilö- ja ryhmäohjauksesta ovat samansuuntaiset vaikka hankkeiden kohderyhmät ja opiskelijoiden lähtökohdat ovat hyvin erilaiset.

Avoimen AMK:n tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittämisen näkökulmasta hankkeista saadut kokemukset ja opiskelijoiden palaute on arvokasta ja tärkeää. Hankkeiden aikana saadun palautteen pohjalta voidaan jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti kehittää ohjausta jo hankkeiden aikana. Ohjausta myös mallinne-

taan hankkeista saatujen palautteiden ja kokemusten pohjalta. Hankkeiden tuloksia hyödynnetään avoimen AMK:n ohjaussuunnitelman päivittämisessä sekä tieto- neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittämisessä asiakkaiden tarpeita vastaavaksi. Tavoitteena on, että tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita kehittämällä voimme tarjota mahdollisimman monelle avoimen polun koulutukseen ja sen myötä työelämään.

LÄHTEET

- Avoim AMK -kehittämisverkosto. 2014. Avoimen ammattikorkeakoulun valtakunnallisen kehittämisverkoston strategia 2014–2017. Viitattu 9.12.2016. <https://fortbildning.arcada.fi/fi-fi/Home/OpenStudiesNetwork>.
- Kasurinen, H. 2004. Ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Teoksessa Kasurinen, H. (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, 40–56.
- Lapin ammattikorkeakoulu. 2016. Lappilaiset avoimet työelämäläheiset osaamispolut. Viitattu 9.12.2016. <http://www.lapinamk.fi/lato>.
- Lapin yliopisto. 2015. Maahanmuuttajien korkeakoulutus - tie tutkintoon. Viitattu 9.12.2016. <http://www.ulapland.fi/tietutkintoon>.
- Lätti, M. & Löf, J. 2016. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijan ohjaus - ohjauksen mallit ja hyvät käytännöt. Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C: 38.
- Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö – Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.
- Pasanen, H. 2000. Oppimisen ohjauksen tarve ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 104–130.
- Riihiniemi, N. 2009a. Opiskelijapalveluiden kehittäminen vuosina 2007–2009. Viitattu 9.12.2016. <https://fortbildning.arcada.fi/fi-fi/Home/OpenStudiesNetwork>.
- Riihiniemi, N. 2009b. Avoimen ammattikorkeakouluopiskelijan ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä niiden kehittäminen. Teoksessa Lätti, M. & Putkuri, P. (toim.) Löytöretki aikuisohjauksen maailmaan – kokemuksia ja käytänteitä ammattikorkeakouluista. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:18, 160–165.
- Riihiniemi, N. 2012. Avoim ammattikorkeakoulu-avoim mahdollisuus. Tekosessa Kangastie, H & Kokkonen, O (toim.) Aluevaikuttavuutta aikuiskoulutuksella. Kokeuksia Rovaniemen ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksen toteuttamisesta ja kehittämisestä. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C nro 32. Jyväskylä. 136–141.
- Vanhalakka-Ruoho, M. 2004. Ryhmäohjaus opinto-ohjaajan työmuotona. Teoksessa Kasurinen, H. (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksissa. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, 135–144.

**V TNO-TOIMINNAN JA
HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN
LAADUNHALLINTA**

TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

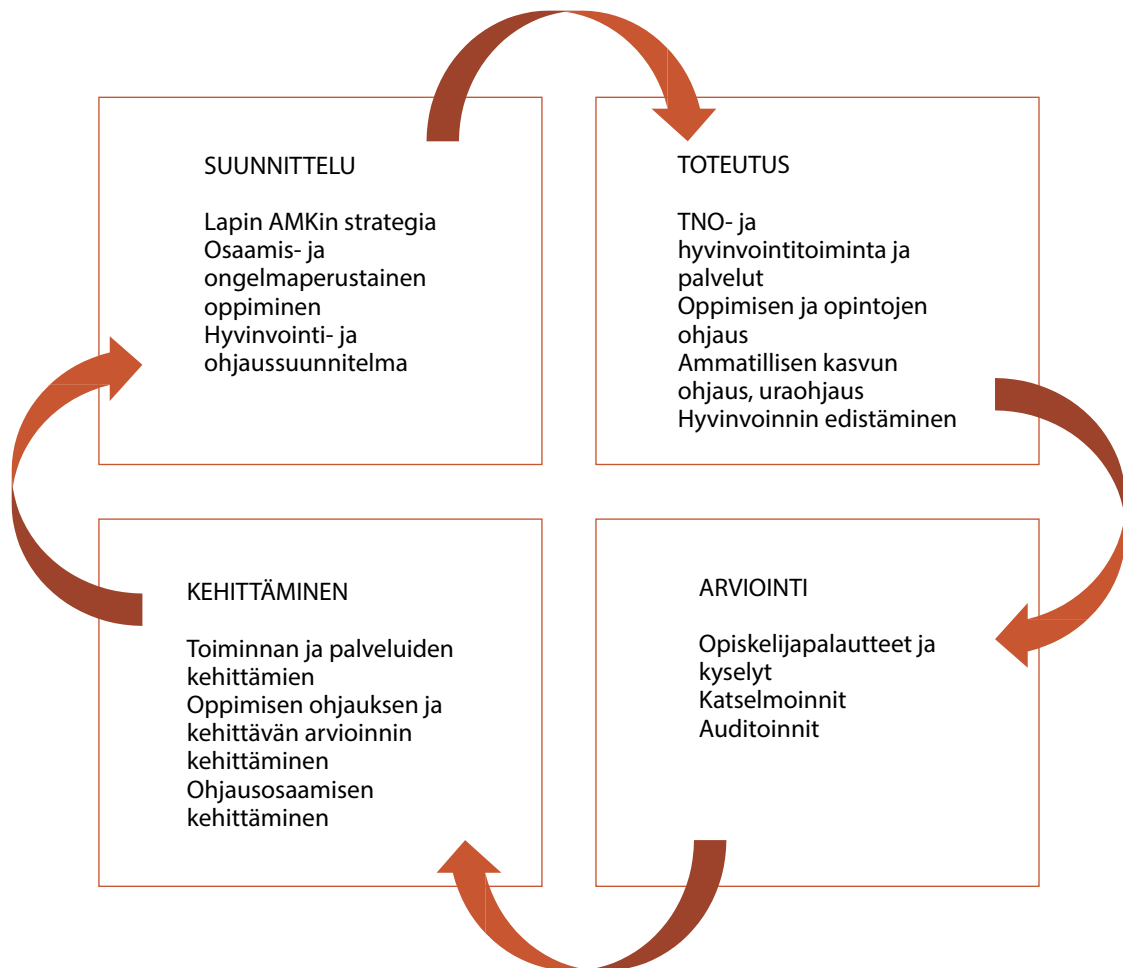
Ammattikorkeakoululain (932/2014) 10 luvun 62§ ohjaa laadunarviointiin seuraavalla tavalla: ”Ammattikorkeakoulu vastaa järjestämänsä koulutuksen ja muun toiminnan laatutasosta ja jatkuvasta kehittämisestä. Ammattikorkeakoulun tulee arvioida koulutustaan ja muuta toimintaansa ja niiden vaikuttavuutta. Ammattikorkeakoulun on myös osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laatujärjestelmiensä arviointiin säännöllisesti ja julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset.”

Lapin ammattikorkeakoulun laadunhallinta tarkoittaa menettelytapoja, prosesseja ja dokumentaatiota, joilla ylläpidetään, arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti toimintaa. Lapin AMKin toiminnanohjaus ja laadunhallinta perustuvat Yhteiseen arviointimalliin (Common Assessment Framework – CAF 2013) ja jatkuvan kehittämisen malliin (PDCA = Plan, Do, Check, Act). Toiminnanohjauksen ja laadunhallinnan kehittämisessä hyödynnetään palautteiden lisäksi erilaisia arviointimenetelmiä. Henkilöstö, opiskelijat ja ulkoiset sidosryhmät osallistuvat toiminnan ja tulosten arviointiin säännöllisesti. Palautteiden lisäksi toiminnanohjauksen ja laadunhallinnan kehittämisessä käytetään erilaisia arviointimenetelmiä, kuten johdon katselmuksia, sisäisiä auditointeja ja itsearviointeja.

Lapin ammattikorkeakoulun tapa toimia ja kehittää toimintaansa sisältää tärkeitä kysymyksiä myös hyvinvoinnin ja ohjauksen toiminnan laadunhallinnassa. Mitä teemme ja miksi? Mitä teemme ja milloin? Miten teemme? Kuka tekee? Miten kehitämme toimintaamme? Suunnitteluvaiheessa toiminnan perustana ovat ammattikorkeakoulumme strategia, osaamis- ja ongelmaperustainen oppimisenäkemys ja hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelma. Tavoitteenamme on toteuttaa TNO- ja hyvinvoinnin edistämisen toimintaa ja antaa niihin liittyviä palveluja, ohjata oppimista ja opintoja, antaa uraohjausta ja tukea ammatillista kasvua ja edistää hyvinvointia. Arvioimme toimintaamme erilaisin palautemenetelmin mm. opiskelijapalautteiden, katselmointien ja auditointien avulla. Kehittämistoimintamme suuntaamme parantamaan toimintaa ja palveluja, oppimisen ohjausta ja kehittävän arvioinnin osaamista sekä henkilöstön ohjausosaamisen edistämiseen.

Laadunhallinta on henkilöstömme jokapäiväistä työtä ja opiskelijoiden oppimista. Sitoutumalla hyvinvoinnin ja ohjauksen yhteisiin toimintaperiaatteisiin, asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen ja jatkuvaan kehittämiseen, varmistamme laadukasta tapaamme toimia.

Kuviossa yksi on kuvattu laadukkaan tieto-, neuvonta- ja ohjaustoiminnan ja hyvinvoinnin edistämisen tapaa toimia ja kehittää.

Kuvio 1. Laadukas tieto-, neuvonta- ja ohjaustoiminta ja hyvinvoinnin edistäminen. (Lapin AMKin Hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelma)

Laatukulttuurimme perustuu henkilöstön, opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden aktiiviseen ja avoimeen vuorovaikutukseen ja yhteisiin arvoihin. Kulttuuria edistetään palautteiden, arviointien ja auditointien avulla sekä palkinnoilla ja tunnustuksilla. Opiskelijoilla yhteisöme jäseninä on tärkeä rooli palautteen antamisessa ja toiminnan kehittämisessä. Palautteen antaminen ja vastaanottaminen ovat luonnollinen osa oppimisprosessia. Oppimiseen liittyvän kehittävän arvioinnin tavoitteena on tuoda esille vaikutuksia, ilmiöitä ja onnistumisia, joiden perusteella kehittämis-toimintaa suunnataan. Opiskelijat antavat palautetta opintopolkunsa eri vaiheissa vastaamalla säännöllisesti toistuviin kyselyihin. Palautetta annetaan erikokoisista

opintokokonaisuuksista: yksittäisistä opintojaksoista, vuosipalautte ensimmäisen, toisen ja kolmannen vuoden opinnoista sekä koko tutkintoa koskeva valmistuvan palaute. Näiden kyselyjen lisäksi opiskelijat voivat antaa palautetta vuorovaikutuksessa henkilöstön kanssa. Muita palautekanavia ovat mm. opiskelijajärjestö ja ammattikorkeakoulun verkkosivut.

Hyvinvoinnin ja ohjauksen suunnitelman toteutumisen arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään sekä opiskelijapalautteita, henkilöstöltä saatua palautetta, työelämältä ja sidosryhmiltä saatua palautetta. Seuraamme palautetiedon avulla toimintamme kehittymistä. Tästä esimerkkinä on opiskelijoiden vuosipalautteen kehityksen koonti ja vertailu vuosina 2014–2016. Tuloksissa voi havaita palautteen parantuneen mm. opintojen ja oppimisen ohjauksen teeman kysymyksissä.

Palautteiden pohjalta laadimme kehittämissuunnitelmat niin ammattikorkeakoulu, osaamisala kuin koulutuskohtaisella tasolla. Esimerkiksi vuonna 2016–2017 ammattikorkeakoulun yhteisenä kehittämiskohteena on työelämäyhteistyö ja toimenpiteitä kohdennetaan sellaisiin opintoihin, joissa toimitaan yhdessä työelämän kanssa. Toimenpiteitä ovat mm. opiskelijoiden tietämyksen lisääminen ammattikorkeakoulussa käytössä olevista oppimisympäristöistä ja työelämäyhteistyön muodoista ja mahdollisuuksista, opettajien tukeminen oppimisen organisoinnin suunnittelussa, siten, että opintojaksojen toteutus tapahtuu mahdollisimman paljon aidoissa työelämäympäristöissä tai/ja työelämän kanssa yhdessä ja levitetään ammattikorkeakoulun sisällä hyviä käytänteitä työelämäintegraatiosta.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoululaki 932/2014. Viitattu 11.11.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>

Lapin ammattikorkeakoulun kehittämissuunnitelma opiskelijapalautteen perusteella vuosille 2016–2017.

Toiminnan ohjaus ja laadunhallinta Lapin ammattikorkeakoulussa.

KIRJOITTAJIEN ESITTELY

Ala-Poikela, Saana

4. vuoden liiketalouden opiskelija

Opiskelijakunta ROTKOn hallituksen puheenjohtaja

Lapin ammattikorkeakoulu

Ikäläinen, Jukka

liikunnanohjaaja

Lapin korkeakouluopiskelijoiden Hyvinvointipalvelut (LUC)

Kangasniemi, Ulla

filosofian maisteri, lehtori

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Lapin ammattikorkeakoulu

Kangastie, Helena

terveystieteiden maisteri, lehtori

opetuksen kehittämisen koordinaattori

Korkeakoulusuunnittelu

Lapin ammattikorkeakoulu

Kantanen, Mari-Selina

DI, konetekniikka

lehtori, opinto-ohjaaja

Lapin ammattikorkeakoulun teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisala

Kantola, Susanna

terveystieteiden maisteri, lehtori, opinto-ohjaaja

Hyvinvointipalveluiden osaamisala

Lapin ammattikorkeakoulu

Koivuranta, Jaana
filosofian maisteri, opinto-ohjaaja
Kaupan ja kulttuurin osaamisala
Lapin ammattikorkeakoulu

Kesti, Heini
teologian maisteri, hallintotieteiden maisteri, opettaja
oppilaitospastori
Lapin ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopisto

Löf, Jonna
kasvatustieteiden maisteri
projektipäällikkö/suunnittelija
Avoin ammattikorkeakoulu
Lapin ammattikorkeakoulu

Nikumaa, Jarmo
opiskelija
Teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisala
Lapin ammattikorkeakoulu

Perttunen, Paula
yhteiskuntatieteiden maisteri, korkeakouluopintojen ohjaaja
Lapin korkeakouluopiskelijoiden Hyvinvointipalvelut (LUC)

Peteri, Sini
terveydenhoitaja (YAMK)
Tornion kaupunki, opiskeluterveydenhuolto

Puustinen, Marjatta
filosofian maisteri, palvelupäällikkö
Lapin korkeakoulukirjasto
Lapin ammattikorkeakoulu

Rask-Litendahl, Elina
teologian maisteri, kappalainen
Lapin ammattikorkeakoulu

Rautiainen, Tanja
kasvatustieteiden maisteri, suunnittelija
eOppimispalvelut
Lapin ammattikorkeakoulu

Riihiniemi, Niina
kasvatustieteiden maisteri, hallintotieteiden maisteri
koordinaattori, projektipäällikkö
Avoin ammattikorkeakoulu
Lapin ammattikorkeakoulu

Saari, Päivi
filosofian maisteri, lehtori, opinto-ohjaaja
Teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisala
Lapin ammattikorkeakoulu

Sipilä, Maria
Koordinaattori
Lapin korkeakouluopiskelijoiden Hyvinvointipalvelut (LUC)

Syväjärvi, Tuija
filosofian maisteri, lehtori, opinto-ohjaaja
Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)
Lapin ammattikorkeakoulu

Tolppi, Reijo
hallintotieteiden tohtori, vararehtori
Lapin ammattikorkeakoulu

Torvinen, Sirpa
filosofian maisteri
lehtori, opinto-ohjaaja
Lapin ammattikorkeakoulun teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisala

Vettainen, Mika
liikuntasuunnittelija
Lapin korkeakouluopiskelijoiden Hyvinvointipalvelut (LUC)

LAPIN AMK⁷
Lapland University of Applied Sciences

"Samassa veneessä" – artikkelikokoelmassa kuvataan Lapin ammatti-
korkeakoulun suunnitelmallista toimintaa TNO-palvelujen toteuttamisessa ja
kehittämisessä. Toiminnan sisältöä avataan Hyvinvoinnin ja ohjauksen suun-
nitelman kautta. Suunnitelma on vastaus siihen, miten me Lapin ammatti-
korkeakoulussa toteutamme kansainvälisiä, kansallisia, alueellisia ja korkea-
koulukohtaisia elinikäisen oppimisen ja ohjauksen strategisia tavoitteita. Kirja
on tarkoitettu kaikille elinikäisestä oppimisesta ja ohjauksesta kiinnostuneil-
le. Erityisesti kirja on tarkoitettu korkeakouluumme hakeville ja siellä opiske-
leville sekä alueen TNO-verkostomme jäsenille.

LAPIN AMK⁷
Lapland University of Applied Sciences

www.lapinamk.fi

ISBN 978-952-316-143-6